

ROMÂNIA EROICĂ

Revista Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" • Anul XXVII • Nr. 1 (70) - 2024

27 Lagărul NKVD 74 de la Oranki

- 7 Premiile Cultul Eroilor
- 18 Pe urmele unui erou:
locotenentul Toma Arnăuțoiu
- 48 O carte ca un bumerang
- 54 Drumul bunicului

Apelul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Biroul Executiv Central mulțumește tuturor persoanelor care doresc să sprijine financiar activitățile de cinstire a memoriei eroilor noștri.

Susținerea financiară constă în depunerea a cel puțin 100 de lei la sediul asociației noastre (Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203), pe bază de chitanțier sau mandat poștal) sau în Contul Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”:

RO45RNCB0082004534620001, BCR, Sucursala UNIREA, București

Toți cei care vor răspunde apelului nostru vor primi câte un exemplar gratuit din fiecare număr al revistei “România eroică”, iar la sfârșitul anului conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria” va acorda fiecărui susținător o Diplomă de Excelență.

În anul 2023-2024 au răspuns apelului nostru:

1. Opritsa Dragalina Popa, Elk Grove, SUA.
2. Dr. Cornel Dumitriu și Nina Dumitriu, New York, SUA.
3. Irina Nelson, New York, SUA.
4. Dr. Radu Manoliu, Olanda.
5. Rodica Voiculescu, București.
6. Vasile și Mariana Papadopol, SUA.
7. Dr. Dorin Bucă, Galați.
8. Gl. mr. prof. univ. dr. Visarion Neagoe.
9. Gl. dr. Ioan Hurdubaie, București.
10. Col. (ret.) Vasile S. Popa.
11. Col. (ret.) Eugen Burghelă, București.
12. Col. (ret.) Dumitru Roman, București.
13. Col. (ret.) Constantin Chiper, Ploiești.
14. Liliana Vințeler, Tg. Mureș.
15. Gl. bg. Radu-Șerban Dan.
16. Gl. bg. (r) ing. Marin Alniței, București.
17. Col. (r) Nicolae Ivan, București.
18. Gl. bg. (ret.) Achim Alstani, Buzău.
19. Plt. adj. princ. (ret.) Sanda Nicolae, București.
20. Col. (ret.) Constantin Bostan, București.
21. Col. (ret.) Gheorghe Mateescu, București.
22. Ec. Florentina Ganea, București.
23. Floarea Dimian, Buzău.
24. Florica Ciorobea, București.
25. Olga Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
26. Bogdan Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
27. Florentin Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
28. Adrian Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
29. Nicoleta Moșoiu, Ștefănești, Argeș.
30. Nicolae Dobre, Geamăna, Argeș.
31. Georgeta Bălan, Brăila.
32. Col. (ret.) Dumitru Stratanov, Brașov.
33. Lt. col. (ret.) Victor Epure, Slatina.
34. Mr. (ret.) Lucia Cerghizan, Ploiești.
35. Col. (ret.) Vasile Andronache, Botoșani.
36. Col. (ret.) Nicolae Dragu, Călărași.
37. Ing. Neculai Ursu, Ploiești.
38. Prof. Ioana Nechita, București.
39. Prof. Diana Cristev, București.
40. Col. (ret.) Adrian Ronai, Petrița.
41. Col. (ret.) Ioan Scutaru, Brașov.
42. Contraamiral de flotilă (ret.) dr. ing. Constantin Rusu, București.
43. Contraamiral de flotilă (ret.) Marian Ioan, București.
44. Ec. farmacist Alexandru Gheorghe Ile, Vulcan.
45. Col. (ret.) ing. Virgil Sanda, Vulcan.
46. Sociolog Ioan Dorel Șchiopu, Vulcan.
47. Ing. Emil Părău, Lupeni.
48. Ing. Costel Dicu, Lupeni.
49. Ing. Gheorghită Rad, Vulcan.
50. Col. (ret.) Constantin Fulga, Petroșani.
51. Dr. Codrin Dumitru Munteanu, București.
52. Col. (ret.) prof. univ. dr. Ion Giurcă, București.
53. Alexandru Bartoc, București.
54. Paul Adrian Cristescu, Prahova.
55. Alexandru Dobrică, Pitești.
56. Gl. bg. Petre Stoica.
57. Col. (r) Octavian Văduva, București.
58. Plt. adj. princ. (r) Cătălin Păduraru, București.
69. Valeria Mincu.
60. Florinel Ciubeică, Buzău.
61. Ing. Sorin Novac, București.
62. Dr. Valeria Bălescu, București.
63. Prof. univ. dr. Ion Solcanu, Iași.
64. Lector univ. dr. Adrian Bogdan Ceobanu, Iași.
65. Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, Constanța.
66. Dr. Vasile Ciobanu, Sibiu.
67. Dr. Mihai Drecin, Oradea.
68. Prof. dr. Corneliu Pădurean, Arad.
69. Prof. univ. dr. Anataol Petrencu, Chișinău.
70. Col. (ret.) Marian Gargaz, București.
71. Col. (ret.) Ion Moldovan, București.
72. Ion și Ioana Groza, California, SUA.
73. Corneliu Vișoianu, București.
74. Lt. col. (r) ing. Nicolae Gava, Brașov.
75. Elena Neagoe, București.
76. Silviu-Cătălin Petrea, București.
77. Emil Corneliu Ninu, Mangalia.
778. TTS (Transport Trade Services) SA, București.
79. G.P. TRANS SRL, Drobeta-Turnu Severin.
80. JUNCU INDUSTRY S.R.L., Galați
91. CNFR NAVROM SA, Galați.

Mulțumim tuturor!

18 CRONICA

Pe urmele
unui erou:
locotenentul
Toma Arnăuțoiu

de dr. Alexandru Oșca

21 INEDIT

Însemnări din
războiul de la
1877

de generalul Grigore
Cantilli

27 ARHIVE SOVIETICE

Lagărul
NKVD nr.
74 de la
Oranki

de dr. Ilie
Schipor

48 ARTĂ ȘI LITERATURĂ

O carte ca un
bumerang

de Constantin Strună

Coperta I. Pahod na Oranki!...

Coperta II. Donații pentru Cultul Eroilor

Coperta III. Promovarea carierei militare

Coperta IV. Mormântul lui Nicolae Bălcescu, Palermo, Sicilia,
așa cum arăta în anul 1935. Foto din colecția
Radu Greceanu.

**Rugăm pe toți cei care au fotografii ale
celor căzuți pe front sau în prizonierat,
în cele două războaie mondiale, să se
adreseze redacției!**

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă de cultură și educație
patriotică, de cinstire a eroilor neamului

Fondată în anul 1920 sub înalta ocrotire a Majestății Sale Regina Maria
și a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române PF Miron Cristea.
Serie nouă. Anul XXVII.

EDITORIAL

Veteranii de război, ultimele vestigii
ale luptei pentru Țară

– de general de brigadă (ret.) Grigore Buciu 3

PUNCTUL DE VEDERE

Deșteaptă-te, române, din somnul în care noi te adâncim

– de Grigore Buciu 5

EVENIMENT

Premiile Cultul Eroilor

Cine sunt câștigătorii Ediției a X-a 7

Mesajul sponsorilor 8

Ediția a XI-a, 2024, își așteaptă laureații 9

CRONICA

Patriarhul Miron Cristea: Țara n-a dat uitării, nici după moarte,

pe aceia care i-au dat ei totul: viața! 10

O aniversare

– de D. D. Roman 11

Troițele Zarandului

– de D. D. Roman 12

Neobișnuitul fiecărei zile

– de Eustina Ionescu 13

20 de ani pentru memoria eroilor!

– de Grigore Buciu 14

Cu inima la înaintași!

– de colonel (ret.) Remus Macovei 15

Veteranul de război Gheorghe Arhip la 101 ani!

– de comandor (rez.) Constantin Asofronie 20

România Eroică

Director: General-maior (ret.)

prof. univ. dr. Visarion Neagoe

Consiliul științific

prof. univ. dr. Ioan Scurtu, colonel (ret.) prof.

univ. dr. Petre Otu, general de brigadă (ret.)

Grigore Buciu, colonel dr. Florin Șperlea,

colonel (ret.) prof. univ. dr. Alexandru Oșca.

Redacția

Redactor-șef: col. (ret.) Dumitru Roman;

Redactor-șef adjunct: col. (ret.) Constantin Chiper;

Redactori:

Teodora Manole, Cecilia Sfetcu, Carla Duță,

Ioan Ioniță.

Art director: Sorin Angheloiu

Fotoreporter: Col. (r) Nicolae Ivan

Adresa redacției: Bulevardul Ion Mihalache

nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal:

011203

Tel./fax: 021.2241802

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.cultuleroilor.ro

Cont Bancar: RO45RNCB0082004534620001

BCR, Sucursala Unirea, București

Cod Fiscal: 4505235

Tipar: Tipografia EVEREST

Răspunderea pentru conținutul articolelor

aparține în exclusivitate autorilor, conform art.

206 din Codul Penal

I.S.S.N 1453-9659

Copyright: este autorizată orice

reproducere fără a se percepe taxe

suplimentare, indicând sursa (revista România

Eroică), cu excepția textelor și fotografiilor a

cărora proveniență este specificată expres.

**Acest număr a apărut în 1500 de
exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară

și din străinătate pot trimite pe adresa

redacției texte și fotografii care se încadrează

în tematica revistei. Manuscrisele nu se

înapoiază.

REMEMORĂRI

Notițe din campania în Caucaz

– de ing. Neculai Ursu..... 39

Și a plecat fiecare pe cărarea lui!...

– de colonel (ret.) Constantin Bostan..... 41

MENTO

Martoră a sacrificiului ostașilor români

de colonel (ret.) Constantin Chiper 44

ARTĂ ȘI LITERATURĂ

MEDALION. Constantin Strună. Închinare unui prieten, la 75 de ani!

de D. D. Roman 46

Portret de scriitor

– de Grigore Buciu 48

O carte ca un bumerang

– de Constantin Strună 50

Cătușul de lemn..... 52

Sufletul românesc în război. Drumul bunicului

- de Radu Voinescu..... 54

Lada de campanie

- de Elena Nedelcu 58

Vitrina cu cărți

- de Grigore Buciu 60

IN MEMORIAM 64

Vreți să semnați în paginile revistei?

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCERM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografiile vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma, cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

Veteranii de război, ultimele vestigii ale luptei pentru Țară

General de brigadă (ret.) Grigore BUCIU

Ultimul război mondial a trecut acum 80 de ani, dar războiul nu s-a terminat. Cel puțin pentru noi, românii. Am vaga impresie că plătim încă datoriile de război, și nu numai rușilor, ci oricui din Europa dornic să găsească o țară slab apărată, pe care să o transforme într-o nouă colonie. Mai subtilă, însă, și cu mijloace mai sofisticate. Deși n-am în totalitate dreptate, remarc cu naivitate că niciunul din marile războaie nu a reușit să ne provoace peste șase milioane de emigranți.

Războiul, început prin trecerea Prutului, pentru o cauză națională dreaptă, eliberarea provinciilor românești răpite prin dictat de Rusia, a produs un număr imens de eroi. Cei neîntorși acasă se ridică la peste 350 000 de trupuri semănate de la Prut la Munții Caucaz – de acolo la Cotul Donului, lângă Stalingrad, și de acolo, prin Bulevardul „23 august 1944”, până în Munții Tatra. Lor li se adaugă sutele de prizonieri duși cu forța în Siberiile Rusiei. Cam 150 000 dintre ei nu sunt eroi, sunt victimele întoarcerii armelor, o formulă elegantă pentru o capitulare dureroasă. Dar toți, absolut toți, sunt martirii neamului românesc. S-au scufundat în moarte mulți dintre ei, alăturându-se celor care în tranșee s-au întâlnit cu glonțul.

Dar, sunt și ceilalți eroi. Cei care au luptat la chemarea țării și au avut norocul să se întoarcă, sănătoși ori bolnavi și răniți, ca să o reconstruiască. Dar Basarabia și Bucovina, cele unite cu România la 1918, nu le-au putut aduce înapoi.

Aceștia sunt eroii vii, care s-au întors. Cum au ajuns, am început să-i triem, împărțindu-i în două tabere – ticăloșii învinși și eroii-veterani de război victorioși. Pe primii i-am scufundat în uitare, am interzis să le ridicăm monumente, să le scriem numele în pomelnicele de piatră, să-i cinstim și să-i onorăm cum se cuvine. Doar văduvele lor și părinții lor, poate și copiii lor, au îndrăznit, tăcuți, să le ducă daruri de pomenire, de Ziua Înălțării – vechea zi a Eroilor, umbrită de comunism până în 1990.

Și cum metehnele nu trec ușor, de-o vreme umbrim și războiul antifascist, și victoria împotriva naziștilor, ca și cum toată jertfa de după 23 august 1944 ar fi fost pe degeaba!

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” se ocupă de păstrarea amintirii (fapte de eroism, monumente, morminte, cimitire) celor ce au coborât sub iarbă să facă România Mare. De toți și din toate timpurile, de la Nistru până la Tisa, dar și de la Caucaz în Munții Tatra.

De cei rămași, cu voia Domnului, să reconstruiască Țara și să o aducă, împreună cu toți cetățenii, la nivelul de dezvoltare atins până în 1989, pe care, cu toate obiectiile ridicate, străinii și hoții noștri, indiferent de poziția social-politică, s-au căznit atâta vreme să o distrugă. Vae victis! Vai de cei învinși!

A venit perioada stalinistă și peste 80 de generali, mulți dintre ei sublocotenenți sau locotenenți în Marele Război, i-am ucis în închisorile și lagărele comuniste. Alții, cam tot pe atâția, nu s-au lăsat

uciși de condițiile îngrozitoare din pușcării. Au fost puși în libertate supravegheată, să moară lent, de foame, boli, mizerie, sărăcie în locurile strâmte din beciul sau de sub scara fostelor lor locuințe, confiscate.

Ei și elita intelectuală a țării trebuiau să dispară pentru a face loc celor ce nu puteau deschide gura să aprecieze ceva, dacă nu spuneau că, în URSS, deja s-a întâmplat și a fost mai mare!

Eroi căzuți sub brazdă sunt nenumărați, majoritatea neștiuți, de-a lungul istoriei. Ei au un senator de drept în Ostașul Necunoscut, care întruchipează pe toți. Nu-i poate număra nimeni pe cei căzuți pentru țară, din adâncul istoriei până la războiul transnistrean.

Dintre ceilalți mai sunt vreo 600 de bărbați veterani și ceva mai multe văduve de veterani de război. Ei sunt ultimele vestigii ale luptei pentru țară și neam. Ar trebui să-i venerăm, să ne purtăm cu ei ca și cum ar fi icoane făcătoare de minuni.

Au un respect pentru ei ONG-urile militare și ale Cultului Eroilor. Și o fac toți cum nu se poate mai bine. Ei și toți camarazii lor de front merită un moment de pioșenie în sufletul nostru și o floare la monumentele ce le preamăresc faptele de eroism.

O lege a protocolului, concepută de cotroceneii apatrizi, care n-au știut să îmbine plictiseala președintelui, ca șef al Statului (domn) și al Armatei (voievod), cu datoria urmașilor de rând de a-i cinsti pe Eroi. Rezerviștii, veteranii, Cultul Eroilor, ong-urile legate organic de trecutul de luptă al țării, sunt excluși de la depunerea oficială de coroane de flori.

De Ziua Veteranilor, 29 aprilie, anul acesta, prezență oficială remarcabilă – de la președintele Senatului, reprezentantul președinției, ministrul apărării, șeful Statului Major al Apărării, în piața Monumentului Eroilor, din fața Universității Naționale de Apărare. Niciun pensionar, niciun elev, niciun copilaș nu participă la ceremonie. Conform „României educate”, școlile sunt în „săptămâna verde”, Spiru Haret le pune să facă serbări, să îngrijească morminte, să pună flori etc. Era modalitatea practică de a-i obișnui să fie patrioți. Acum sunt verzi într-o „școală altfel”!

Când spicherița anunța că s-a terminat ceremonia depunerii de coroane, m-am dus în centrul pieței, m-am înclinat ceremonios în fața oficialităților și apoi am depus buchetul meu de stânjene și margarete dinaintea coroanei prezidențiale. Am ingenuncheat, m-am ridicat și m-am recules. Credeam că nu mă vede nimeni, grăbiți spre defilare. Nu a fost așa. Doi oameni au înțeles gestul meu de pioșenie și respect și totodată de protest față de legea cea proastă, au venit la mine, mi-au strâns mâna, mi-au mulțumit și m-au felicitat. Erau președintele Senatului, Nicolae Ciucă, și ministrul apărării, Angel Tîlvăr. Le mulțumesc și pe această cale pentru gestul domniilor lor!

Președintele Filialei Hunedoara a Cultului Eroilor a făcut rost de o uniformă militară completă pentru a o dăru, de Ziua Veteranilor de Război, unui veteran din Lupeni, care a împlinit, cu câteva zile înainte, 100 de ani!

Săracul Dorel Șchiopu, președintele filialei, a întâmpinat atâta ostilitate și obstrucție din partea tuturor, încât începuse să-i fie frică să-și ducă la capăt acțiunea. Eu nu înțeleg de ce atâta opoziție! Să fie invidie, să fie birocrație, inerție, indiferență, frică sau ce?

O uniformă militară e o uniformă, un simbol al statului, desigur. De ce nu i se poate face o bucurie unui om de o sută de ani, care și-a făcut datoria față de țară?

Am văzut uniforma mozaic purtată de oricine, până și de un om al străzii. Și nu s-a prăbușit republica!

Când eram student, prin anii '70, am văzut un ofițer bătrân, îmbrăcat în uniformă, fără grade, dar cu toate decorațiile pe piept. Stătea pierdut și singur pe trotuarul bisericii din Piața Amzei. Unii trecători îi dădeau câte ceva. Și el lua. Era răsplata neamului său, puțină și modestă, pe care el o accepta!

Să-i cinstim pe ultimii veterani de război, ca și cum ne-ar fi părinți, nu povară! ■

Deșteaptă-te, române, din somnul în care noi te adâncim

Grigore BUCIU

Iată-ne trăind într-o țară minunată și cu totul deosebită: România educată. Cine ar fi crezut acum zece ani că în cadrul conceptului generos al lucrului bine făcut se va dezvolta și un vast program de învățământ și, implicit, de educație, prin care țara noastră să devină un stat eșuat. Așa a declarat că suntem președintele nostru cel atât de înalt și atât de bine văzut la Bruxelles și în mai tot Occidentul.

Ultima simulare a BAC-ului a scos la iveală succesul programului România educată: 40% dintre liceenii care visează studenția nu au trecut testul la limba română, iar o treime nici pe cel de la matematică.

Este foarte adevărat că limba română este dificilă, deși este maternă, are o mulțime de reguli stabilite de academicieni depășiți de vreme, care pe atunci nici nu scriau stâlcit pe rețelele de socializare. Pe atunci aveau vreme de colocvii, de dezbateri asupra regulilor prin care părțile de vorbire se despart unele de altele prin cratimă. Ce oroare!? Să nu poți tu scrie „ducăse dracu că sau sunt proști ori gem de mau supărat, fără săi doară!”

Păi, ce nu se înțelege? Așa scrie și o funcționară dintr-o instituție publică de prim rang, nu dau nume din respect sau de rușine, deoarece aceasta a ajuns acolo după ce fusese consilier al ministrului Justiției. De unde să știe biata de ea, absolventă de Drept, ce importanță are punctuația în legislație și justiție. Nu citise niciunde că odată se ceruse o lămurire judecătorului de pe eșafod: „Să-l iertăm?” Iar decidentul a scris rezoluția: „Nu spânzurați!”. Lipsa virgulei a salvat criminalul de la spânzurătoare, deși nu acesta era sensul adevărat al deciziei.

Dar poate nu e important să știm, vai de capul nostru, în condițiile în care se nasc mai puțini decât mor, în condițiile în care atâtea milioane de români au plecat cu țara în suflet să fie cetățeni secundari în țările occidentale. Ce-ți trebuie acolo să știi limba în care te-ai născut, la ce-ți folosește matematica, dacă totul se socotește pe calculator. Ferească-ne Dumnezeu de un colaps energetic. N-o să știe copiii aceștia la cât să împartă treizeci de mere, dacă gașca e formată din șase inși!

După revoluția din decembrie '89 a început o campanie stridentă de ștergere a identității naționale. De inhibare a mândriei naționale, de negare a valorilor istorice al căror produs cumulat mai suntem încă. Până la urmă, de ce ar avea Occidentul nevoie de identitatea noastră națională, care oricum ne definește mai altfel decât pe ei. Dacă ți-e rușine de limba ta maternă și națională, dacă nu știi nimic despre istoria țării tale, despre marile personalități ale culturii părinților tăi, ești mai ușor de manipulat. Ești o foaie albă sau mai exact un pergament de pe care s-a răzuit scrisul cel vechi și se scrie o nouă poveste, care nu-i a ta cât trăiești, ci a urmașilor tăi, rămași în afara granițelor și supuși învățământului și educației acelei țări, care nu și-a scos din programa școlară rădăcinile istorice, identitatea culturală și de limbă.

Nu vreau să fiu înțeles greșit. Generațiile tinere de elevi și studenți au în interiorul lor multe elite, multe potențiale elite! Acești copii excelenți, din păcate, nu sunt produsul sistemului, ci al învățământului paralel. Pentru a-i face olimpici și eminenți, părinții lor investesc o mulțime de bani în meditații. Iar acestea, cum

e și firesc, se cantonează pe dorința tânărului de a deveni ceva. Nu pe toate materiile, că nici n-ar fi firesc.

Acești copii eminenți, mulți din clase performante, din licee de elită, doresc, în marea lor majoritate, să plece afară la studii în străinătate. De ce? De treizeci de ani, învățământul superior românesc, cu unele excepții, produce analfabeți funcționali. Oameni cu diplome multe, care nu acoperă o realitate intelectuală, ci doar o hârtie utilă la angajare, în prima fază, sau o fandoseală a politicienilor care ne conduc și care scriu precum funcționara de care am amintit. Te și întrebi cum au trei-patru masterate în te miri ce și, când îi vezi vorbind, nu pot demonstra nimic, ca și cum îndărătul ochilor n-ar avea nicio ladă de cărți, nicio zestre culturală.

Un preot din Brașov s-a dus într-un liceu de prestigiu din oraș să stea de vorbă cu olimpicii. A fost atât de șocat când acești elevi eminenți pe disciplinele lor nu știau nimic despre istorie. Nu se puteau identifica prin nimic, ca români, în lumea occidentală în care toți doreau să plece. La studii, ca apoi să rămână acolo, din motivele știute.

Școala, orele de istorie, scandalos de puține, superficial concepute, nu le puse în ghiozdan nimic despre rădăcinile lor etnice, istorice etc.

S-au mirat și au ascultat fascinați când preotul de la Episcopia Brașovului le-a spus câte ceva despre istoria Transilvaniei. S-au mirat că biserica ortodoxă tradițională a fost unită cu Roma prin 1701, printr-o manevră subterană, prin care se crea iluzia că religia catolică e puternică și rezistă religiilor sectante protestante, că românii nici nu știau de unitatea încheiată de ierarhii lor, continuând să creadă și să se comporte ca niște ortodocși, până ce Maria Tereza, împărăteasa ultracatolică de la Viena, l-a trimis pe generalul Bucov să-i disciplineze pe eretici cu tunurile. Au fost distruse și arse mai mult de 250 de mănăstiri ortodoxe cu toată zestrea lor de documente și odoare, uneori și cu oamenii în ele.

Horea a fost pedepsit de administrația habsburgică pentru răscoala lui, în 1784, prin tragerea pe roată, sub zidurile cetății Alba Iulia, o barbarie, o caznă cumplită, ordonată de contele Brukenthal, pentru a-i înspăimânta pe românii considerați inferiori și doar tolerați, ca mână de lucru și pentru plata birurilor. Președintele nostru de astăzi, al românilor adică, i-a ridicat o statuie de bronz acestui conte, în Piața Mare din Sibiu. Desigur, comuniștii „exagerat de patriotarzi” îi făcuseră o statuie lui Avram Iancu, în piața aceea, care a fost eliminată, când cu Sibiul capitală culturală europeană. Însă Avram Iancu este al nostru, ne-a deschis ochii și dorința de a pune mâna pe arme, să ne apărăm demnitatea, ființa, drepturile.

Ce să spună acești tineri lipsiți de istorie despre Mihai Viteazul, despre Ștefan cel Mare, despre martirul Constantin Brâncoveanu, despre Dimitrie Cantemir, Mircea cel Bătrân, care prin înțelegerile cu turcii a ferit țara de pașalâc? Nimic!

Despre Mărăști, Mărășești, Oituz nici atât! Victoriile miraculoase, într-un război inegal, care au stat la baza României Mari.

Dar ce să ne mai mirăm, dacă niște studenți la Facultatea de istorie, îmi spunea un profesor universitar, susțineau la seminarii ideea de a renunța la Tratatul de la Trianon, dacă acest tratat îi deranjează atât de mult pe unguri. Acești studenți, viitori dascăli de istorie, nu-și dădeau seama că asta ar însemna dezmembrarea țării. De unde să știe, copiii aceștia frumoși și minunați, că Mareșalul a ordonat armatei să treacă Prutul pentru a recupera Basarabia și Bucovina, răpite de ruși în înțelegere cu germanii? Că au murit încercuți la Cotul Donului mii de ofițeri și soldați, că o altă parte au căzut prizonieri și au fost exterminați în Siberia?

De unde să știe elevii, dacă nu-i învățăm, că a venit ocupația sovietică, cu acordul Angliei și Statelor Unite, și cu ea comunismul care a distrus elita militară și intelectuală a țării, prin exterminare în închisori cumplite? Că 84 de generali ai armatei regale – mulți dintre ei luptaseră ca ofițeri tineri în Marele Război – au pierit în închisorile comuniste, ca și liderii ardeleni ai Marii Uniri?

România educată, minunatul program de învățământ, incapabil să producă și cărturari ca pe vremuri, se ocupă de istoria țării într-o oră pe săptămână, la paritate cu istoria evreilor, ca și cum am fi o anexă a poporului ales. Sunt multe de spus și nu mai e loc...

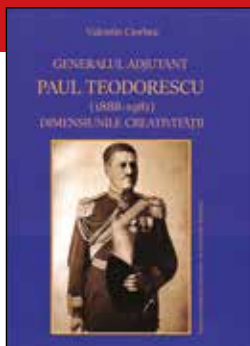
Programul România educată e menit să pregătească pe gratis forța de muncă ieftină pentru țările vestice. Și să dea elitele lor viitoare, deoarece inteligența nativă a românilor este activă și neostenită. Dar nu știu politicienii noștri ce să facă din ea.

Vai nouă, Românie eșuată, ridică-te! Ai ocazia, căci președintele în funcție vrea să emigreze! ■

PREMIILE CULTUL EROILOR

Câștigătorii Ediției a X-a

Marele Premiu „Comandor Virgil Dragalina”, în valoare de 1000 \$

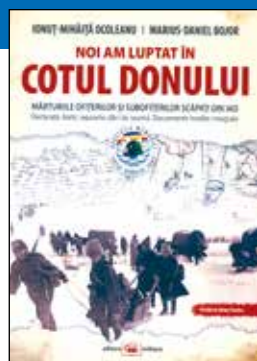

Valentin Ciorbea, *Generalul adjutant Paul Teodorescu (1888-1981). Dimensiunea creativității*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2023.

Carte deosebită, cu o structură logică, o monografie încadrată perfect în această categorie de lucrări. Îl prezintă pe generalul Paul Teodorescu în toate ipostazele existenței sale – în familie, copilărie, școli de formare, de perfecționare, șef de promoție la școli din Franța, ca ofițer și general cu răspunderi în comenzi militare, în învățământ, minister, guvern, casa regală etc, inclusiv evocări postume.

Mai multe informații inedite se referă la implicarea generalului în Actul Restaurației din iunie 1930. Sunt menționate reformele pe care generalul s-a străduit să le implementeze în Armată, inclusiv detalii legate de învățământul militar și realizarea localului modern al Școlii Superioare de Război.

Premiul „Sublocotenent Ioan R. Marinescu”, în valoare de 500 \$

Ionuț-Mihăiță Ocoleanu, Marius-Daniel Bojor, *Noi am luptat în Cotul Donului. Mărturiile ofițerilor și subofițerilor scăpați din iad. Declarații, hărți, rapoarte, dări de seamă. Documente inedite integrale*, Editura Militară, București, 2023.

O carte impresionantă prin amănuntele/detaaliile pe care le conține despre un eveniment crucial și tragic din al Doilea Război Mondial – Bătălia de la Stalingrad.

Inițiativa este remarcabilă; până acum aceste mărturii directe ale participanților la bătălie erau inserate dispart în lucrări dedicate, cele mai multe rămânând între copertile dosarelor. Această carte le grupează și le scoate la lumină – într-o formulă accesibilă - , alături de foarte multe tabele, scheme cu ordinea de bătaie, hărți și crochiuri inedite despre diferitele etape ale luptei marilor unități și unităților din Armata a 3-a.

Premiul „Căpitan Alexandru Manoliu”, în valoare de 500 \$

Mircea Tomescu, *Memoriile unui ostaș*, ediție îngrijită de Jules Charpentier, Editura Militară, București, 2023

Carte valoroasă, interesantă îndeosebi pentru cercetătorii din domeniul teoriei militare, dar care surprinde și mentalități sau întâmplări din elita societății, din elita militară și din cercurile Casei regale, îndeosebi despre principele Carol.

Baza documentară o reprezintă cele șase dosare de la CNSAS și mai multe dosare din Arhivele Militare Române.

Este un Jurnal în care Mircea Tomescu redă observațiile sale despre anii de școală în plin război, mersul campaniei începând cu 1916, contactul și impresiile sale după discuțiile la care a fost de față la Cafeneaua Oteteleşanu la întâlnirile cu scriitorii și jurnaliștii de excepție, între care Agârbiceanu, Gârleanu, O. Goga, Arghezi, N.D. Cocea ș.a.

Lectura Jurnalului este încântătoare, compunerea textului este specifică unui intelectual de excepție. Critica severă pentru intrarea României în război fără a fi deplin pregătită este dură, dar perfect argumentată.

Mesaje de salut

De peste hotare, din America și Olanda, ne-au sosit mesaje de salut ale sponsorilor noștri, acești oameni minunați care, de 10 ani, sunt cu tot sufletul alături de Cultul Eroilor.

Le mulțumim și le dorim multă sănătate!

Doamna Opritsa Dragalina-Popa, sponsorul, împreună cu domnul Radu Manoliu, Marelui Premiu "Comandor Virgil Dragalina" și Premiului "Căpitan Alexandru Manoliu"

De departe, de dincolo de zări, de dincolo de ocean, cu admirație și recunoștință, salut, în această zi de primăvară, autorii-participanți, premianții și neobosiții organizatori ai celei de a Zecea ediții a *Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria"*.

Sunt recunoscătoare că am putut participa virtual la toate festivitățile și că am putut aplauda, de-a lungul celor 10 ani, în vorbe, gând și suflet, excelențele realizări ale autorilor laureați.

La Ediția a Zecea, *Marele Premiu "Comandor Virgil Dragalina"* încununează o lucrare dragă sufletului meu, o operă dedicată vieții unui erou: Generalul Paul Teodorescu.

În adolescență, i-am auzit adesea numele invocat de Tata, Comandorul Virgil Dragalina. Era întotdeauna rostit cu admirație și recunoștință pentru realizări și inițiative, pentru un comportament distins, pentru suportul și atenția oferite Marinei Regale.

Personal, am avut și eu onoarea să-i mulțumesc Generalului erou. Într-o zi din toamna anului 2021, mi-am rezemat fruntea de placa comemorativă dedicată Eroilor Marinari, Lista de Piatră săpată în peretele *Mănăstirii Dintr-un Lemn*. Printre numele Eroilor este și cel al Tatălui meu. I-am mulțumit în gând ctitorului acestui sfânt lăcaș de rugăciune, neuitatului General Paul Teodorescu!

Cu admirație și recunoștință îi mulțumesc domnului profesor doctor Valentin Ciorbea pentru excelența monogafie. Grație acestei lucrări, generațiile prezente și viitoare vor retrăi viața și faptele acestui erou și nu vor uita niciodată numele unui soldat legendar: Generalul Paul Teodorescu.

Prof. Dr. Irina Nelson, Ing. John Nelson, Ing. Sorin Novac, sponsorii Premiului "Sublocotenent Ioan R. Marinescu"

Detalii ale Bătăliei de la Stalingrad au fost până acum cuprinse într-un număr de publicații documentare și mărturii bio- sau autobiografice. Volumul "Noi am luptat în Cotul Donului", realizat de autorii Ionuț-Mihăiță Ocoleanu și Marius-Daniel Bojor, selectat pentru Premiul "Sublocotenent Ioan R. Marinescu", este deosebit de important prin bogăția și acuratețea informațiilor. Inițiativa autorilor este remarcabilă și prin instituirea Asociației Memoriei "Cotul Donului 1942" și a grupului public "Cotul Donului - Stalingrad - Stepa Calmucă", pe platforma digitală Facebook, cu angajamentul de a continua cercetările folosind sursele încă fertile despre cele trei forțe militare implicate: române, germane și rusești (sovietice).

Familia noastră a cunoscut îndeaproape pe Generalul de Brigadă Constantin Brătescu, Comandantul Diviziei 1 Cavalerie din Armata a 3-a, și speră că, în viitor, un efort publicitar special va dezvălui viața și soarta lui. După căderea frontului la Stalingrad, Generalul Brătescu a fost prizonier în Uniunea Sovietică, de unde s-a întors în țară după cinci ani, suferind apoi atrocitățile impuse de regimul comunist până la decesul lui din anul 1971. În timpul captivității, marele George Enescu a făcut o intervenție pentru el, cu ocazia unui turneu de concerte la Moscova. Noi știm că, în prezent, româncă Doinița Grosu (grosu@b-tu.de) pregătește o lucrare de doctorat în sociologie la Universitatea Tehnică Brandenburgică din Cottbus, Germania, consacrată soției Generalului – Cristina Galitzi Brătescu – ea însăși o personalitate marcantă în societatea românească a acelor timpuri. Soții Cristina și General Constantin Brătescu sunt înmormântați împreună în Cimitirul Sfânta Vineri din București.

Felicităm călduros pe autorii lucrării premiate și exprimăm mulțumiri și recunoștință Juriului și conducerii Asociației, în particular domnului Colonel Dumitru Roman, pentru promovarea cu excelență a culturii patriotice a țării. ■

PREMIILE CULTUL EROILOR

Marele Premiu
„Comandor Virgil Alexandru Dragalina”,
în valoare de 1000 de dolari SUA

Premiul
„Sublocotenent Ioan R. Marinescu”,
în valoare de 500 de dolari SUA

Premiul
„Căpitan aviator Alexandru Manoliu”,
în valoare de 500 de dolari SUA

Ediția a XI-a își așteaptă laureații!

2000 de dolari pentru cele mai bune lucrări de istorie apărute în anul 2024!

Premiile Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, ediția a XI-a, se acordă celor mai bune lucrări apărute în anul 2024, având ca temă de cercetare participarea armatei române la războaiele din 1877-1878; 1913; 1916-1919; 1941-1945 (analize ale unor bătălii; memorialistică de război, biografii ale unor personalități militare; soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; monografiile ale unor opere comemorative de război sau ale unor unități combatante – batalioane, regimente, brigăzi, divizii, nave de luptă etc.).

La ediția a XI-a vor fi acordate următoarele premii:

- Marele Premiu „Comandor Virgil Alexandru Dragalina”, în valoare de 1000 de dolari SUA;
- Premiul „Sublocotenent Ioan R. Marinescu”, în valoare de 500 de dolari SUA;
- Premiul „Căpitan aviator Alexandru Manoliu”, în valoare de 500 de dolari SUA.

Fiecare premiu va fi însoțit de o diplomă, precum și de medalia cu efigia titularului de premiu.

Condiții de primire:

1. În evaluarea lucrărilor, membrii juriului vor ține seama de valoarea științifică; noutatea temei; originalitatea conținutului, analizei și interpretării datelor de arhivă; stilul de redactare; aparatul critic; prezentarea grafică.
2. Sunt acceptate la concurs cărțile de autor (colectiv) în limba română editate în anul 2024.
3. În cazul în care vor fi mai multe lucrări cu același număr de puncte, departajarea se va face în funcție de punctajul obținut la criteriul valoare științifică.
4. Lucrările (cel puțin două exemplare) propuse pentru concurs se trimit prin poștă sau curier, în plic închis, cu mențiunea Premiile ANCERM, pe adresa: Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, Bd. Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203.
5. Termenul limită de depunere a lucrărilor: 31 decembrie 2024.

105 ani de Cultul Eroilor

Se împlinesc, în această toamnă, 105 ani de la înființarea Societății **Mormintele Eroilor Căzuți în Război**. Primul președinte al Societății „Cultul Eroilor” a fost **Miron Cristea**, primul Patriarh al României. În semn de omagiu și recunoștință pentru tot ce a făcut în fruntea **Cultului Eroilor**, publicăm discursul rostit de patriarh, în anul 1929, la împlinirea a 10 ani de la înființarea societății.

Patriarhul Miron Cristea:

Țara n-a dat uitării, nici după moarte, pe aceia care i-au dat ei totul: viața!

Înțeleptul Solomon în ale sale „Proverbe” ne spune: Până ajungi la cinste, trebuie să suferi mult!

Tot astfel datu-i-a fost poporului nostru românesc să sufere nesfârșit de mult, timp de veacuri, până să ajungă la cinstea de care se bucură astăzi printre popoarele europene. Și drept răsplată a îndelungatelor și grelelor noastre suferinți, bunul Dumnezeu ne-a făcut parte să ne vedem visul nostru împlinit, sub sceptrul prea gloriosului adormit întru Domnul Rege Ferdinand I.

Sângele din belșug jertfit al ostașilor vechiului Regat frământatu-s-a cu glia strămoșească, formând temelia solidă, pe care s-a ridicat edificiul mândru al României Mari.

O nobilă și pioasă și patriotică datorință ne îndemna să cinstim memoria celor ce prin jertfa lor ne-au adus întregirea Neamului.

Din nevoia de înfăptuire a acestei înalte îndatoriri naționale

a luat naștere, în 1919, Societatea „Mormintele Eroilor”, devenită azi „Cultul Eroilor”, chemată fiind ca prin opera sa să vorbească viitorimii despre jertfele și izbânzile noastre, despre frumusețea virtuților ostașilor noștri, despre nezdruccinată tărie din toate timpurile a sufletului românesc, unul și indivizibil deapururi.

Pornită după îndemnul și sub înalta oblăduire a M. S. Reginei Maria, Societatea „Cultul Eroilor” capătă în curând o extindere nebănuită. Din toate colțurile Țării întregite răsar energii nouă pentru încheierea și desăvârșirea operei M. Sale.

Chemat să prezidez activ această societate, am primit fiind convins că pilda de jertfire pentru mântuirea altora, a lui Hristos – Dumnezeu omul care stă la temelia creștinismului, nicăieri n-a fost mai mult urmată decât prin înălțătoarele jertfe

ale ostașilor noștri răsărite din iubirea de lege, de rege, de glia strămoșească și din iubirea cătră frații care așteptau să fie mântuiți de pierzania lor în masa străinilor.

Opera Societății „Cultul Eroilor” nu este dar numai împlinirea unei îndatoriri de pietate și recunoștință față de cei căzuți, ci și de concentrare a acestor pilde în locuri de onoare, de unde să influențeze educativ generațiile viitoare. Ea este pedestalul pe care trebuie să se edifice întreaga noastră conștiință națională, pentru ca la lumina trecutului glorios să pregătim temeinic viitorul sufletesc al Neamului, a cărui unitate sufletească odată desăvârșită să nu poată fi sfărâmată de nicio putere pământească.

Crezul acesta moral, inspirat din adâncirea învățăturilor creștine, atât de glorios ilustrate de atâția eroi, ale căror morminte

le îngrijim, formează piatra din capul unghiului a operei noastre.

Și trebuie să mărturisesc că ostenele noastre de 10 ani n-au fost zadarnice.

„Ziua Eroilor”, sărbătorită cu atâta însuflețire în toate colțurile Țării noastre și de toate popoarele cu care conviețuim pe pământul nostru strămoșesc, este o luminoasă dovadă că roadele osârdiilor noastre sunt frumoase.

Această înfrățire între cetățenii acestei Țări, fără nicio deosebire de origine etnică sau confesiune, este o indicație destul de vorbitoare despre spiritul înțelept ce însuflețește poporul românesc în cele mai înalte manifestări ale sale.

Deși cu mijloace materiale restrânse, Societatea „Cultul Eroilor” a reușit să-și îndeplinească în cursul celor 10 ani de activitate de până acum o foarte bună parte din înaltele sale îndatoriri.

Opera este nesfârșit de vastă, dar munca necurmată ce se desfășoară de Societatea noastră și în întreaga Țară este o cheazășie că în scurt timp vom izbândi pe deplin.

Nevoind a lăsa nici acest prilej să treacă, exprim recunoștința noastră tuturor a celor care s-au învrednicit a sluji opera sfântă ce urmărim, ușurându-ne sarcina...

Doresc ca munca noastră de până acum să constituie un imbold pentru toți de a ne ajuta în greua dar nobila sarcină ce ne-am luat, pentru ca opera noastră să fie desăvârșită, arătând tuturor că țara n-a dat uitării nici după moarte pe aceia care i-au dat ei totul: viața. Slavă lor! ■

0 aniversare

Adrian Ronai ne-a dăruit o carte ca o poveste de iubire. Este Cartea Recunoștinței, abecedarul în care se regăsesc toate literele alfabetului jertfei românești din această parte de țară, numită Valea Jiului.

Cu vreo zece ani în urmă, impresionat de activitățile desfășurate la Tebea, dar și în alte locuri, de filiala județului Hunedoara a ANCMRR, colonelul Adrian Ronai și-a spus că e de datoria lui să facă ceva și pentru memoria eroilor din Valea Jiului. Așa s-a născut subfiliala Petrila a Asociației Cultul Eroilor “Regina Maria”.

A fost un început dificil, cu multe descurajări și insatisfacții, datorate, mai ales, indiferenței oamenilor. “Când le-am propus să participe la activitatea asociației măcar ca suținători – își amintește autorul, în chiar *Cuvântul înainte* – nu și-a manifestat disponibilitatea nici măcar unul”!? Și totuși, perseverența – o

calitate pe care eu însumi i-am admirat-o, în anii de studenție și de militarie la Școala de Ofițeri de Geniu, Construcții și Căi Ferate”, de la Sibiu – i-a adus satisfacții nebănuite.

Au trecut zece ani de atunci și, iată, roadele lor se regăsesc oglindite în paginile cărții de față. Sunt adunate, însoțite de multe imagini, relatări, impresii, informații de la toate acțiunile pe care subfiliala Petrila a Cultului

Eroilor le-a organizat pentru cistirea Eroilor căzuți în aceste locuri.

O carte-eveniment, aș numi-o eu, căci puține filiale județene, ca să nu mai vorbim de subfiliale, s-ar încumeta să editeze așa ceva. Îți trebuie, pentru asta, curaj, bani, dar mai ales fapte, adică să ai ce să spui în paginile publicate. Or, asta nu-i chiar așa de ușor! De aceea, aduc în aceste rânduri laude – binemeritate! – subfilialei Petrila a Cultului Eroilor și tuturor celor care au crezut în inițiativa lui Adrian Ronai! ■

D. D. ROMAN

Troițele Zarandului

Sunt 90 de ani de când „gândul inspirat și binecuvântat de Dumnezeu” a dus la hotărârea brădenilor de a așeza câte o cruce „pe locul marilor întâmplări istorice din cuprinsul Zarandului.” Și astfel, „la împlinirea și sărbarea celor 150 de ani de la răscoala lui Horea”, au fost ridicate acele monumente sfinte, care au rămas în memoria oamenilor locului drept „troițele Zarandului”.

Au fost înălțate zece cruci, la Mesteacăn, Ribița, Mihăileni și alte locuri care amintesc de vijelia de la 1784.

Crucile acestea de piatră, se scria în presa vremii, „vor fi mândria și podoaba originală a Zarandului și singurul semn de recunoștință față de martirii de la 1784, care până astăzi încă nu au din partea noastră nici o dovadă de aducere aminte. Se știe că Horea și ortacii lui nu au nici cruci, nici morminte. Trupurile lor au fost tăiate și împărțite în cele patru vânturi ale Ardealului, ca să împrăștie groază și nici urmă să nu se mai aleagă de pomenirea lor. Crucile Zarandului vor sta de veghe și strajă pe urmele lor și vor spune tuturor drumeților că tot pământul României, și mai ales cel al Munților Apuseni și al Zarandului, este pământ sfânt, pentru că este stropit și sfințit cu sângele și cu viața mucenicilor noștri naționali.”

Au trecut 240 de ani de la răscoala lui Horea, Cloșca și

Crișan și 90 de ani de când au fost înălțate crucile de la Mesteacăn și Mihăileni.

Aceste monumente au rezistat vitregiilor ce s-au abătut în toți acești ani peste ținutul Zarandului, dar au suportat modificări de tot felul, îndeosebi asupra inscripțiilor lor.

O fotografie, primită la

redacție, nedată, însă – și pe care o publicăm alăturat – imortalizează o parte din inscripția inițială, care fusese încrustată pe piatra troiței de la Mesteacăn. După cum se poate observa, de pe placa din marmură lipsește primul paragraf, iar literele din dreapta-jos au fost scrijelite...

Semne că „istoria se scrie sub ochii noștri”, dar nu întotdeauna cu ochi buni!...

Aci pe deal a fost biserica veche din Mesteacăn unde la 1 Noiembrie 1784 Crișan sau Marc Giurgiu din comuna Vaca (azi Crișan) a adunat iobagii din Zarand, le-a spus că Horia a fost la împăratul Iosif pentru ștergerea iobăgiei și le-a arătat crucea de aur alui Horia cu chipul împăratului.

De aci au plecat cu toții la Alba

Iulia, să se înscrie grăniceri, dar pe drum, în comuna Curechiu, atacați de pandurii nemeșilor, s-au revoltat, au ales pe Crișan de căpitan, au jurat moarte Ungurilor și au deslănțuit crâncena vijelie de la 1784.

Aci s-a aruncat întâia sămânță a desrobirii și libertății noastre naționale!

Pe crucea din Mihăileni (sursa foto: <https://glasul-hd.ro>), lângă podul de peste Valea Artanului, a fost săpată următoarea inscripție:

Întru pomenirea eroilor și martirilor de la 1784 și 1848.

În biserica de aci au botezat lăncerii lui Crișan, în 3 Noiembrie 1784, pe contesa Csiszár Caterina, în legea românească și au cununat-o cu țaranul român

Clej Toader.

Aci au zdrobit în roată nemeșii unguri a patra parte din trupul eroului nostru Crișan, la 16 februarie 1785.

Tot aci la 22 aprilie 1849 s-au ținut tratativele între Avram Iancu, însoțit de tribunii: Simion Balint, Ion Buteanu, Vlăduț Dobra, Moldovanu, Boieru și între Dragoș, omul lui Kossuth.

După cum se știe, anul 2024 a fost declarat *Anul Avram Iancu*, printr-o lege care a fost promulgată de președintele României la 14 iulie 2023. A trecut aproape un an de când legea a fost publicată în Monitorul Oficial (nr. 646/2023) și mare lucru nu s-a întâmplat până acum. Probabil că în viziunea oficialilor noștri, *Anul Avram Iancu* are o zi!... ■

D.D. ROMAN

Neobișnuitul fiecărei zile...

Urcând spre biserica satului natal, pe drumul acum asfaltat, nu ca altădată, când o ploaie mai gospodărească îl făcea aproape imposibil de străbătut cu piciorul, într-o zi binecuvântată de strălucirea soarelui de primăvară, de aerul încărcat de mireasma vișinilor, merilor și perilor în floare, trăiam un sentiment de bucurie, pe care nu-l pot descrie: eram când copil, când adult, și ochii mi se încețoșau când vedeam că multe din casele de odinioară nu mai existau, sau erau părăsite și părăginite... La fiecare pas, satul murea puțin câte puțin... Doar pomii înfloriți acopereau tot dealul, amintindu-ne, dacă mai e nevoie, că viața merge înainte.

Verdele copacilor și ciripitul păsărilor mi-au redresat mintea și pașii spre scopul acelei plimbări: mormântul părinților și, ceva mai înainte, când intri pe poarta cimitirului, Crucea monument, impunătoare, care parcă te îndeamnă să te oprești pentru o clipă. A fost pusă acolo în memoria unchiului meu, mort pentru patrie în al Doilea Război Mondial.

Era student la Drept, în București, și a participat la luptele de alungare a nemților din țara noastră, după 23 August 1944, în timp ce tatăl meu era prizonier în URSS, în lagărele din Munții Ural, pe Volga.

Îmi amintesc și acum, din ce-mi povestea bunica, fie-i numele lăudat, că a făcut parte din Regimentul de dorobanți musceleni [Regimentul 30 Dorobanți Muscel – n.r.], "cu care se mândrea armata întregă".

Căpitanul regimentului Popescu Nicolae era înalt și viguros ca o stâncă, bun la suflet ca pâinea caldă, năpraznic la mânie, când se dezlănțuia asupra inamicului; sublocotenentul Tăune Hristodor (unchiul meu), moldovean tăcut, dar de ispravă, domol în cantonament, năvalnic pe câmpul de luptă, mâna dreaptă a căpitanului, comanda compania a șaptea; sublocotenentul David Păunescu, subțire ca o vergea, cu obrazii pomădați întotdeauna de o roșeață feciorelnică, retras, modest și mulțumit cu orice, purta de grija companiei a șasea, mâna stângă a căpitanului. "Au fost, zicea bunica mea, ca oameni trei, ca isprăvi, însă, au săvârșit cât o mie!" Toți și-au pierdut viața la cota 476, în luptele din Munții Tatra, Cehoslovacia.

Năpădită de amintiri, îmi spuneam în gând că trebuie să recondiționez pozele în marmură sau ceramică de pe cruce, căci auzisem că au fost sparte.

Ei, frumoasă biserica, gardul și poarta proaspăt vopsite. Plină de emoții, am intrat. Nu era nimeni, pentru că nu era slujbă, aici vin mai rar, au o biserică nouă, pe valea satului. Sub vișinul înflorit, lipsea crucea, era o bancă lângă gard și mai încolo, așa, crucea rezemată de un trunchi uscat, o cioată de salcâm, bătrână ca și ea, înclinată a tristețe, în jurul căreia parcă aștepta să plece, în galop, grilajul, încălțat în cimentul ce a fost turnat pentru suținere, acum era deasupra pământului...

Trist. Pe cine deranja crucea aceea, care în loc să stea în Munții Tatra, la mormântul neștiut al unui erou, a fost așezată de părinți, probabil cu o aprobare, pentru ca, atunci când ei nu vor mai fi, să-i aprindă o lumânare urmașii... Mă întreb, care ar fi probabilitatea ca vreun credincios să mai aprindă o lumânare în următorii ani, dacă cei de azi au smuls-o fără niciun sentiment?

Sunt foarte supărată în sufletul meu și m-am întrebat cu cine pot să împărtășesc tristețea și cum o pot înlătura.

Vă redau sfârșitul unei scrisori, ultima, trimisă de pe front: "Treimea batalionului dispare fizicește, pentru a deveni, prin sacrificiul de sânge, Sfânta treime a Regimentului de musceleni: Căpitanul Popescu, mort pentru patrie; sublocotenentul Tăune Hristodor, mort pentru patrie, sublocotenentul Păunescu David, mort pentru patrie. Vor fi în vecii vecilor viteji între viteji."

...Și cântecul bunicii, rezemată în baston, pe prispa copilăriei mele:

"Cini n-ari dor pi lumi... s' vii la mini... c' io am și-mi mai rămâni..." ■

Eustina IONESCU

Galați

20 de ani pentru memoria eroilor!

În noiembrie anul trecut, Filiala județeană Sibiu a A. N. C. E. "Regina Maria" a sărbătorit împlinirea a douăzeci de ani de existență. A fost o acțiune culturală în sine, care s-a ținut în sala de concerte a Filarmonicii din Sibiu, cu o participare pe măsura locului și a evenimentului. A fost aleasă această locație pentru a transmite comunității sibiene, politicienilor și oamenilor de cultură, că asociația cultul eroilor se simte și este integrată în peisajul cultural al municipiului și județului, că eroii acestui neam sunt ai tuturor viețuitorilor, nu numai ai armatei sau numai ai acestei asociații de voluntari.

Au fost puține discursuri. Cel al președintelui, domnul colonel (ret.) Petru Bejenaru, care a trecut în revistă, sintetic și fără efuziuni, drumul parcurs în cele două decenii și starea operelor comemorative de război, acum. În general, este bună, dar sunt și locuri – se putea să fie altfel? – în care primarii aleși de popor nu sunt interesați de așa ceva și nu reușesc sau nu vor să atragă comunitățile pentru a-i așeza pe eroi la locul cuvenit în memoria noastră afectivă, în recunoștința și prețuirea cu care le suntem datori, indiferent de fronturile unde au căzut. Că toți s-au dus la ordin și au căzut pentru țara lor și constituie pierderi dureroase ale poporului român.

A mai vorbit și reprezentantul Biroului Executiv Central al Asociației – președintele interimar al acesteia, amintind de nașterea cultului eroilor dintr-o necesitate morală și de misiunea noastră de a-i cinsti și socoti pe toți ai noștri, căci pentru Ardeal și Basarabia și Bucovina, războiul a început

Colonelul (ret.) Petru Bejenaru, inițiatorul și moderatorul acțiunii aniversare.

în 1914 și Cotul Donului și toată jertfa de la Prut la Caucaz și înapoi până în Tatra, face parte din istoria noastră, din jertfa supremă a poporului român.

De peste Prut a fost colonelul (r) Anatol Caraman, președintele Asociației Veteranilor de Război 1992 „Tiras-Tighina”, din Republica Moldova. El a transmis mesaje și a înmănat decorații și diplome celor de pe scenă, copii și adulți, convins fiind că ei sunt cele mai minunate ființe capabile să transmită sentimente patriotice profunde.

S-au înmănat drapele de identificare cercurilor „Cultul Eroilor” din instituțiile de învățământ, primite cu mare emoție de dascăli și delegațiile de elevi.

Pe scenă, timp de câteva ore au cântat și dansat formații din școli și grădinițe, de la instituțiile de învățământ militar, soliști profesioniști de la Alba Iulia și din Sibiu, într-un program de românită autentică. O adevărată baie de costume țărănești de Mărginime, de cântece patriotice tradiționale și de alt gen, interpretate cu talent și dăruire profundă de la copilul de grădiniță

de 3-4 ani până la adultul obișnuit cu scena și succesul.

Cu prilejul acestei aniversări cultural-patriotice s-a lansat și primul număr al revistei „Sibiul Eroic”, o publicație într-o ținută grafică elegantă și de bună calitate, în care se remarcă articolele semnate de profesori universitari de la instituțiile de învățământ superior civil și militar din Sibiu.

Totodată, a fost lansat volumul „Cine uită nu merită”, prin care Mircea Vladu aduce un omagiu generalilor care au fost implicați în campania din Est și care, după 23 august 1944, au fost arestați și au murit în închisorile comuniste. Lucrarea trece în revistă un număr de 82 de generali care au avut această tristă soartă, urmând a fi continuată, în volumul II, cu evocarea generalilor care au trecut prin același calvar, dar au avut norocul să iasă din pușcăria și să moară acasă.

Acțiunea aniversară de la Sibiu a propagat prin tot ceea ce s-a întâmplat pe scenă și în sală un puternic și autentic fior patriotic. ■

Grigore BUCIU

Brigada 1 Sprijin Manevră „Argedava” este prima mare unitate multifuncțională din Armata României. Procesul de transformare, început în 2023, se va încheia la sfârșitul anului 2024, când brigada va deține suficiente capacități și abilități pentru a asigura desfășurarea operațiilor în zona de spate a unei divizii mecanizate. Brigada include structuri de parașutiști, CBRN, CIMIC, geniu, poliție militară, artilerie, apărare antiaeriană, sprijin logistic.

Scriem în paginile revistei *România eroică* motivați de faptul că viitorul acestei mari unități se construiește pe un trecut glorios, știut fiind faptul că Brigada 1 Sprijin Manevră „Argedava” este purtătoarea tradițiilor de luptă ale Regimentului 36 Infanterie „Vasile Lupu”.

Înființat la 1 aprilie 1909, prin Înaltul Decret nr. 1459, Regimentul 36 Infanterie „Vasile Lupu” și-a contopit destinul eroic cu istoria pământului dobrogean și oamenii acestor locuri, având garnizoanele la Constanța (1909), la Cernavodă (1910-1913) și, după războiul balcanic, la Turtucaia (azi, Tutrakan, localitate aparținând Bulgariei).

În Războiul de Reîntregire, regimentul luptă pentru apărarea capului de pod Turtucaia (18-24 august 1916), înregistrând pierderi grele. Efectivele rămase sunt contopite cu cele ale Regimentului 76 Infanterie, constituind astfel Regimentul 36/76 Infanterie, care s-a comportat eroic în luptele de la Arefu, Valea Topologului, Câmpulung, Lerești, Albești și Stoienești.

După retragerea în Moldova și refacerea capacității de luptă din iarna anului 1917, regimentul ia

Monumentul Eroilor Regimentului 36 Infanterie „Vasile Lupu”

Cu inima la înaintași!

parte la luptele de la Mărășești și de pe Valea Zăbrăuțului, după care este angajat în dezarmarea trupelor rusești din nordul Moldovei și asigurarea ordinii în zonă. Începând cu luna iulie 1918, trece la apărare pe noua frontieră de pe Nistru, între Hotin și Ataki, iar în ianuarie 1919, are un rol decisiv în înfrângerea rebeliunii bolșevice din zona Ataki.

Pe 5 ianuarie 1920, regimentul revine în Dobrogea, în garnizoana Turtucaia, acționând pentru aplicarea Legii stării de asediu în Cadrilater. După cedarea Cadrilaterului, în septembrie 1940, Regimentul 36 Infanterie „Vasile Lupu” este dislocat în garnizoana Cernavodă, unde asigură protecția podurilor din zona Cernavodă-Fetești.

În perioada 19-21 noiembrie 1942, participă la luptele din Cotul Donului, suferind, din nou, pierderi foarte mari, efectivele scăpate din încercuire fiind retrase în Transnistria, unde au îndeplinit misiuni de pază și

apărare până în august 1943.

Regimentul revine în garnizoana Cernavodă la 10 septembrie 1943. Până la 23 august 1944, participă cu o parte din forțe la apărarea litoralului românesc în zona Mangalia, iar cu forțele principale apără zona Cernavodă-Fetești. După 23 august 1944, participă la luptele de la Oarba de Mureș, Apahida, Chilioara, Carei și, după forțarea Tisei, își continuă ofensiva pentru cucerirea masivului împădurit Manik-Szerencs. Între 29 decembrie 1944 - 12 mai 1945, este angajat în luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei, în Munții Tatra, Bansca-Bistrița, Strany, Donau.

Prin înaltul Decret nr. 278 din 2 februarie 1947, drapelul de luptă al Regimentului 36 Infanterie „Vasile Lupu” este decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a, cu spade.

În august 1945 revine în garnizoana Cernavodă, dar, la

O fotografie pentru viitorul album al Cultului Eroilor

20 august 1947, este desființat prin ordinul nr. 41800 al M.S.M. După patru ani, la 20 iunie 1951, se înființează Regimentul 42 Mecanizat, transformat ulterior

în Regimentul 234 Mecanizat, cu garnizoana la Mihail Kogălniceanu.

La 10 ianuarie 1959, unitatea a primit denumirea de Regimentul 36 Mecanizat, iar la 23 octombrie

1969 a revenit la vechea denumire istorică: „Vasile Lupu”.

După 1990, regimentul suferă numeroase transformări, ceea ce arată lipsa de consistență a reformelor la care a fost supusă armata română: Regimentul 36 Infanterie Marină (octombrie 1990); Brigada 36 Apărare Litoral (aprilie 1994); Brigada 36 Infanterie Moto „Vasile Lupu” (februarie 1995); Brigada 34 Mecanizată Teritorială „Vasile Lupu” (februarie 2001); Brigada 34 Infanterie Ușoară „Vasile Lupu” (2005); Brigada 1 Mecanizată „Argedava” (2009).

Acum, la împlinirea a 115 ani de istorie, conducerea Brigăzii 1 Sprijin Manevră „Argedava” a răspuns inițiativei Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” Filiala Județeană Constanța, implicându-se cu răspundere în organizarea a două evenimente

*Onorul
Gărzii de
Onoare!...*

pentru cinstirea memoriei militarilor care s-au jertfit pe câmpurile de luptă sub drapelul de luptă al unității-mamă. Să mai precizăm că inițiativa noastră a fost susținută și de conducerea Bazei 56 Aeriană Mihail Kogălniceanu, precum și de Primăria comunei Mihail Kogălniceanu și de comanda Brigăzii 9 Mecanizate „Mărășești”, cărora le mulțumim și pe această cale.

Primul moment festiv a avut loc, în ziua de 27 martie a.c., la Monumentul Eroilor Regimentului 36 Infanterie „Vasile Lupu”, reabilitat, în acest an, cu fonduri asigurate de primăria localității Mihail Kogălniceanu. La ceremonialul militar și religios din fața monumentului au luat parte Prefectul Județului Constanța, domnul Silviu Iulian Coșa; primarul comunei Mihail Kogălniceanu, doamna Anca Belu; comandantul Bazei Aeriene Mihail Kogălniceanu, comandor Nicolae Crețu, precum și generali, ofițeri, maiștri militari, gradați, soldați și salariați civili, care pe parcursul carierelor militare și-au desfășurat activitatea în cadrul regimentului. Remarcabilă a fost prezența militarilor americani, francezi și englezi dislocați în Baza de la Mihail Kogălniceanu.

După oficierea serviciului religios și alocuțiunile oficialităților și invitaților, a urmat un program artistic susținut de ansamblurile de dansuri populare din localitate. Ceremonialul s-a încheiat cu depunerea de coroane de flori și defilarea Gărzii de onoare, asigurată de Brigada 1 Sprijin Manevră „Argedava”.

Un alt moment festiv emoționant s-a consumat la

Defilează militarii Brigăzii 1 Sprijin Manevră „Argedava”

sediul Brigăzii 1 Sprijin Manevră „Argedava” în ziua de 1 aprilie 2024, unde au participat batalioanele direct subordonate brigăzii, foștii comandanți ai marii unități, precum și invitați aparținând Statului Major al Apărării, Statului Major al Forțelor Terestre și altor structuri din compunerea Ministerului Apărării Naționale. Printre invitații de onoare s-au aflat și foștii comandanți ai Regimentului 36 Mecanizat „Vasile Lupu”: general (ret.) Nicolae Păștinică, col. (ret.) Vasile Ursache, col. (ret.) Remus Macovei, precum și comandanții structurilor militare rezultate în urma restructurării acestei unități – generalul locotenent (ret.) Virgil Bălăceanu, generalul de brigadă (r) Vasile Hermeneanu și generalul de brigadă (ret.) Spiridon Huchiu.

După oficierea serviciului religios, colonelul în retragere Remus Macovei a transmis personalului brigăzii salutările camarazilor în rezervă și în retragere din fostul Regiment 36 Mecanizat „Vasile Lupu” și urările de succes în îndeplinirea misiunilor.

În cuvântul său, generalul de brigadă Daniel Pop, locțiitorul șefului

Statului Major al Forțelor Terestre, a lăudat profesionalismul, abnegația și dăruirea personalului brigăzii. „Sunteți un colectiv de oameni hotărâți, cu un evident potențial de a duce mai departe, cu succes, bogatele tradiții de luptă ale Brigăzii 1 Sprijin Manevră Argedava” – a remarcat domnia sa.

Cei mai meritoși militari ai marii unități, precum și invitații de onoare au fost decorați cu „Emblema de Merit în Serviciul Armatei României”, „Emblema de Merit Partener pentru Apărare” și „Emblema de Merit în Slujba Păcii”, în semn de apreciere a profesionalismul și dăruirii în îndeplinirea misiunilor.

Ceremonialul s-a încheiat cu defilarea militarilor brigăzii și ai unităților subordonate.

Ne exprimăm recunoștința pentru modul în care comanda și toți militarii Brigăzii 1 Sprijin Manevră „Argedava” înțeleg să onoreze valorile și tradițiile de luptă ale înaintașilor! ■

**Colonel (ret.)
Remus MACOVEI**

*Președintele Asociației Naționale
Cultul Eroilor “Regina Maria” Filiala
Județeană Constanța*

Locotenentul Toma Arnăuțoiu

Personalitatea locotenentului Toma Arnăuțoiu este fascinantă, credința lui a fost de neclintit, suferința imensă – asemenea unui martir – iar destinul incredibil¹.

S-au scris zeci de articole, studii și cărți despre faptele lui, ale camarazilor săi și ale consătenilor nucșoreni și mușceleni care i-au sprijinit în condiții de clandestinitate și de risc asumat, mulți împărtășindu-le soarta în închisori, unde și-au pierdut viața².

Toma Arnăuțoiu era un tânăr maturizat când războiul încă nu se terminase. Scăpat cu viață din cataclismul mondial, avea tot viitorul în față.

S-a născut la 14 februarie 1921, în Nucșoara, Argeș, un loc de legendă, cu oameni dârji, harnici și cu credința în Dumnezeu, a căror existență transcende răutăților regimurilor, conectați prin legături perene nevăzute, direct cu Divinitatea.

Tatăl său – respectabilul învățător Ioan Arnăuțoiu – și mama sa, Laurenția – femeia de o dârzenie și bunătate proverbiale – și-au educat cei patru copii în cultul credinței în Dumnezeu, Țară și Tron.

Pe urmele unui erou: Locotenentul Toma Arnăuțoiu

Toma a urmat Școala de Ofițeri de Cavalerie în plin război; în 1943 a fost trimis în stagiul, ca elev sergent, la Regimentul de Gardă Călăre, iar la 15 aprilie 1944 a fost înălțat la gradul de sublocotenent. A fost al 4-a în promoția lui de Școală militară, unde se formau, prin tradiție, elitele ofițerimii române.

În septembrie 1944 este trimis pe front, unde se remarcă prin calități deosebite și curaj, fiind decorat, la 1 noiembrie, cu Ordinul "Coroana României, clasa a V-a, cu spade și panglică de Virtute Militară și Frunze de Stejar"³.

La 26 decembrie 1944 este rănit grav în luptele din Ungaria, salvat de medici în ultimă instanță după trei luni de spitalizare. Revine la datoria lui militară și este încadrat comandant de pluton la Regimentul 5 Roșiori unde se remarcă prin comportamentul său exemplar. Ca urmare, la 26 iunie 1946 este mutat la Regimentul de Gardă Călăre. Rănirea gravă din urmă cu doi ani a avut urmări, dar nu starea de sănătate a fost motivul pentru care cariera lui militară a fost curmată brusc.

Evenimentele s-au succedat rapid: la 6 august a fost avansat la gradul de locotenent, la 9 august este trecut în rezervă, iar la 11 august este trecut, din oficiu, în cadrul disponibil. Motivul acestor măsuri în cascadă era unul politic, Toma Arnăuțoiu se

exprimase vehement, în mai multe împrejurări, împotriva regimului comunist instalat de sovietici în România.

De parte de a se resemna, a hotărât să continue lupta împotriva ocupanților sovietici și a marionetelor lor autohtone prin alte mijloace. În 1949 se alătură colonelului Gheorghe Arsenescu⁴ și organizează „Haiducii Muncelului”, Grupul de rezistență anticomunistă de la Nucșoara-Argeș format din 16 locuitori. Mărimea grupului îi expunea pe componenți, așa încât în scurt timp numărul membrilor s-a redus (au fost arestați), dar acțiunile clandestine ale celor rămași au devenit și mai periculoase.⁵

Toma Arnăuțoiu, fratele lui, Petre, Maria Plop și Constantin Jubleanu au reușit să reziste timp de 9 ani. Abia pe 20 mai 1958 cei patru – și fetița lui Toma Arnăuțoiu și a Mariei – au fost arestați în urma unui act de trădare.

După un an de judecată, Tribunalul Militar al Regiunii a III-a i-a condamnat la moarte pe cei doi frați – Toma și Petre – și pe alți 14 camarazi de-ai lor. În noaptea de 18/19 iulie 1959, au fost executați la Penitenciarul din Jilava: Toma Arnăuțoiu (ofițer), Petre Arnăuțoiu (agricultor), Titu Jubleanu (țăran înstărit, cu cinci copii), Benone Milea (țăran înstărit), Constantin Popescu, Ioan Săndoiu, Gheorghe Popescu (învățător din comuna

Laurenția și Iancu Arnăuțoiu

*Colonelul
Gheorghe
Arsenescu*

*Mormântul
lui Gheorghe
și Elisabeta
Rizea*

Corbi), Ion Drăgoi (preot), Nicolae Nițu (învățător), Alexandru Moldoveanu (învățător), Ion Mica (învățător), Nicolae Ticu (cioban), Nicolae Bășoiu (țăran înstărit), Gheorghe Tomeci (țăran înstărit), Ion Constantinescu (preot), Nicolae Andreescu (locuitor din comuna Corbi).

Părinții lui Toma și Petre, și soția Maria au împărțășit aceeași soartă, dar după ani de chinuri în închisoare. Copilul – dus la un orfelinat – și-a descoperit originea abia în 1990.

Acțiunile Grupului de rezistență erau inspirate de informațiile și speranțele pentru români privind o posibilă intervenție anglo-americană într-un război cu sovietele la începutul anilor '50.

În februarie 1949 Arsenescu și Arnăuțoiu părăsesc baza lor de

la Dragoslavele (descoperită de Securitate) și se mută la Nucșoara, unde Grupul se întrecește cu tatăl și cu fratele lui Toma Arnăuțoiu – respectiv învățătorul Ioan și Petre – precum și cu Gheorghe și Elisabeta Rizea, în locuința cărora au avut loc primele întruniri, în care s-au pus la punct căile și canalele prin care puteau fi aprovizionați cu îmbrăcăminte și alimente. Grupul s-a scindat din nou, adepții lui Toma Arnăuțoiu optând pentru o linie radicală de acțiune. Arsenescu s-a retras și a stat ascuns până în 1960, când a fost și el prins și condamnat la moarte.

Grupul Arnăuțoiu a rezistat, bazându-se pe sprijinul consătenilor și pe avantajele unui teren ideal, pe care-l cunoșteau perfect. O ascunzătoare săpată în stâncă pe înălțimile Râpelor cu brazi de la Poenărei i-a adăpostit mult timp pe frații Arnăuțoiu, pe

Maria Plop (cu pruncul ei) și pe Constantin Jubleanu.

După ani de prigoană, la 20 mai 1958, grupul a fost prins printr-un vicleșug pus la cale de sadicul căpitan Pleșiță (ajuns, mai apoi, general), locțiitorul șefului Securității din Pitești.⁶

Sătenii care i-au sprijinit în lupta lor – judecați și condamnați la detenție – și care au supraviețuit în închisori, au fost eliberați în 1964, odată cu ceilalți deținuți politici reținuți de regimul comunist.

Locuitorii comunei Nucșoara nu i-au uitat pe consătenii lor care au îndurat suferințele cele mai cumplite. Prin decizia primarului Ion Cojocaru și a Consiliului local, a fost ridicat un monument al luptătorilor din rezistența anticomunistă, în prezența părintelui paroh Ioan Oprescu, cu participarea întregii comunități. Elevii școlii din comună, care

poartă numele fraților Arnăuțoiu – al cărei director, Constantin Berevoianu, este un remarcabil profesor dedicat proiectelor educative, nucșorenii – răspândiți în toată țara – îi omagiază cu respect pe înaintașii lor care le-au făcut un demn renume. ■

NOTE

1. Am folosit informații extrase din site-ul "Toma Arnăuțoiu, 1921-1959/ Memorialul Toma Arnăuțoiu și Podul. ro. și din: Ioana-Raluca Voicu-Arnăuțoiu, *Luptătorii din munți. Toma Arnăuțoiu, Grupul de la Nucșoara. Documente ale anchetei, detenției, procesului*, Editura Vremea, București.

2. Pe larg: Constantin Vasilescu, *Rezistența Armată. O istorie în imagini*, Editura Manuscris, București, Album foto-documentar despre șase grupuri de rezistență.

3. O.Z. nr. 44/1944.

4. Colonelul Gheorghe Arsenescu, ofițer de stat major trecut în cadru disponibil, era încă din 1947 în Mișcarea de Rezistență. Experimentează variante de acțiune, capacitează, succesiv, mai mulți camarazi, dar grupul este combătut și lichidat. Pe seama lui este pus un așa-numit Complot din Batalionul 27 Vânători de Munte, în urma căruia, în 1948, maiorul Ion Dumitrache, comandantul batalionului, a fost arestat, împreună cu maiorul Nicolae Mihăilescu, căpitanul Ion Radu, locotenentii-majori Constantin Mihăilescu și Gheorghe Malașincu, plutonierii Constantin Costrăș și Atanasie Firiță. Maiorii Ion Dumitrache și Nicolae Mihăilescu au fost executați la Jilava, în noaptea de 11 mai 1952.

5. <https://www.google.com/search?q=Poză+colonel+Arsenescu&client>

6. Toma și Petre Arnăuțoiu au fost "tratați" cu tranchilizante în casa lui Poenăreanu, un camarad care le furniza alimente și echipament. Surprinși în imposibilitatea de a se apăra, au fost arestați, duși la ascunzătoarea din grotă, de unde Maria a încercat să scape cu fetița în brațe, coborând pe o frânghie, în timp ce Constantin Jubleanu s-a apărat cu focul armei sale până a fost ucis de securiști.

**Colonel ret.
dr. Alexandru OȘCA**

Veteranul de război Gheorghe Arhip la 101 ani!

Gh. Arhip (în mijloc), felicitat de C. Asofronie (în dr. imaginii)

În ziua de 14 februarie 2024, am participat, alături de veteranul nostru de război, col. (ret.) Iordan Chirvasă și membri ai Subfilialelor din Tecuci ale A.N. Cultul Eroilor "Regina Maria" și A.N.C.M.R.R., la o emoționantă manifestare la Casa de Cultură din municipiul Tecuci, unde a fost sărbătorit maiorul în retragere Gheorghe ARHIP, veteran de război, la împlinirea vârstei de 101 ani. O aniversare de suflet, cum rar se pot vedea, organizată de Primăria Tecuci, în colaborare cu Casa de Cultură, Muzeul de Istorie și asociațiile noastre, la care au participat și elevi de la Cercurile Cultul Eroilor din două colegii tecucene.

Deschiderea au făcut-o doi reprezentanți ai Studioului Cinematografic al Armatei, care au rulat un film documentar despre veteranul Arhip, apoi scriitorul prof. Virgil Pavel a prezentat cartea biografică "*Gh. Arhip, veteranul tecucean de 100 de ani*". Prof. Daniel Dojan, directorul Muzeului de Istorie, a dat cuvântul realizatorului filmului, Paul Palencsar. Primarul Lucian Costin a citit Referatul final nr. 23/ian. 2024, pe baza căruia Consiliul local i-a

acordat domnului Arhip titlul de "Cetățean de Onoare" al municipiului Tecuci. Gheorghe Arhip a mulțumit tuturor pentru prezență, titlu, flori, sprijin și a promis că va fi în continuare prezent la sărbătorile naționale și alte manifestări patriotice, comemorative și culturale.

Președintele filialelor județene Galați ale ANCERM și ANCMRR, comandor (r) Constantin Asofronie, l-a felicitat pe veteranul tecucean, i-a mulțumit pentru colaborare și i-a oferit o plachetă aniversară și o diplomă cu titlul "Eroul comunității noastre". Prof. dr. Cezar Ungan, președintele Subfilialei Tecuci a ANCERM, și o elevă de la Colegiul Național "Spiru Haret" i-au dăruit o cască de război restaurată, inscripționată cu nr. "101" și numele veteranului, și i-au cântat cu întreaga asistență "La mulți ani!"

A fost o ceremonie emoționantă, pe măsura cinstirii și recunoștinței binemeritate de Gheorghe Arhip.

Am onoarea să vă salutăm, onorabile camarad și înaintaș! ■

**Comandor (r)
Constantin ASOFRONIE**

La împlinirea a 145 de ani de la încheierea războiului care a consacrat Independența României, revista *România eroică*, prin publicarea mărturiilor de pe front ale generalului Grigore Cantilli, aduce un omagiu armatei române, care, în pofida unor evidente lipsuri, s-a afirmat pentru prima dată în epoca modernă într-un conflict european, în care beligeranții erau două dintre marile puteri ale timpului.

Petre OTU

Generalul Grigore Cantilli Însemnări din războiul de la 1877

**«Trăiască România independentă,
trăiască Domnitorul nostru iubit!**

(urmare din nr. trecut)

Le zic dar astăzi la toți deodată cum le-am zis atunci (când mă aflam călare pe favoritul meu "HanDani-Djerid", un arab ce-mi dăruise Prințul Milan al Bulgariei' pe când eram Lt. colonel în Regimentul 6 de Infanterie și el a luat comanda onorifică a regimentului în anul 1872) le zic acum: Mulțumim!

Trupele se rupseră la dreapta, eu în capul lor, muzicele toate cântând, suirăm dealul spre Belogradgic. La vreo 500 metri înaintea porții cetății ne întâmpină poporul ce văzusem trecând pe sub ferestrele Conacului în haine de sărbătoare cu mânuchi de flori și coroane de verdeață în mâini, având în fruntea lor pe preoții singurei biserici creștine din cetate. Cel mai în vârstă dintre preoți îmi prezintă pâinea și sarea tradițională pe o tavă de argint, apoi cu toții intonară un cântec bisericesc la care se asocia toată populațiunea eșită înaintea noastră și în urmă popa mă stropi cu aghiasmă.

Am dat ordin atunci ca trupele să ia arma "spre rugăciune" și muzicele să intoneze imnul rugăciunii, pe care toți l-am ascultat cu capetele descoperite. Spectacolul grandios și florii de creațiune ce ne coprinsese pe toți, când din fundul inimei și cu gândul

Generalul Grigore Cantilli

spre Patria noastră iubită atât de depărtată mulțumim lui D-zeu care ne adusese până aci victorioși, este de nedescris. Un ura puternic încheie rugăciunea cântată de muzici, eșit din pieptul atâtor voinici și văile și munții în repercutarea lor multiplă aveau aerul de a se fi însărcinat să transmit în România cele ce simțeam toți în momentul acela frumos, frumos fără seamăn!

Pornirăm înainte! Popa stropea cu aghiasmă trupele pe măsură ce treceau pe dinaintea poporului eșit întru întâmpinare și care îngâna cântări bisericești cu rnarșurile ce cântau muzicele noastre și care făceau să urle văile. Ajunși la poarta cetății fui întâmpinat de Soliman Efendi, care în capul unui batalion permanent ne dete onorurile militare și veni înaintea mea, ca să-mi facă un raport verbal oarecare, din care n-am înțeles nimic. I-am dat mâna și l-am poftit să ia loc la stânga mea. Aci primit, lăsând căpitanului grec comanda batalionului care trebuia să prezinte armele până ce toate trupele aveau să intre în cetate.

Ajunși în dreptul conacului, mă oprii ca să primesc defilarea trupelor, defilare ce a fost încheiată prin defilarea batalionului turcesc. Înainte ca acesta să se

apropie de locul unde promisem defilarea, Soliman Efendi, care sta la stânga mea, se duse de se puse în capul lui și defilă cu dânsul. Aci ne despărțirăm, urându-i fericire și călătorie bună. Fără de voie, gândurile mele se repurtară cu vreo 20 de ani înapoi – nu mai mult – și-mi adusei aminte de ceea ce însemnam noi Românii pe atunci față de cel mai mic Pașă turcesc! Astăzi puternica armată turcească, printr-un reprezentant al ei, îmi dă onorurile de învingător, mie, veche raia a ei, iar eu cu blândețe și mărinimie promiteam supușilor acestei puternici împărății protecție și dreptate! Și de atunci eu, unul din mulțimea factorilor stărei de lucruri de astăzi, de câte ori îmi aduc aminte de ce eram și ce suntem, politicește vorbind, mă ridic drept și parcă tot mai cresc în sus!

La Belogradgic am putut simți o deplină mândrie națională, căci aci eram cel mai mare dintre Români și în persoana mea fără altă umbră se aducea cinste și supunere scumpei mele țări, eu fiind unicul ei reprezentant! Dacă altul în locul meu, cu mai puțină aroganță, cu mai puțină iubire de sine și cu mai multă iubire de Patrie, ar fi putut simți în alt fel, să vie să mi-o spuie!

Odată trecute pe dinaintea mea, trupele aveau ordin să se îndrepteze înspre biserica creștinească, unde trebuiau să se așeze în coloană împrejurul bisericii, spre a asculta rugăciunile de mulțumire ce avea să cânte preoții bulgari. Dintr-însele, o baterie avea ordin să se suie în fortul cel mai înalt al cetății, deasupra căruia era să se ridice drapelul nostru în momentul cântării Te-Deumului, și să salute înălțarea tricolorului românesc pe zidurile turcești cu salve de artilerie.

Aci trebuie să fac o paranteză ca să vorbesc de un neajuns făcut de Căpitanul Nicolae Stoica, unul din cei mai nepricepuți și mai fără de inimă ai noștri. Lui se datorește că mai toate obuzele incendiare ce au tras bateria lui în Belogradgic, în timpul asediului, n-au eclatat nici una, căci trecând un pârau în marș a răsturnat chesoanele în apă și i-a fost rușine sau teamă să raporteze despre o asemenea întâmplare care a paralizat în mare parte efectul bombardării cetății.

La intrarea în Belogradgic am găsit făcută grămadă într-un colț toate obuzele intacte, ceea ce a desconsiderat mult eficacitatea tirului artileriei noastre. Tot cu acest ofițer am avut unicul exemplu dat de trupele mele de a se codi de serviciu greu, căci în ziua când am sosit înaintea Belogradgicului și am suit bateria lui în dealul dela Samova, îndată ce ajunse acolo și mă văzu lângă dânsul, întâia întrebare ce-mi făcu a fost dacă el, căpitanul comandant al bateriei, avea să petreacă noaptea acolo? Deodată nu înțelesei

întrebarea lui, căci ordinele ce dasem erau precise, că bateria avea să stea în permanență acolo, și nu-mi închipuiam că putea să mă întrebe dacă el era în drept să o părăsească! Mă așteptam la o întrebare cu totul contrarie, căci așa mă deprinseseră toți bravii ofițeri de sub comanda mea. Îl făcui să repete întrebarea pentru a doua oară și sesizând atunci înțelesul ei, spre marea mea surprindere, îl întrebai: dar unde vrei să te duci?

În sat, îmi răspunse fără multă gândire, căci aci deger la noapte (era în adevăr foarte ger). Fără a pierde multă vreme, decât atât cât mi-a trebuit să mă uit lung la dânsul și să-i exprim prin căutătura aceasta disprețul meu și-i răspunsei calm și scandând cuvintele: Ai dreptul, căpitane, du-te în sat de te odihnește și te încălzește, iar comanda celor patru tunuri ce lași aici în vârful munților o voi da-o Sublocot. Fiedmain, locot. Stroescu rămânând atașat cu secția sa în poziția ce i-am încredințat.

Maiorului Fălcoianu, care mă însoțea, îi dădui ordin să transmită lui Fiedmain ordinul meu ca și căpitanului Stoica. Stupefacția tuturor fu mare și într-un târziu se deșteaptă și Stoica, ca să vadă ce nesăbuită îi era cererea.

L-am lăsat în pozițiunea în care se afla după insistarea lui Fălcoianu, dar într-un caz de atac din partea turcilor, neapărat că aci mi-ar fi fost locul, neavând nici o încredere într-un asemenea ofițer, care se temea de ger până într-atât încât își lăsa bateria la voia întâmplărei! Tot căpitanul Stoica mi-a stricat defilarea în Belogradgic și a rupt-o în două, căci încurcându-se înaintașii în hamuri a capului coloanei sale, în loc să treacă restul bateriei pe alături, lăsând tunul încurcat pe loc, a oprit toată coloana ce venea în urma lui, mai mult de un quart de oră. Nepriceput în marș, nepriceput în luptă, nepriceput în paradă! Făcui mențiune de întâmplarea aceasta, căci era pentru a treia oară că ofițerul acesta mă nemulțumea, nefăcându-și și neștiind să-și facă datoria! Ce va fi când va ajunge mare?...

Dela locul unde promisem defilarea încheiată prin defilarea lui Soleiman Efendi în capul batalionului de permanenți turcești, mă îndreptai spre biserica unde trupele erau deja masate împrejurul ei. Am intrat în biserică cu toți ofițerii superiori și cu drapelele regimentelor. O biserică mică cu câteva icoane sărăcăcioase, o tâmplă în lemn alb, pe care erau zugrăviți câțiva sfinți într-un mod antic și în care străluceau vreo șase lumânări aprinse într-un policandru și licărea lumina a vreo șase candelă aprinse dinaintea icoanelor. Popa cânta câteva rugăciuni în limba slavonă, după care începe Tedeumul pe care-

1 ascultarăm cu toți în genunchi cu cea mai mare umilință înaintea lui D-zeu care ne ajutase să venim până aci.

La cântarea «întru mulți ani trăiască!», cu care se sfârșește Tedeumul, bateria din afară dete o salvă de șase tunuri, la care răspunse prin altă salvă cea din fortul cel mai înaintat, deasupra căruia se înălța totodată drapelul Regimentului 7, al cărui comandant fusesem trimis înadins acolo, iar muzicele intonară imnul național. Am eșit înaintea trupelor. Să descriu momentul acesta sublim nu pot, n-am puterea să spui cât de frumos, cât de măreț a fost! Știu atât, că ochii mi se pironiseră spre cutele tricolorului nostru care fâlfâia măreț deasupra zidurilor turcești și că soarele ce era întru apus și făcea o baie de aur, așa că pare că sta lipit de bolta cerească și se sbătea falțurile lui într'o mare aurie. Ce moment sublim am trăit în viața mea!

Am făcut semn muzicelor să tacă, trupele rămânând cu arma în prezentare, și apucați cu un glas a cărui emoțiune o simt și acum după atâția ani, am rostit aproape cam aceste cuvinte: care se pot găsi în jurnalul de operație al Brigadei 1 din Divizia 2 activă, așa cum le-am zis:

Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați, Vitejilor, Domnitorul nostru iubit v-a trimis pe voi aici în fundul Balcanilor, acolo unde nici un soldat Român n-ajunsesese încă, alegându-ne dintre aleșii armatei noastre, căci v-au văzut la lucru atât peste Dunăre la Islaz în fața Samovitului, la Corabia, unde cât p-aci era să puneți mâna pe un vapor turcesc, care în ziua de 15 lunie venise până sub malurile portului, să vă bombardeze, și căruia prin o lucrarnă a lui i-ați vârat un obuz ce a străbătut într-însul; la T. Măgurele, în fața Nicopoli, unde ați dat ajutor trupelor Generalului Krudine² cât și dincoace de Dunăre în tranșeele Plevnei, în care ați stat șase săptămâni neschimbați și unde ați înscris pe drapelele noastre zile ca acelea dela 28, 30 și 31 August, 6 Septemvre și 7 Octomvre. Pentru vitejia voastră v-a ales apoi de v-a trimis să ajutați operațiile Generalului Gurko³ în zilele de 12 și 16 Octomvre, zilele dela Gorni Dubnic și Teliș, iar eu am avut deosebita onoare să fiu mereu în capul atâtor viteji cu care am luptat și din cari mulți, foarte mulți de tot au căzut în luptă, ca noi să putem ajunge în Balcani. Aci cred că a sfârșit însărcinarea noastră și în curând vom revedea pământul țărișoarei noastre făcută independentă și prin voi! Întoarceți ochii către drapelul ce ați înălțat și stă falnic colo pe zidurile acestei cetăți și, cu gândul către scumpa noastră Românie, să strigăm din toți plămâni «Trăiască România independentă, trăiască Domnitorul nostru iubit!» Așa se sfârși Te Deumul.

Trupele se retraseră în regulă, fiecare spre partea orașului ce-l avea destinată, Colonelul Fotti dând ordinele cele mai severe ca să nu supere întru nimic pe locuitori și mai cu seamă să nu urmărească sau să adreseze vreun cuvânt femeilor turcoice, respectând cu totul partea casei destinată lor la fiecare Turc. Dela soldat până la cel mai înalt ofițer, toți am pus cea mai mare silință ca să nu aducem nici o nemulțumire locuitorilor, decât aceea de a ne găzdui acolo unde voiau ei și sunt dator să constat cu o mare satisfacție că n-am avut nici o reclamație în contra trupelor. Am avut, însă, multe din partea turcilor în contra Bulgarilor, care deveniseră brutali rupaci cu ei îndată ce ne-au văzut stăpâni ai cetății, dar căroră, însă, li s-au dat pe dată deplină satisfacție, grație energiei și sentimentului de dreptate al Colonelului Fotti.

Hogea, după îndemnul meu, adunase toată populația turcă de mai multe ori la Giamie și le spusese că aveau permisiunea mea, ca, pentru orice vecsație, fie din partea ori și cui, să vie direct să se plângă mie. Am profitat cu prisosință de permisiunea aceasta, căci dimineața mai cu seamă anticamera mea era plină de papuci a căror stăpâni erau în convorbire cu mine. Nu le veneau, sărmanii, să creadă ceea ce vedeau cu ochii, că adică nimeni nu-i supăra de nimic și că pentru orice nedreptate li se făcea de către Bulgari, pe dată li se da satisfacție. Nu zic că nedreptatea venea din partea noastră căci fiecare am rivalizat de zel ca să fie adevărat prieten sau protector al locuitorului pacinic, așa că, desigur, și astăzi însă numele de Român este pronunțat cu respect și cu iubire în Belogradgic de cei ce mai există din vremea aceea, sau căror ei le-au transmis sentimentele de recunoștință ce ne purtau.

Cuartirul meu mi-a fost făcut în casa lui Soliman Efendi, unde, ajuns și întrebând de dânsul unde era, mi s-a răspuns că era cu trupele sale în lagăr și că lagărul era în câmp luciu, la vreo șase kilometri de oraș, înspre pasul Sfântului Nicolae, pe unde avea să treacă înainte spre Sofia și Adrianopol. Zăpada era încă mare și în seara aceea un ger sticlos. Regretam din inimă că nu regulasem cu Soliman să nu părăsească orașul și casa sa mai ales acum, că știam că se află în câmp pe zăpadă și că era așa ger. Am trimis îndată pe un ofițer să-1 roage să vie acasă, dar mi-a răspuns că nu poate, pe câtă vreme subscrisesse o convenție militară, prin care se obliga a se retrage cu trupele la cel puțin șase kilometri de Belogradgic. Slav, dar, al cuvântului lui până la moarte! De aceea disprețuia atât pe Sârbi și pe Bulgari, cari aveau sentimente diametral opuse de ale lui.

Puțina mea grijă a doua zi a fost să vizitez tot orașul, spre a mă asigura de buna cantonare a trupelor

care acum respirau în libertate, nemaivând nici avant posturi și greutăți de serviciu și apoi să mă asigur, prin mine însumi, de starea spiritelor, toate foarte satisfăcătoare. Inspecția aceasta terminată, mă îndreptăți spre lagărul turcesc unde se retrăsese Soliman Efendi în mijlocul trupelor lui.

Aci am găsit pe bietul bătrân prăjindu-se la para jeratecului unui mangal, sorbind dintr-o ceașcă de cafea fierbinte. Avea două blăni pe dânsul și cu toate acestea era vântat de frig. Așa petrecuse sârmanul toată noaptea, așa petrecuse și toate trupele lui, pe o zăpadă înghețată de mai mulți centimetri și pe un ger care desigur trebuie să fi fost mai mare de 10 sub zero, căci toate frigidurile erau congestionate și colorate în vântat, iar mustățile lor și părul cailor se transformaseră în sloiuri de gheață. Nu bătlăliile sunt cele mai crude pentru o armată, ci mizeriile de tot felul ale unei campanii, mai cu seamă când ea este nenorocită.

M-am apropiat de Soliman Efendi și, întinzându-i mâna, l-am întrebat cum a petrecut noaptea și pentru ce n-a rămas în oraș în casa lui? Răspunsul lui a fost admirabil: Noaptea am petrecut-o cum a fost poruncit de Allah și de Padișahul meu, aceeași noapte cum a petrecut și trupele mele. Dacă n-am venit înapoi în oraș, cauza a fost că, prin convenția încheiată între noi, m-am angajat să mă retrag afară din oraș și nici puteam altfel. Chiar acum, dacă-mi faci cinstea să mă inviți în oraș, tot astfel sunt nevoit să răspund, trebuind să împărtășesc și binele și răul cu trupele acestea ale căror arme au avut o soartă nenorocită. Nu trebuie, însă, să recriminez mult căci suferințele acestea le îndurau pentru mărirea neamului lui Alah și al Padișahului!

Nu citise bătrânul această istorie nici un război, nici credea că este sublim când vorbea astfel. Avea inima de soldat cea mai frumoasă și într-însa găsea mobilul abnegației de sine până într-un așa grad și sentimentul împlinirii datoriei!

Vroiam însă să-l iau de acolo în orice preț, dar la toate insistările mele a răspuns într-un mod negativ. Pe când desperasem să-l conving să mă urmeze, gândindu-mă cu mare milă la suferințele fizice ce avea să îndure până să vie ordin de la Vidin despre cele ce avea să facă, căpitanul grec se apropie de mine și-mi spuse în grecește că singurul mijloc de a-l hotărî să vie în oraș era să-l invit ca musafir al meu, în casa mea. Grecul găsisese modul de a împăca scrupulele bătrânului soldat, căci la invitarea aceasta, se uită lung la mine, stătu puțin pe gânduri, și-mi răspunse: Primesc numai dacă găsesc în împrejurimi destul loc să cantonez trupele; fără de aceasta nu, căci eu nu pot sta într-o cameră caldă, pe când trupele să tremure de frig și să doarmă pe zăpadă.

Pe după-amiază a venit însoțit de cei doi ofițeri de care nu se despărțea niciodată. Îndată ce intră, l-am rugat să dispue de casa lui cum va crede și să mă considere pe mine ca mosafirul lui.

Nu voi uita niciodată căutătura plină de recunoștință ce mi-a aruncat și, ca să-mi exprime mulțumirile lui, s-a apropiat de mine și-mi sărută mânia stângă! Stăpâni aci suntem amândoi, fiindcă vrei așa, zise. Eu voi ocupa o cameră din etajul de jos și te rog să mă tratezi ca pe un mosafir, căci de astăzi înainte și dacă odată mă voi mai întoarce în Belogradgic n-are să fie decât ca mosafir, cetatea aceasta fiind pierdută pentru totdeauna pentru Padișah! și izbucni într-un plâns cu hohote, sârmanul bătrân, plâns ce se comunica tuturor celor prezenți și mie, umplându-ni-se ochii de lacrimi. Incult, cum ziceam mai sus, dar câtă inimă, cât patriotism, câtă supunere stăpânului său și câți n-ar avea multe de învățat dela soldatul acesta viteaz și demn, pierdut în creerii Balcanilor!

Izet Pașa

Trei zile după intrarea mea în Belogradgic, primii o notificare dela Generalul Cerkez, ce se afla în Vidin, că a doua zi avea să sosească aci Izet Pașa⁴, comandantul Vidinului, cu trupele sale, care se retrăgeau spre Pasul Sft. Nicolae. Ni se ordona a-i da onorurile convenite unui general de divizie și-l găzduii pe cât am putut mai bine.

N-aveam nevoie de recomandăția aceasta din urmă pentru a ști ceea ce aveam de făcut, dar bietul Cerkez nu se putea deprinde cu ideea că este general comandant al unei divizii, că are sub ordinele sale un ofițer superior cu o însărcinare înaltă, ci se trezea tot comandant de regiment, dând ordine explicative căpitanilor comandanți de companie, nici comandanților de batalion!

Nu m-am putut opri de a face reflexiunea aceasta, căci în tot timpul când îmi ordona vreo mișcare sau vreo operație intra în detaieri atît de amănunțite care dovedea că uita și cine era el și cui se adresa, lucru pentru care am avut adesea atâtea discuțiuni prietenești pe când am fost nevoit să ne culcăm de atâtea ori în aceeași cameră, ca doi prieteni a căror cunoștință și relații bune datau din ziua întâia când, în 1859, trupele Moldovenești au intrat în București, el fiind locotenent în regimentul de muschetari comandat de Colonelul Ion Duca⁵ și eu Sublocotenent repetitor de matematici la școala militară din București, pe atunci în casele lui Baron Meitani, acolo unde astăzi se află Poliția Capitalei.

În ziua hotărâtă pentru sosirea lui Izet Pașa, m'am

după înaintea lui însoțit de Colonelul Totti și escortat de călărași la o distanță de vreo trei kilometri de Belogradgic. Calculasem bine ora sosirii lui, căci nu trecu o jumătate de oră și văzui apărând la o cotitură a șoselei în vale o trupă călare, tare ca de un escadron ce venea în trapul cailor. Nu știam dacă între acestea se află și Zet Pașa, eram îndreptățit a crede mai mult că era o trupă călăreață înaintea mergătoare și că Izet venea în urmă, în capul trupelor ce se retrăseseră din Vidin. La vreo 50 de pași de locul unde așteptam trecerea călăreților, se detașară doi înspre noi, în galop mare și, salutându-ne, unul dintr-înșii zise: «Izet-Pașa!», iar celălalt se retrase mai pe dreapta și mai înapoi. Acesta era medicul lui, Nury-bey.

Izet Pașa era un om de o statură de mijloc, cu o figură albă, arsă de frig și de soare, barba tunsă mică de jur împrejur; ochii vioi, nasul lung și subțire, trăsuri foarte fine, un tip de osmanliu de viță mare. Era pe de altă parte unul din literații cei mai de seamă în limba turcă și arabă și rudă cu Sultanul – așa spunea Nury-bey.

Izet Pașa nu știa altă limbă decât turcește, lucru ce îngreuiă modul nostru de a ne înțelege. Nury-bey ne servi de interpret și printr-însul îi spusei că eram fericit de ocazia ce mi se prezintă spre a mă pune la dispoziția sa, făcându-i cunoscut că cartierul său era pregătit la Conac. Izet Pașa îmi mulțumi cu multă căldură, strângându-mi mâna de repetite ori, adăogând că-mi aducea știri bune dela trupele noastre din Vidin, care au făcut obiectul admirației lui prin bravura lor în timpul asediului Vidinului, și prin aspectul lor marțial, când le-a văzut de aproape la eșirea sa din Vidin.

Asupra acestor cuvinte ne îndreptară spre Belogradgic. Izet călare pe o iapă murgă nurie, de o frumusețe extraordinară și de o rasă arabă pură de tot.

Călăreț abil, știa s-o încalce cu măiestrie și să prezintă într-un mod admirabil. Trebuie să mărturisesc că uitasem pe Izet pe lângă iapa lui dela care nu-mi puteam lua ochii. El observă admirația mea și, mândru de a poseda un asemenea dobitoc, îmi surâse, puind cele trei degete a mâinei drepte la gură, zicând «Ghiurzel!».

La Conac, unde-i pregătisem cartierul, îl aștepta o companie cu muzică și drapel spre a-i da onorurile cuvenite. Le primi cu înduioșare și, când trebui să ne despărțim, îmi zise prin Nury bey că nu va uita niciodată onorurile ce o armată victorioasă a făcut atât la Vidin, cât și aci, unui potrivnic nenorocit, lucru ce va face ca să-și aducă aminte de armata Românească cu respect și admirație.

Ca să fiu drept, trebuie să declar că spusele lui Izet,

reproduse aci, sunt nu întocmai, căci mi-ar fi greu să traduc cuvintele lui pline de figuri imajate (Sic!) de care limba turcă și mai cu seamă cea arabă este plină. Cu aproximații cred să fi spus gândirea lui, dar nu întocmai, așa cum se traducea de Nury.

La Conac așteptau totți ofițerii superiori sosirea lui Izet și îndată ce intră în salonul cel mare îi prezintai pe fiecare nominal și la fiecare le strânse mâna și le spuse câteva cuvinte pe turcește, după care ne retraserăm. Când ne coborârăm jos, după ce ne-am luat concediu dela Izet, am găsit piața dinaintea Conacului plină cu turci cu femei și cu copii, care ne salutară cu mult respect și cu cuvinte din care n-am înțeles nimic, iar în fruntea lor erau Soliman Efendi și cei doi ofițeri ai lui.

Nury bey înainte de plecare îmi făcuse cunoscut că Izet Pașa avea să vie să mă vadă peste vreo două sau trei ore, și mă ruga să fiu acasă. În adevăr, două ore după aceea sosiră amândoi. Izet intrând în casă cu amândouă mâinile întinse îmi făcu o cuvântare în turcește în care cuvântul de Allah se repeta mereu. Traduse de Nury, cuvântarea sa a fost cam aceasta: Izet venea nu numai să-mi întoarcă politeța ce i-am făcut, dar încă să-mi arate recunoștința lui în numele Padișahului pentru modul părintesc și omenesc cu care populația turcească a fost tratată de trupele românești. Își făcea o datorie să roage pe D-zeu pentru fericirea armatei românești și a Domnitorului Carol, și să transmită la Constantinopol cele ce a văzut și a auzit aci. Populația întreagă venise la dânsul să-i spue cum românii au apărat-o de brutalitățile și pungășiile ce începuseră să facă Bulgarii, și că-1 rugase să-mi arate că dacă eu mă retrag din Belogradgic și trupele mele vor fi înlocuite prin rusești, să-i iau pe toți unde mă duceam eu, căci rușii avea să-i prăpădească, după cum auziseră ei că a făcut în toate părțile pe unde a trecut.

Nu putea să-mi facă un elogiu mai mare, lucru pentru care i-am arătat mulțumirile mele cele mai sincere. Totodată l-am invitat să ia prânzul cu mine, s-a scuzat că nu putea primi, fiind prea ostenit, bolnav și făcând dietă mare. Nury bey confirmă spusele lui, adăogând că suferea de stomac și de insomnie. Către seară, însă, Nury bey îmi scrisese o scrisoare foarte nostimă, că să-mi spuse că Coranul nu permite a se lua vin, dar că turcul ca și orice muritor are trebuință de reconfortante și Pașa muritor fiind trebuie să se supue la legea comună.

Îi este imposibil însă să trimită să cumpere în oraș vin, căci ar scandaliza populația întreagă afară că de sigur nu va găsi ceva potabil. Mă rugă dar pe mine ca vinul ce i-aș fi servit la masă, ce cu părere de rău a trebuit să refuze, să i-l trimit acasă.

Cererea aceasta mi-a făcut plăcere și i-am trimis îndată trei butelii din aprovizionamentul meu, pe care nu-l atacam decât în zile de lipsă, după primirea acestora îmi răspunse mulțumind, subscriind scrisoarea Izet Pașa singur.

Scrisorile aceștia le păstrez între hârtiile mele din campanie, unde sunt și alte scrisori ce-mi scria Soliman la Caluger, pe timpul asediului, ca să-mi ceară când zahar, când cafea, într-o franțuzească tradusă și scrisă de un ovrei care știa câteva buche și cuvinte franțuzești. Lucru curios însă că mulți ani după aceasta, pe când eram la Viena, m-am pomenit cu doi ovrei că vin la mine acasă, unul recomanându-se că este fostul secretar al lui Soliman Efendi dela Belogradgic, care îmi cerea cafea și *une têtes de sucre*, iar celălalt un prieten al lui, dezertor din Regimentul 3 călărași, care vroia să aibă dela mine o scrisoare de recomandație către șeful de regiment. I-am dat recomandația după ce am stat mai bine de o jumătate de oră cu ovreii mei, povestindu-mi din cele întâmplăte la Belogradgic.

A doua zi Izet Pașa a pornit înainte și a treia zi m-am despărțit și de Soliman Efendi pentru totdeauna, plecând și el spre Adrianopol. Toată ziua cât a stat Izet Pașa în Belogradgic au trecut neconținut trupele din Vidin, în pachete mici, fără nici o ordine, fără nici un comandament.

Care prin oraș, care pe din afară orașului, așa că păreau a fi adunătură de trupe care călătoreau fiecare pentru contul său. Ofițerii, unii călări, alții în trăsură și parabale, cum se întâmpla, precedau sau urmau pachetele acestea de soldați, mâncați sau nemâncați, îmbrăcați sau sdrențuiți. Câteva baterii de artilerie numai au trecut puțin mai regulat sau și aceștia. Noroc că nu s-au oprit în Belogradgic, căci cu asemenea cohorte fanatice fiecare își închipuie ce s-ar fi putut întâmpla. Dela aparițiunea lor și văzând starea de destrăbălare în care se aflau, am consemnat trupele, fiecare în cantonamentul lor, spre a putea face față la cea mai mică dezordine. Din nenorice, n-am avut nici un dezagrement.

Seara, după obicei, Soliman Efendi veni să ia ceaiul la mine, unde se adunau în toate serile mare parte din ofițerii brigăzei de toate gradele. De astădată se părea amărât până să-și caute a-și ascunde amărăciunea, ceace mă împinse să-l întreb ce are? Prin căpitanul grec, îmi răspunse: cum eu, soldat bun, îl întreb pe el pentru ce este amărât? Dacă n-am văzut destrăbălarea în care s-au retras și au trecut trupele dela Vidin prin Belogradgic? Aceasta este o rușine!

Adevărul este că și eu tot astfel gândeam și mă minunam cum asemenea cohorte de trupe puteau să

fie menținute în ordine, căci nici umbră de disciplină nu putea să fie într-însele! Cu toate acestea, câtă rezistență și câtă vitejie nu pun în luptă. Trebuie să adaog însă aci că în toată campania n-au făcut odată măcar vreo eșire sau vreo urmărire după luptă. S-au ținut întotdeauna după parapet, având înaintea lor lăzi de cartușe ce ardeau nemilostiv și fără nici un rost. Cât s-ar fi schimbat fața campaniei dacă după al doilea atac dat Plevnei de trupele rusești singure, unde au fost cu totul sdrobite, ar fi făcut vreo urmărire în contra lor, ce erau în plină derută! În seara aceea, Generalul Stolîpin⁶, comandantul Nicopolei, primi o telegramă desnădăjdută de la Marele Duce Nicolae, pe care am văzut-o, prin care ordona să facă să sară în aer fortificațiile cetății și să se retragă în pripă la Șistov, pentru că Turcii îi urmăreau, pe când aceștia nu se mișcau seara din loc, atât de mare au fost spaima ce băgase în ei! Din cauza spaimei, aceștia începuse retragerea pripită a trupelor dela Șistov, și în așa neregulă că a căzut în Dunăre o mulțime de trăsură, s-au înecat cai și oameni! Inerția trupelor turcești a fost factorul principal care a scăpat pe Ruși de dezastru în mai multe rânduri și marșul ce am văzut la Belogradgic, îmi explică până la un punct care pentru ce armata aceasta n-a știut să profite de avantajele ce i-a dat de atâtea ori, nereușita atacurilor noastre. Bine că a fost așa, căci ce schimbare ar fi luat sărmana noastră țărișoară!... ■

(Biblioteca Națională a României,
Fond Saint Georges, dosar nr. 770, f. 337-387)

NOTE

1. Cel mai probabil este o confuzie a autorului. Este vorba de Milan Obrenović (1854, Mărășești- 1901 Viena). Prinț al Serbiei (1866-1882) și rege al acestei țări (1882-1889)

2. Nikolai Karl Gregor von Krüdener (1811-1891) General rus de origine baltică. În timpul războiului din 1877-1878 a comandat Corpul 9 armată rus.

3. Iosif Vladimirovici Romeyko- Gurko (1828-1901). Proeminent general rus, care s-a afirmat în războiul Crimeei (1853-1856) și în cel din 1877-1878.

4. Izet pașa, general de divizie ottoman, considerat foarte capabil. Comandantul garnizoanei Vidin. A predat cetatea trupelor române la 24 ianuarie 1878.

5. Ioan Alexandru Duca (1816-1889). Ofițer ajuns la gradul de general. În perioada 19 noiembrie 1868-13 iunie 1869 a fost ministru de Război. A intrat și în viața politică.

6. A. D. Stolîpin, general rus. Acesta îl vizitase pe colonelul Cantilli, mai întâi la Nicople (3 iulie 1877) și mai apoi la Turnu Măgurele, la 29 iulie 1877, adresându-i felicitări pentru precizia tirului artileriei.

Primele convoaie de prizonieri aduse la Oranki sub privirile puținilor locuitori, în majoritate femei, ai acestui sat izolat de lume

Lagărul NKVD nr. 74

de la Oranki

I. Lagărul de prizonieri de la Oranki¹ a fost înființat prin ordinul NKVD nr. 308, din 19 septembrie 1939². La acea dată, pe teritoriul URSS funcționau nouă lagăre (trei în Ucraina, câte două în regiunile Vologda și Smolensk, unul la Luja-Ivanovo și altul la Ostașkovo-Kalinin)³, în care erau izolați deținuții politici sau de drept comun. La Oranki au fost aduși primii prizonieri polonezi și finlandezi, luați de către Armata Roșie de pe fronturile deschise de Uniunea Sovietică la 17 septembrie și 30 noiembrie 1939.

Situat într-o zonă izolată – cea mai apropiată stație de cale ferată, *Joniha*, se află la 8 km – lagărul a fost amplasat într-o mănăstire dezafectată, asemenea tuturor lăcașelor de cult din Rusia, după preluarea puterii de către soviete.

Biserica fostului așezământ monahal – o clădire impozantă, construită din blocuri din piatră, avea o suprafață de 2.890 m², respectiv un volum al spațiilor interioare de 10.937 m³. Zona principală a lagărului era înconjurată cu un gard din cărămidă și, pe alocuri, din lemn, înalt de 3 m, peste care se întindeau opt rânduri de sârmă ghimpată. De o parte și de alta a zidului erau două zone de interdicție, și ele îngărdite cu sârmă ghimpată, cu o înălțime de doi metri. În zona exterioră de interdicție se aflau șase turnuri de control, cu legătură telefonică între ele, cu santinelă și ofițer de serviciu. Pe timp de noapte, zonele de interdicție erau luminate electric.

Din aprilie 1942 până în decembrie 1943, pe lângă lagăr

a funcționat o „filială” (*secție*) a acestuia, denumită *Schit*, situată la 3 km, într-o pădure, din care prizonierii debitau lemnul necesar construirii de noi barăci și a unui etaj peste vechile construcții din piatră.

Extinderea spațiilor de locuire (826 m², respectiv 2.643 m³, la peste 2.000 de deținuți)⁴ se impunea cu acuitate, mai ales că – prin ordinul NKVD nr. 001156, din 5 iunie 1942⁵ – lagărul a fost reorganizat doar pentru ofițeri, ceea ce presupunea o creștere previzibilă a numărului de prizonieri.

În 1943 au fost înființate alte așa-zise „filiale” ale lagărului, cea mai importantă fiind la Mănăstârca, la 3 km de Oranki, unde prizonierii au construit 26 de barăci din lemn (de forma caselor țărănești rusești, pe două nivele), care totalizau 3.747 m², respectiv 12.300 m³.

II. Primii prizonieri de război au fost aduși în noiembrie 1941 (la nr.

Tabelul 1

Anul	Veniți din:					TOTAL
	Lagăre de front	Alte lagăre NKVD	Spitale speciale NKVD	Închisori MVD-UMVD	Evadați prinși	
1941	315	-	-	-	-	315
1942	5.492	1.114	63	32	-	6.701
1943	1.272	1.913	28	5	1	3.219
1944	1.500	1.855	1.185	1	2	4.543
1945	-	3.057	74	-	-	3.131
1946	-	2.569	264	-	6	2.839
1947	-	1.816	51	2	3	1.872
1948	-	291	187	1	-	479
1949	-	471	157	-	-	628
TOTAL	8.579	13.086	2.009	41	12	23.727

Tabelul 2

Anul	Plecați din:										TOTAL
	Alte lagăre NKVD	Spitale speciale NKVD	Închisori MVD-UMVD	Organele operative MVD-UMVD	Divizii rom. de voluntari	Reparații	Eva-dați	Morți	La inter-nați civili		
1941		-	-	-	-	-	-	2	-	2	
1942	2.692	/	2	8		-	-	373	-	3.075	
1943	4.545	131	2	12	83	-	1	1.084	-	5.858	
1944	904	40	2	2	33	-	2	18	-	1.001	
1945	1.111	55	1	1	1.204	408	-	13	-	2.793	
1946	2.103	134	2	3	-	2.389	6	7	1	4.645	
1947	1.218	35	10	15	-	675	3	6	2	1.964	
1948	1.236	217	10	4	-	1.472	-1	6	-	479	
1949	432	16	301	68	-	616	-	-	9	628	
TOTAL	14.241	628	330	113	1.320	5.560	13	1.509	12	23.726	

crt. 1 din Registrul Unic de evidență a intrărilor în Lagărul NKVD nr. 74 a fost înregistrat Popa Vasile Gheorghe⁶, născut în anul 1928 la Căzănești-Cahul, luat prizonier – deși era un civil minor – la 17 iulie 1941, lângă orașul Cahul din Basarabia); până la sfârșitul anului au fost aduși 315 prizonieri, dintre care aproape un sfert erau români.

Pe lângă prizonieri, au fost internați și civili cehi, polonezi sau de altă naționalitate, numărul acestora ridicându-se – la sfârșitul anului 1941 – la 787.

În conformitate cu Circulara NKVD nr. 73/13.03.1940, statul de încadrare al lagărului era de 136

de militari. După amenajarea în lagăr pentru ofițeri (1 august 1943), organigrama acestuia s-a mărit la 176 de posturi.

Începând cu 1 ianuarie 1942, numărul prizonierilor a crescut simțitor (în primul trimestru fiind înregistrați 1.082 de prizonieri noi), astfel că, la 18 decembrie, în Registrul Unic de intrări erau în evidență 3.469 de deținuți. Și în anul următor, numărul prizonierilor a crescut masiv, încă din lunile ianuarie și februarie 1943, când au ajuns în lagăr loturile formate din militarii (mai ales români, dar și germani, italieni și unguri) care s-au predat după încercuirea de la

Stalingrad (19 noiembrie 1942 - 2 februarie 1943).

În anul 1942, spre acest lagăr au fost dirijate 82 de eșaloane, însumând 6.701 prizonieri. Pe durata funcționării lagărului de la Oranki au trecut aproape 28.000 de prizonieri, majoritatea fiind aduși direct de pe front sau din alte lagăre ori spitale ale NKVD⁷. (Tabelul 1)

În momentul sosirii, prizonierii erau luați în evidență și expediați, în primul rând, către lagărele unde erau organizate șantierele de (re) construcție, exploatarea minere și agrosilvice, sau alte destinații unde era folosită forța de muncă gratuită și forțată⁸.

Coroborând datele sintetice (Tabelul 2) cu înregistrările la sosirea fiecărui eșalon, am constatat că cele mai multe intrări de prizonieri noi în Lagărul NKVD nr. 74 au avut loc în ultima parte a anului 1942 (odată cu declanșarea bătăliei de la Stalingrad), în toamna lui 1944 (când au fost aduși militari români făcuți prizonieri după 23 august 1944) și în primăvara-vara lui 1945 (după capitularea armatelor germană și ungară).

La sfârșitul anului 1943, în URSS funcționau 51 de lagăre, cei 14.095 de români prizonieri la acea dată⁹ aflându-se în 38 de lagăre¹⁰. Românii erau majoritari, față de militarii aparținând altor armate, doar în trei lagăre – Tiumensk (1.324 din 1.669), Riabovski (557 din 1.104) și Oranki (1.216 din 1.299).

Potrivit datelor statistice întocmite decadal și lunar de conducerea lagărului, pe la Oranki au trecut 10.807 prizonieri germani, 8.758 români, 1.479 ungari, 1.115 austrieci, 863 italieni și 125 finlandezi¹¹ (Tabelul 3).

În afară de transferurile curente între lagărele NKVD (cifrate – în

Tabelul 3

Naționalități /grade	Gl.	Col.	Lt.col.	Mr.	Slt.-cpt.	Trupă	TOTAL
Germani	26	89	133	522	2.766	7.271	10.807
Români	-	71	102	169	4.120	4.296	8.758
Austrieci	1	5	15	31	448	615	1.115
Ungari	-	7	21	20	906	539	1.497
Italieni	1	5	10	23	601	213	863
Finlandezi	-	-	-	-	22	103	125
TOTAL	28	117	281	765	8.863	13.037	23.151

Notă: 575 de prizonieri erau de altă naționalitate decât cele enumerate în tabel.

cazul unui lagăr de mărime mijlocie, cum era cel de la Oranki – la 1.000-2.000 de prizonieri pe an), cele mai multe plecări s-au înregistrat în 1942 și 1943 (când s-a schimbat structura pe grade, urmare a transformării în lagăr pentru ofițeri, ajungându-se la o pondere a subofițerilor, gradaților și soldaților intrați-ieșiți în/din lagăr de doar 56%), respectiv în 1944 (plecarea spre centrele de instruire a celor peste 1.200 de voluntari români care urmau să formeze diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”) și 1946 (începerea repatrierilor).

În prima săptămână din ianuarie 1943 au fost pregătite pentru expediere două convoaie formate din 1.986, respectiv 580 de soldați și gradați români, nominalizați în *liste de etapă* (redactate la mașina de scris, sub forma unor tabele nominale cu câte 50 de nume fiecare¹²). Primul convoi, cu 1.500 de prizonieri, a fost trimis pe 5 ianuarie 1943 către Lagărul NKVD din Tula, iar celălalt, cu 500 de prizonieri, a fost preluat – la 7 ianuarie 1943 – de delegatul Regimentului 242 convoaie NKVD¹³.

Diminuarea cu 29%, respectiv 19% a numărului prizonierilor preluați se datora stării de sănătate și epuizării avansate în care se găseau aceștia după aproape 50 de zile de la căderea în prizonierat și două săptămâni de drum spre

lagăr.

Riscurile ca numărul acestora să scadă până la noua destinație erau reale, dacă avem în vedere marșul istovitor, pe jos, până la prima stație de îmbarcare, transportul în vagoane de marfă supraaglomerate, hrana insuficientă și de proastă calitate. Acest ultim aspect este ușor de constatat: la plecarea din Lagărul nr. 74, norma de hrană a unui prizonier pentru 5 zile era de 600 g de pâine, 100 g de pește, 10 g zahăr, 10 g de sare și 2 g de ceai¹⁴.

Precauțiunile privind starea fizică a prizonierilor preluați sunt tot mai evidente începând din primăvara anului 1943. Astfel, dintr-un convoi pregătit la Oranki pentru Lagărul Savska, reprezentantul Regimentului 242 a acceptat să preia doar 484 din cei 505 prizonieri selectați (463 de români, 19 germani și 2 italieni). Aceștia sunt împărțiți pe trei grupe, în funcție de starea fizică constatată la fața locului: I. Capabili pentru efort și munci grele (2); II. Apti pentru munci care solicită efort mediu (131); III. Recomandați pentru munci ușoare (351). Tabloul rezultat ilustrează starea în care se găseau, după trei luni de prizonierat, aproape 500 de bărbați în floarea vârstei¹⁵.

O particularitate a Lagărului de la Oranki a constituit-o faptul că nu deservea nemijlocit șantiere

aparținând zecilor de ministere sovietice care foloseau munca gratuită și forțată a celor aproape 4 milioane de prizonieri deținuți mai ales în republicile, ținuturile sau regiunile centrale și orientale ale URSS.

Aceasta nu înseamnă că prizonierii erau ocrotiți de efortul zilnic istovitor al muncilor în lagăr și în dependențele acestuia. Volumul de muncă prestat astfel s-a ridicat la 3.658 oameni/zi, în 1942, după care indicatorul exploatării prizonierilor a crescut continuu, de la 4.386 (1943), la 7.841 (1944) și la 16.757 (1945).¹⁶

Dintre zecile de tipuri de produse și lucrări finite inventariate ca rezultat al muncii prizonierilor în lagăr și în secțiunile acestuia, amintesc:

- în 1942 – amenajarea lagărului, prin reconstrucția celei mai mari părți din așezământul monahal dezafectat și extinderea anexelor acestuia; transformarea a 230 ha teren virgin (împădurit) în pământ agricol; înființarea și deservirea unei crescătorii cu 200 de porci, 40 de cornute și 15 cai;

- în 1943 – începerea producției *gospodăriei agricole ajutătoare* (GAZ); lucrări de reparații la clădirea comandamentului, fierărie, baie, cele trei săli de mese și garajul lagărului (contravaloarea acestor lucrări fiind estimată, pentru anii 1943-1946, la 278.000 de ruble).

- din 1944 până în 1946, pentru lucrările de construcții, reparații și amenajări efectuate de prizonieri s-au folosit: 115 t var; 103 t ciment; 211.000 de cărămizi; 2.420 m³ lemn rotund și 1.597 m³ lemn ecarisat; 899.000 buc. șindrili și 188.000 elemente de stucatură; 368.000 m³ piatră de carieră. Concomitent, prizonierii au debitat și transportat în lagăr (pe distanțe cuprinse între 8 și 25 km) 25.848 m³ lemn de foc.

Cantitatea totală de lemn tăiat din pădurile locului și prelucrat în atelierele improvizate de prizonieri s-a ridicat la circa 75.000 m³.¹⁷

III. Potrivit practicii instituite de conducerea superioară sovietică, în lagărele, batalioanele de muncă și chiar spitalele speciale organizate și controlate de structurile de profil ale NKVD, cu prizonierii și internații civili deținuți se desfășura o permanentă muncă politico-ideologică.

În programul zilnic al prizonierilor, cel puțin două ore (dar, de regulă și cel mai adesea, patru) erau dedicate pregătirii ideologice. Forma cea mai frecventă a muncii politice o constituiau *cursurile antifasciste*.

Prima școală antifascistă din lagărul de la Oranki s-a desfășurat între 5 mai și 6 august 1942. După aceea, s-a trecut la câte două serii de cursuri pe an. Funcționarea acestor școli era reglementată prin Directiva orientativă a NKVD nr. 28/13.678 din 13 dec. 1942, intitulată „*Despre selecția, din rândul prizonierilor, a candidaților pentru școlile antifasciste*”,¹⁸ iar programa era structurată pe cinci cursuri¹⁹ (Tabelul 4).

Educația politică și activitatea culturală de masă erau reglementate prin directive și ordine circulare transmise, ierarhic,

de la structurile regionale ale NKVD.

Într-un document redactat de comandantul lagărului către conducerea de la Moscova și cea a Regiunii Gorki a NKVD, obiectivele și scopurile „muncii neîncetate cu prizonierii” erau definite textual (motiv pentru care am păstrat și numerotarea specifică alfabetului rus) astfel:

a) demascarea ideologiei clictii Hitler-Mussolini și a sateliților acestora, pentru a deștergă nazismul din conștiința prizonierilor și internaților străini;

b) lămurirea acestora privind caracterul eliberator al luptei URSS împotriva Germaniei fasciste;

c) educarea prizonierilor în spiritul păcii, democrației și prieteniei cu URSS, marele bastion al forțelor democratice internaționale;

d) clarificarea cursanților în legătură cu avantajele socialismului sovietic față de capitalism;

e) informarea prizonierilor și internaților civili despre realizările construcției sovietice în domeniile politicii și culturii, modului de a trăi, vieții și patriotismului popoarelor sovietice;

f) stimularea prizonierilor români, cehi, polonezi și iugoslavi pentru înscrierea în formațiunile patriotice naționale și accelerarea intrării lor în lupta cu arma în mână

împotriva armatelor hitleriste;

g) educarea prizonierilor și internaților în spiritul devotamentului față de noile regimuri democratice instaurate, după zdrobirea Germaniei fasciste, în statele din centrul și sud-estul Europei;

h) demascarea politicii interne și externe a blocului anglo-american și clarificarea/lămurirea [prin antiteză - n.n.] a celor educați despre succesele politicii democratice a URSS;

i) educarea prizonierilor ca partizani ai păcii în întreaga lume²⁰.

Pentru atingerea acestor țeluri, o metodă utilizată consta în înființarea *nucleelor antifasciste*, prima celulă națională constituită în lagărul de la Oranki apărând în ianuarie 1942 (din care făceau parte 17 prizonieri germani). Acțiunea a continuat cu realizarea celulelor românești (august 1942, cu 11 prizonieri), austriece și italiene (noiembrie 1942, cu 5, respectiv 3 membri), ungare (martie 1943, cu 7 prizonieri).

În perioada 1941-1950, în această formulă, denumită „*activul antifascist*”, au fost cuprinși 1289 de prizonieri din lagărul de la Oranki: 534 de germani, 347 de români, 291 de unguri, 82 de austrieci și 35 de italieni²¹.

În același document-sinteză, elaborat în 1950²², referitor la fruntașii antifasciști formați în lagăr, sunt enumerați șapte prizonieri:

1. Colonelul Drăgănescu, ajuns între timp general, numit adjunct al șefului Statului Major General român;

2. Colonelul Budiș Alexandru, numit pe un post înalt în Ministerul Apărării al R.P.Române;

3. Maiorul Popescu, ajuns comandant al trupelor de grăniceri de pe frontiera de vest a României;

4. Generalii Brand și Latman (nu

Convoi de prizonieri de război la Oranki

Tabelul 4

Nr. crt.	Disciplina (cursuri, prelegeri, informări etc.):	Ore afectate:		
		Prelegeri	Seminarii	Total
1	Cursul scurt de Istorie a URSS	70	54	124
2	Istoria țării din care proveneau prizonierii	66	50	116
3	Fundamentele materialismului dialectic și istoric	50	50	100
4	Bazele economiei politice	36	30	66
5	Informări politice (evoluția postbelică a Europei) ¹	12	-	12

se specifică ce funcții îndeplineau și nici în care din cele două Germanii postbelice s-au repatriat - n.n.);

5. Fostul maior Leverenț, ajuns șef al poliției populare din orașul Brandenburg;

6. Fostul locotenent-major Melmak, ajuns director al spitalului orașenesc.

Pregătirea politică, antifascistă și internaționalistă se desfășura în cadrul unor cursuri speciale, organizate în lagărele devenite adevărate centre de formare a viitoarelor cadre ale partidelor comuniste din statele Europei centrale și de Est. Astfel, în data de 03.02.1943, 178 de prizonieri din Lagărul 74 au fost transferați în Lagărul NKVD nr. 27 pentru "a continua cursurile școlii antifasciste"²³. Dintre aceștia, 91 erau germani și 87 (21 de ofițeri, 66 de gradați și soldați) proveneau din armata română. Unii prizonierii – deși proveneau din unități ale Armatei României – erau trecuți în documentele de însoțire ca fiind de altă naționalitate: fruntașul Ciocoiu Vasile – moldovean, caporalul Jeleu Ion Ion – bulgar, soldatul Neagu

Ion Enache – țigan etc. Aceeași situație se constată și în cazul unora din etnicii germani, care erau înregistrați ca slovaci, austrieci, (sud)americani etc.

Din grupul ofițerilor români, 16 erau sublocotenenți, 3 locotenenți și 2 căpitani²⁴.

În documentele de expediere a acestui eșalon erau nominalizați 12 prizonieri (între care și patru soldați români) absolvenți ai Cursului scurt de pregătire antifascistă²⁵.

Eficiența muncii politice în rândurile prizonierilor de război era evidențiată în „bilanțul” din anul 1950, la închiderea lagărului 74 Oranki. (Tabelul 5)

Și *munca culturală de masă* era strict contabilizată. Din documentele făcute publice – în ultimii ani, la Moscova ori Volgograd – rezultă că, în anii 1941-1949, în lagărul de la Oranki au funcționat 13 cercuri de creație și manifestare artistică: trei de muzică orchestrală (german, român și ungar), cinci de dramaturgie (german, român, ungar, spaniol și ceh), trei de creație și interpretare corală (german, român, ungar) și

două de dansuri (român și ungar). De asemenea, prizonierii din lagărul nr. 74 ar fi fost beneficiarii a 72 de spectacole, 472 de concerte, 2 reprezentații de operă, 219 serate muzical-literare, 379 de proiecții de filme, 75 de competiții șahiste, 5 expoziții etc.²⁶.

Dincolo de aceste enumerări care ar părea a fi motivante, din documentele de arhivă recent identificate răzbat argumente ce contrazic eficiența muncii educativ-formative desfășurate de propagandiștii și cadrele NKVD. Pe durata funcționării lagărului de la Oranki au avut loc nouă evadări: trei în grup și șase individuale. În 1943, un prizonier aflat la cositul fânului și un grup constituit din alți trei au forțat zona interzisă, sărind peste zidul împrejmuitor din piatră; ambele evadări s-au produs, conform concluziilor comisiei de anchetă, din vina militarilor care asigurau paza lagărului și a punctelor de lucru; în 1944: trei evadări individuale, din locurile de muncă; în 1946: evadarea a doi prizonieri aflați la cosit; în 1947: trei prizonieri, care lucrau la gospodăria

Tabelul 5

Rezultate	Naționalitatea prizonierilor					TOTAL
	germani	austrieci	români	ungari	italieni	
Încorporați în formațiunile patriotice naționale	-	-	1.320	-	-	1.320
Repatriați ca antifasciști	1.537	317	2.810	805	69	5.538
Absolvenți ai cursurilor antifasciste	102	7	-	-	-	109
Absolvenți ai cercurilor de învățământ politic	248	53	184	107	-	582
Participanți la cursurile de marxism	64	8	92	58	-	222
Participanți la cursurile de economie politică	87	12	154	73	-	326

agricolă ajutătoare a lagărului au evadat; în 1948, un prizonier a evadat în timp ce lucra la fabrica de cărămidă.

Toate evadările, cu excepția celei din 1948, s-au produs în luna mai. Evadații au fost prinși: 11 au fost capturați în apropierea lagărului, unul a reușit să ajungă la 70 km de Oranki, fiind prins în stația de cale ferată Kazatin, iar altul a fost prins la Moscova (la aproape 500 km de lagăr).²⁷

La 4 februarie 1948, în lagăr a fost declanșată – de către ofițerii români – greva foamei, la care au participat 690 de prizonieri, autorii rapoartelor explicative (ce se succedau zilnic către eșaloanele superioare) ținând să se justifice că „nici unul dintre antifasciști nu a luat parte la grevă”. Conducerea lagărului era nevoită să recunoască, doi ani mai târziu, că această nemaîntâlnită formă de protest avea drept cauze „dorința prizonierilor de a cunoaște termenele repatrierilor” și încercarea „demonstrațiilor reacționari de a face agitație înaintea sosirii în URSS a unei delegații guvernamentale române”. Revolta ofițerilor (care nu a fost singura în îndelungatul calvar al prizonierilor români în URSS, dar este unicul caz documentat arhivistic, până acum, în chiar fondurile ruse recent desecretizate) a încetat abia în a 10-a zi de la declanșare. În documentele de arhivă ale lagărului se consemnează: „După aducerea la cunoștință – de către generalul Vladimirov – a graficului/ termenelor de repatriere, greva a încetat. Starea sufletească reacționară a ofițerilor agitatori, zelul lor în a zădărnici munca de autogospodărire (formulă sub care era ascuns caracterul obligatoriu – contrar prevederilor dreptului

internațional umanitar – al muncii forțate la care erau supuși militarii și civilii deținuți în lagărele NKVD – n.n.) a prizonierilor români a luat sfârșit. Datorită stăruinței grupului de ofițeri antifasciști români, 1.300 de prizonieri au acceptat să reînceapă muncile agricole auxiliare și alte asemenea activități specifice”²⁸.

Dincolo de textele documentelor descoperite în corespondența lagărului, ce par adeseori criptate în stereotipii specifice limbajului de lemn al epocii și sistemului care l-a generat, un tablou convingător și cutremurător al acestui episod poate fi întâlnit într-o admirabilă carte memorialistică scrisă de Radu Mărculescu, supraviețuitor al lagărului de la Mănăstârka-Oranki.²⁹

IV. Primul cimitir al lagărului 74 (denumit „*cel vechi*”) a fost amenajat la sfârșitul anului 1942, în pădurea Bogorodsk, parcela nr. 111, aparținând Fondului forestier al regiunii Gorki. Pe laturile de vest, nord și est, cimitirul era mărginit de terenurile colhozului „Drumul Nou” (Novii Puti). Cea mai apropiată comunicație pe care se putea ajunge în apropierea necropolei era drumul sătesc (neamenajat) Oranki - Monastârca, aflat la 0,4 km de cimitir. Distanțele până la cele mai apropiate localități: satul Oranki -2,4 km, colonia Mănăstârca – 1,0 km, cătunul Șoniha – 3,5 km. Cele mai apropiate stații de cale ferată erau la: Zimenki (12 km), Șoniha (8 km) și Surovatil (18 km). Centrul raional, orașul Bogorodsk, era situat la 30 km, iar capitala de județ, orașul Gorki (actualul Nijnii Novgorod), la 65 km.

Prin ordinul circular nr. 3/0697-1/05.05.49, emis de șeful OPVI UMVD al Regiunii Gorki, colonelul

Verjbițki, comandantul Lagărului NKVD nr. 74, a dispus constituirea unei comisii (col. Kardakov, mr. medic Kurilskov, lt.maj. Belîh și lt. Ciuginin) care să redacteze un documentar privind „istoricul” înhumărilor efectuate ca urmare a deceselor prizonierilor înregistrate până la acea dată. În Procesul-verbal înaintat spre aprobare, la 28 mai 1949³⁰, comisia constata următoarele:

1. *Vechiul cimitir* al lagărului a fost deschis în 1942³¹. Acesta a fost predat vechiului proprietar al terenului, la 10 februarie 1948, conform deciziei Comitetului Executiv al Sovietului Deputaților Muncitorilor din Raionul Gorki. Pe baza verificării arhivei și a studiului documentelor păstrate în lagăr, a rezultat că decesele și înhumarea prizonierilor au survenit în următoarele condiții:

a) La început, înhumarea prizonierilor morți s-a făcut în gropi comune, avându-se în vedere numărul mare al deceselor, care erau direct proporționale cu ritmurile, mărimea și particularitățile convoaielor sosite în lagăr din punctele de primire-expediere situate în primul eșalon al frontului;

b) La 18 decembrie 1942 a sosit un eșalon format din 3.469 de oameni aflați cu toții în stare avansată de epuizare. Aceștia fuseseră luați prizonieri în operația de la Stalingrad³² și predați către delegații Lagărului nr. 74 în punctul de primire nr. 55. Imediat după sosirea în lagăr, 454 de prizonieri au fost spitalizați, dintre care 53 au decedat până a doua zi, iar 49 au murit în cea de-a treia zi etc.

c) La 12 martie 1943, în lagăr au fost aduși 443 de prizonieri de pe frontul de la Voronej, de asemenea în stare accentuată de epuizare, 72 fiind bolnavi de tifos exantematic.

Câțiva dintre românii care nu și-au vândut sufletul diavolului de la Oranki: Gheorghe Netejoru, Radu Greceanu, Radu Mărculescu, preotul Dumitru Bejan. Toți au supraviețuit prizonieratului și au lăsat pagini cutremurătoare despre calvarul din lagărele morții din URSS.

În primele zece zile, 84 din noii sosiți au decedat;

d) La 23 martie 1943, în lagăr au ajuns 524 de prizonieri luați de pe frontul de la Stalingrad. La sosire s-a constatat că 44 de prizonieri au decedat pe timpul transportului (efectuat, pe calea ferată, în vagoane de marfă neîncălzite și neamenajate – n.n.), iar 35 au murit în primele cinci zile de lagăr.

e) 42 dintre cei 119 prizonieri primiți trei zile mai târziu, pe data de 26 martie 1943, au murit (probabil înghețați sau datorită rănilor/infecțiilor de care sufereau - n.n.) pe timpul transportului pe calea ferată, iar 3 au decedat în lagăr în ziua următoare;

f) Ca rezultat al transportării prizonierilor pe calea ferată, al gradului ridicat de istovire sau al infecțiilor, 1.202 dintre prizonierii dirijați spre lagăr în decembrie 1942 și ianuarie-mai 1943 au decedat pe drum sau imediat după sosirea la Oranki;

g) În urma măsurilor sanitare-proflactice adoptate și a organizării hrănirii adecvate a prizonierilor³³, mortalitatea excesiv de ridicată în rândurile acestora a încetat după luna iunie 1943.

2) Prizonierii erau aduși în lagăr fără documente de identitate și liste de însoțire a convoiului

(denumite liste de escortă – этапный срыски). În această formulă lacunară a procesului-verbal întocmit în urmă cu 75 de ani se poate identifica unul din cele mai dureroase și tragice adevăruri despre soarta prizonierilor români căzuți pe Frontul de Est și ajunși la Oranki sau în oricare din sutele de lagăre NKVD din URSS.

Studiind și coroborând mai multe fonduri arhivistice, am identificat alte documente care pot întregi acest tablou dureros al unor destine românești spulberate în lagărele NKVD.

Mulți prizonieri decedau pe timpul transportului spre lagăr. Dintre zecile de cazuri documentate în arhivele ruse, unul se referă la doi tineri ofițeri români. Locotenentul rus Goviadov, comandantul unui eșalon constituit de Regimentul 229 convoaie NKVD, a încheiat – la 12 ian. 1943 – un proces-verbal prin care motiva că doi prizonieri destinați lagărului de la Oranki nu au mai ajuns la destinație. Aceștia erau sublocotenentul Gherghel Gheorghe Nicolai (român, născut în 1915, la Sibiu, decedat din cauza unei „răceli severe la rinichi”), al cărui trup a fost predat postului de miliție din stația c.f. Riajsk, și locotenentul Nițu Traian Constantin

(născut în 1915, în județul Buzău, decedat din cauza unei meningite galopante), al cărui trup a fost predat punctului medical al stației Murom, pentru a fi înhumat³⁴.

Acest episod tragic, consumat la 18 dec. 1942, este descris cu mai multe amănunte într-un AKT (un gen de proces-verbal justificativ, semnat de o comisie, din care făceau parte și medicul-șef al lagărului, dr. Zelain, și șeful lazaretului, dr. Fainberg) redactat la 21 iunie 1943³⁵. În document se arată că cei 3.469 de prizonieri nu aveau niciun fel de act de identitate, iar însoțitorii convoiului nu au predat la destinație listele (tabelele) cu componența națională și nominală a prizonierilor; 1.433 erau nu doar epuizați, dar și grav bolnavi (88 cu stări febrile accentuate, 359 cu degerături severe, 468 răniți și 518 cu alte boli grave); 200 dintre aceștia au murit, datorită afecțiunilor de care sufereau, în următoarele luni (161 în dec. 1942, iar 39 în ian. 1943).

Fără a intra în detalii referitoare la starea igienico-sanitară a prizonierilor, cred că prezentarea a două situații statistice (Anexele 1 și 2) este edificatoare pentru înțelegerea gravității, diversității și acuității afecțiunilor de care sufereau cei internați la Oranki.

Faptul ca documentele personale ale prizonierilor erau confiscate sau rătăcite la unitățile sovietice care s-au ocupat nemijlocit de preluarea acestora (la fel de adevărat fiind și faptul că mulți militari români, inclusiv ofițeri, și-au distrus actele de identitate), coroborat cu graba în care se constituiau eșaloanele și se făcea evacuarea spre adâncimea dispozitivului a prizonierilor, făceau imposibilă întocmirea listelor nominale.

Din această cauză, cei decedați

pe timpul transportului sau până la înscrierea în Registrul unic de intrări în lagăr au fost înmormântați în gropi comune fără ca numele lor să fie consemnat în vreun document. Ei vor rămâne – ca și până acum – victime necunoscute ale războiului.

Această supoziție este întărită de constatările comisiei invocată mai sus, care consemna: „Toți cei 234 de prizonieri decedați fără a avea asupra lor acte, respectiv cei 208 morți din eșalonul primit la 18 decembrie 1942 (care era constituit exclusiv din *români* – n.n.) și 26 proveniți din coloana sosită trei luni mai târziu, la 12 martie 1943 (formată din militari germani și, eventual, ungari) au fost înhumați în groapa comună din cimitirul lagărului fără a se instala semene/indicatoare de identificare”. La încheiere, comisia se precizează că „s-a dispus continuarea corectării evidențelor cu toate decesele survenite în lagăr, pentru includerea în acestea a numelor celor 234 de oameni și urgentarea eliminării neconcordanțelor privind numărul real al prizonierilor decedați în Lagărul nr. 74”³⁶

Intenția, aprobată în aceeași zi de comandantul lagărului, nu a fost finalizată, fapt ușor de sesizat prin simpla analiză a datelor înscrise în *Cartea cimitirului*. În acest document de evidență unitară a

morților identificați și înregistrați, între 1 și 31 decembrie 1942 sunt consemnate numele a 89 de români, care proveneau din alte convoaie decât cel din 18.12.42, iar în documentul din 21 iunie 1943 se precizează că în acel interval de timp au decedat 161 de prizonieri ajunși în lagăr la 18 decembrie 1942. Cum acest lot era format exclusiv din români, ar fi fost firesc, dacă se respecta măsura adoptată în vara anului 1943, ca numărul deceselor din ultima lună a anului 1942 să se ridice la 250.

Încă înainte de intrarea în vigoare a Directivei NKVD nr. 28/2/23 din 24 august 1944, în Lagărul NKVD nr. 74 s-a sistat înhumarea decedaților în gropi comune.

Această măsură a fost adoptată din cauză că înhumările în groapa comună deveniseră improprie, dacă nu chiar imposibile, din motive... tehnice. Din studierea dosarelor cimitirului, rezultă că în acest mormânt comun (cu o suprafață de doar 600m²) au fost depuse corpurile a 1.394 de prizonieri. Dintr-o sumară analiză a acestor cifre se deduce faptul că, deși trupurile celor morți au fost depuse pe cel puțin 3-4 rânduri, înhumările nu mai puteau continua folosindu-se doar această groapă comună.

Ca urmare, cei 137 de prizonieri morți în lagăr după data de 7

martie 1943, între care și 40 de români (Anexa 3), au fost înhumați în morminte individuale. Primii 101 decedați între 07.03.43 și 14.11.44, între care 29 de români, au fost înmormântați în partea de vest a cimitirului, la 4-6 m de groapa comună. Mormintele individuale erau dispuse pe 8 rânduri și în cadrul a două grupuri distincte (a câte patru morminte) situate în partea sudică a gropii comune.

După apariția reglementării unitare din 24 august 1944 – referitoare la organizarea cimitirelor de pe lângă lagărele de prizonieri și internați civili, spitalele speciale ale Ministerului Sănătății sau Ministerului Apărării, respectiv batalioanele de muncă forțată – pe lângă Lagărul 74 s-a organizat un alt loc de înhumare, denumit *noul cimitir*.

Conform planurilor elaborate de inginerul lagărului, acest cimitir urma să cuprindă 100 de morminte individuale, organizate pe patru parcele (două românești și două germane), fiecare fiind structurată pe 5 rânduri a câte 5 morminte. Noul cimitir a fost amplasat la circa 10 m de vechea necropolă, în partea sudică a acesteia.

Înhumările au început, în noiembrie 1944, dinspre adâncime spre intrare. În axul central s-a păstrat o alee cu lățimea de doi metri care se termina, la 15 m de

Tabelul 6

Diagnostic / anul	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	TOTAL
Tifos exantematic	-	-	317	-	-	-	-	-	-	317
Distrofie	-	323	651	14	3	2	-	-	-	993
Pneumonie	1	13	54	1	4	-	1	1	-	75
TBC	-	-	-	1	2	1	2	1	-	7
Afecțiuni cardiace	-	2	2	1	1	2	1	1	-	10
Cancere intestinale	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Boli interne	-	15	13	-	1	-	-	2	-	31
Septicemie	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Cauze chirurgicale	-	20	47	1	2	-	2	1	-	73
TOTAL	2	373	1.084	18	13	7	6	6	-	1.509

la intrare, cu un mic platou, pe care prizonierii au ridicat o cruce din lemn ce se mai observă în fotografiile realizate la începutul anilor '50.

În jumătatea sudică a noului cimitir au fost înmormântați – până în septembrie 1947 – 36 de prizonieri, dintre care 11 români. Numele, prenumele și patronimul acestora, precum și parte din datele de identificare (gradul, anul nașterii, data morții și a înhumării, numărul mormântului și rândului) sunt consemnate în *Cartea cimitirului*. Aceleași date, precum și dosarul tehnic al necropolei sunt păstrate în arhivele militare centrale ruse, unde au fost grupate în două dosare distincte referitoare la Lagărul NKVD nr. 74 de la Oranki.

În anul 1949, când s-a întocmit documentul invocat mai sus, comisia constata că la căpătâiul fiecărui mormânt individual „s-au instalat însemne de identificare” – care se observă în fotografiile realizate un an mai târziu – și „s-au întocmit listele nominale cu 1.394 de prizonieri înmormântați în vechiul cimitir” (din totalul de 1467 de înhumați în acel loc până la apariția Ordinului NKVD din 24.08.44), diferența de 73 de morți constituind-o cazurile „pentru care nu au putut fi identificate documente, altele decât actele referitoare la intrările (unui anume număr de prizonieri, deci nu a listelor de nume - n.n.) în lagăr”.³⁷

Ca și în alte situații similare, datele referitoare la numărul total și structura etnică a prizonierilor străini decedați în lagărul de la Oranki diferă de la o sursă documentară sau arhivistică la alta.

Conform documentelor rezumative întocmite în vederea închiderii lagărului și predării cimitirului, la Oranki ar fi fost înhumați între 1.497 și 1509

Monumentul comemorativ românesc a fost inaugurat la 22 octombrie 2012.

Pentru neuitarea românilor ce-au pățimit și au murit în Lagărul de la Oranki, a fost instalată (cu implicarea Ambasadei României de la Moscova și cu finanțarea Oficiului Național pentru Cultul Eroilor) o placă comemorativă verticală, din granit negru, pe care a fost săpată – cu auriu, în română și rusă – inscripția:

**IN MEMORIAM
PRIZONIERILOR
DE RĂZBOI
ROMÂNI CĂZUȚI
ÎN RUSIA**

prizonieri identificați.³⁸ În cea mai recentă lucrare despre prizonierii germani din fosta URSS – apărută în anul 2008, sub egida a patru instituții de profil din Moscova, Drezda, Bonn și Kassel – autorii avansează următoarele cifre:³⁹ 1.394 în vechiul cimitir (1942-1944); 42 în noul cimitir (1944-1948).

Pentru cifra cea mai uzitată în rapoartele înaintate structurilor regionale și centrale ale NKVD, comandantul lagărului de la Oranki (col. V.A. Verjbițki) și loçtiitorul său politic (mr. M.G. Gorelikov) motivează decesele prizonierilor

înregistrate în perioada 1941-1949 exclusiv prin cauze medicale, ceea ce era, desigur, fals.⁴⁰ (Tabelul 6)

În luna noiembrie 2009 am reușit – deloc ușor – să ajung la fondurile și dosarele din arhivele ruse care așteptau, de peste 70 de ani, să fie cercetate pentru a fi cunoscute măcar parte din destinele celor peste 60.000 de români morți în prizonierat în ultimul război mondial. De la bun început, m-am concentrat pe Lagărul de la Oranki. Dintre multele motive care m-au determinat să aleg acest loc al calvarului

românesc, amintesc: este lagărul prin care au trecut aproape 9.000 de prizonieri români, cei mai mulți dintre aceștia fiind ofițeri; în memorialistica de război, pătimirile de la Oranki se detașează prin tragismul lor, ajuns adeseori până la limita inumanului; Oficiul Național pentru Cultul Eroilor a finanțat realizarea unei plăci comemorative dedicată militarilor români morți în acest lagăr și era de așteptat ca la inaugurarea acesteia (de Ziua Eroilor, 2010) să fie cunoscute numele românilor morți în acest loc, la peste 3.000 de km de țară.

În urma cercetării, am identificat gradul, numele, prenumele, patronimul, anul nașterii și data morții a 476 de români decedați la Oranki (Anexa 4).

Cu toate încercările de a clarifica și exploata, până la detaliu și semn grafic, orice dată sau indiciu de identificare a fiecărui nume de român, lista nominală are încă unele lacune. Cele mai multe se datorează faptului că cei care au redactat tabelele sau documentele din *Cartea cimitirului* nu erau familiarizați cu numele unor oameni care veneau dintr-o lume neslavă, în care până și alfabetul aparținea unei alte culturi. Ca urmare, mai ales numele, dar și prenumele românilor erau adeseori deformate, approximate, schimonosite.

Apoi, deși dosarele studiate de mine nu au fost niciodată (sau de maximum 1-3 ori) consultate în ultimii 60 de ani, suportul lor fizic s-a depreciat, scrisul a devenit greu lizibil, chiar și operațiunea de îndosariere (executată fără respectarea regulilor elementare ale arhivisticii) făcând dificilă valorificarea datelor pe care acestea le conțin.

Numărul prizonierilor români morți în lunile de iarnă (decembrie-

martie, în cazul Rusiei) este triplu față de al decedaților în celelalte anotimpuri. În 7 din cele 84 de luni analizate, respectiv în perioada decembrie 1942-iunie 1943 (când în lagăr au ajuns loturile mari de prizonieri la Stalingrad), la Oranki au decedat aproape 92% din totalul militarilor români identificați ca fiind morți în acest lagăr.

Cimitirul multinațional al prizonierilor de război decedați în Lagărul NKVD nr. 74 din satul Oranki, Raionul Bogorodsk, Regiunea Nijegorod este situat la 431 km est de Moscova, respectiv la 81 km S-SV de Nijni Novgorod (oraș situat pe Volga, numit – între 1935 și 1991 – Gorki).

Conform datelor publicate de Asociația rusă „*Voennie Memoriali*”, în această necropolă de război au fost înhumați 1.494 de prizonieri de război: nemți – 482; **români – 444** (deși eu am identificat nominal 476); italieni – 389; unguri – 118; finlandezi – 22; austrieci – 18; francezi și iugoslavi – câte doi; belgieni, polonezi, cehoslovaci și suedezi – câte unul. ■

NOTE

1. În prezent, localitatea Oranki (ОРАНКИ) aparține administrativ de raionul Bogorodsk (Богородский район), Regiunea Nijegorod (Нижегородская область), Districtul Federal Volga (Приволжский Федеральный Округ) din Rusia. În anul 1932, denumirea vechiului oraș rusesc Nijnii Novgorod (Нижний Новгород) a fost schimbată în Gorki (Горький). Ca urmare, în anii celui de-al Doilea Război Mondial, micul sat Oranki făcea parte din Regiunea Gorki (Горьковского область). La 22 octombrie 1990, orașul Gorki a revenit la denumirea sa istorică – Nijnii Novgorod, pe care rușii o folosesc uzual în formularea prescurtată Novgorod (Новгород) – și un an mai târziu, în noiembrie 1991, orașul a fost deschis accesului cetățenilor străini (întrucât, aproape 7 decenii, acesta – la fel ca multe alte sute de localități din fosta URSS – a fost declarat oraș închis, datorită faptului că aici funcționau unele din cele mai mari uzine de armament și câteva institute

de cercetare și experimentare în domenii de importanță strategică).

2. Региональные структуры ГУПВИ НКВД-МВД, 1941-1951, Волгоград, 2005, том 5/1 (*Structurile regionale ale Direcției Generale pentru Problemele Prizonierilor și Internațiilor din Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne – Ministerul Afacerilor Interne al URSS, 1941-1951, Volgograd, 2005, vol. 5/1*), pag. 506, în continuare: *Structurile regionale*; Arhivele de Stat ale Federației Ruse, Fond 9401, opis 1, dosar 524, f. 432-437.
3. Военнопленные в СССР, 1939-1956, Москва, «Логос», 2000 (Prizonierii de război în URSS, 1939-1956, Moscova, Editura „Logos”, 2000), p. 1028.
4. RGVA (Arhivele Militare de Stat Ruse/Российского Государственного Военного Архива), Fond 1/P, opis 1, dosar 636, f. 124.
5. RGVA, Fond 9401, opis 1, dosar 636, f. 124-126.
6. RGVA, Fond 18/P, opis 10, dosar 1 (Registrul prizonierilor de război și internațiilor civili în Lagărul NKVD nr. 74, vol. 1, început la 16 nov.1941 și încheiat la 4 iunie 1942, nr. crt. 1), f. 2.
7. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 565-566.
8. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 566
9. Cifra invocată este mult mai mică decât numărul total al prizonierilor români luați până la acea dată de Armata Roșie, întrucât în documentele elaborate - de către autoritățile civile și militare sovietice - din evidențele acestora erau scoși cei peste 20.000 de înrolați în formațiunile patriotice naționale.
10. RGVA/ПГВА, Fond 1P, opis 1i, dosar 9, f. 150-151.
11. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 566.
12. Tabelele nominale se păstrează în dosarul 9 din opisul 10 al fondului 18/P din RGVA, f.3-42 – 145-56.
13. RGVA, Fond 18/P, opis 10, dosar 9, f. 2 și 44.
14. În cazul convoiului plecat pe 7 ianuarie, pe documentele de alocare la hrană a prizonierilor (redactate la mașina de scris, semnate și ștampilate de către predători și primate) este adăugat, cu cerneală de culoare violet, încă un articol: *concentrate* (în fapt, surrogat de cașă - n.n.), 100g. (RGVA, Fond 18/P, opis 10, dosar 9, f. 44).
15. RGVA, Fond 18/P, opis 10, dosar 9, f. 158.
16. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 577.
17. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 577-578.
18. RGVA/ПГВА, Fond 18/P, Opis 10, Dosar 9, f. 122-123-
19. P RGVA/ПГВА, Fond 18/P, Opis 10, Dosar 9, f. 223.
20. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 592-594
21. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 592-593
22. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 593
23. Ordinul nr. 12.136/03.02.1943 al comandantului Lagărului NKVD nr. 74, în RGVA, Fond 18/P, Opis 10, Dosar 9, f. 108.

24. RGVA, Fond 18/P, Opis 10, Dosar 9, f. 111-112.
25. RGVA, Fond 18/P, Opis 10, Dosar 9, f. 108-112.
26. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 592-595
27. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 568
28. *Structurile regionale*, vol. 5/1 pag. 596.
29. Radu Mărculescu, *Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică*, Editura Universal Dalsi, 2007.
30. RGVA, fond 1/P, opis 05e, dosar 964, f. 9-11.
31. Primele înhumări în cimitir s-au efectuat conform **Cărtii cimitirului** la data de 26 nov.1942.
32. Toți acești prizonieri erau români, luați prizonieri în perioada 18-23 noiembrie la Stalingrad (RGVA, fond 18/P, opis 10, dosar 7, f. 52 și următ.)
33. Formula utilizată în textul procesului verbal („organizarea specială a dietei alimentare”) trebuie înțeleasă în contextul unei realități pe care comisia o eludează: o parte însemnată dintre prizonierii murea efectiv de foame sau datorită unor afecțiuni generate de subnutriție sau malnutriție.
34. RGVA, Fond 18/P, opis 10, dosar 9, fila 76.
35. RGVA, Fond 18/P, opis 10, dosar 9, fila 205.
36. *Ibidem*, fila 206.
37. RGVA, fond 1/P, opis 05e, dosar 964, f. 10.
38. RGVA, fond 1/P, opis 05e, dosar 964, f. 10. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 566
39. Места содержания военнопленных вермахта на территории Советского Союза (1941-1956) (Путеводитель), По документам РГВА, Москва, Дрезден, Бонн, Кассель, 2008/ Locurile de detenție a prizonierilor Wermahului pe teritoriul fostei URSS (1941-1956) (Îndrumar), Pe baza documentelor Arhivelor Militare de Stat Ruse, Moscova, Drezda, Bonn, Rassel, 2008. pag. 326
40. *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 574.

Anexa 1 - FUNCȚIONAREA INFIRMERIEI LAGĂRULUI NKVD nr. 74

Diagnostic / anul	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	
Internați	252	480	2.672	1.264	2.694	3.855	3.620	942	321	
Nr. paturi	50	125	500-860	200	200-250	125-300	235-450	50	50	
Zile de internare				10.153	31.094	86.087	87.488	12.942	4.471	
D I A G N O S T I C S T A B I L I T	afecțiuni intestinale	69	91	50	60	408	389	243	39	24
	gripă	53	38		161	148		521		29
	malarie	16			133	233	73	191	6	18
	TBC		2		24	32	37	22	25	
	distrofie		182	1255	270	70	1.381	1.296		
	difterie			40	3					
	intervenții chirurgicale		59	285	110	227	64		24	92
	pneumonie	2	5	58	122	31	22	14	12	
	tifos			448						
	degerături									
	tuberculoză			25						
	afecțiuni pulmonare				49					7
	afecțiuni cardiace									10
alte boli	112	103	319	432	1.545	1.869	1.333	836	141	

Sursa: *Structurile regionale*, vol. 5/1, pag. 572-577.

Anexa 2 - FUNCȚIONAREA INFIRMERIEI SECȚIEI „MĂNĂȘTÂRCA” a LAGĂRULUI 74

Diagnostic / anul	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	
Internați/consultați	1.554	1.154	15.033	9.592	9.621	15.776	12.409	1.492	664	
D I A G N O S T I C	afecțiuni intestinale	170	200	468	946	652	554	270	35	21
	gripă	96	102	?	497	184		431	94	21
	malarie	15		?	171	29		299	17	7
	TBC	?		?		41		8		
	distrofie	?		?		151	563	644		
	intervenții chirurgicale	?	127	?	2.003	485	1318	570	149	78
	pneumonie	?		?		23				
	boli de piele			?			2.469	954	124	110
	degerături	?	54	?						
	afecțiuni cardiace	?		?					176	53
	alte boli	?	671	?	5.212	8.056	10.872	9.233	897	374

Sursa: *Structurile regionale*, vol. 5/1,, pag. 572-577

Anexa 3

PRIZONIERI ROMÂNI ÎNHUMAȚI ÎN MORMINTE INDIVIDUALE ÎN CIMITIRUL LAGĂRULUI NKVD nr. 74 de la ORANKI

Nr. crt	Numele, prenumele și patronimul	Anul nașterii	Gradul	Data morții	Nr. morm.
1	ABAGIU Virgil Ion	1909	Subloc.	07.03.43	1
2	ALIMAN Romulus Gheorghe	1910	Subloc.	11.06.43	2
3	ANASTASESCU Dumitru Ion	1892	Colonel	21.06.43	3
4	BĂLOIU Petre Radu	1913	Subocot.	28.05.43	5
5	BOTEZATU Alexandru Ion	1910	Locot.	24.02.43	13
6	GHENOIU Stan Stan	1921	Serg.	23.05.43	20
7	DAGORE Ion Vasile	1911	Sold.	06.06.43	25
8	DINU Gheorghe Dumitru	1919	Serg.	08.09.43	26
9	ION Gheorghe Petre	1910	Sold.	15.06.43	33
10	ION Ion Ștefan	1919	Serg.	27.06.43	34
11	CONSTANTINESCU-POLIZU Mihail Alexandru	1901	Căpitan	18.10.43	38
12	IANIA Dumitru Dumitru	1913	Serg.	18.05.43	47
13	MIRON Nicolae Gheorghe	1923	Sold.	05.06.43	51
14	MOLDOVANU Ion Ștefan	1920	Sold.	24.06.43	52
15	OPRESCU Simion Ștefan	1908	Ofițer	04.03.43	53
16	POPESCU Ion Ștefan	1920	Fruntaș	07.05.43	61
17	RARIPCA Nicolai Gheorghe	1902	Căpitan	03.08.43	63
18	REDUȚ Lazăr Gheorghe	1919	Fruntaș	21.06.43	64
19	SASU Victor Daniel	1911	Serg.	21.05.43	72
20	STAN Pavel Ion	1909	Sold.	21.05.43	75
21	SFETEANU Victor Ion	1919	Caporal	19.05.43	77
22	ȘAITAN Nicolai Gheorghe	1921	Fruntaș	26.10.43	83
23	ȘOAITĂ Constantin Gheorghe	1913	Sold.	27.06.43	84
24	ȘTEFAN Stan Constantin	1920	Fruntaș	30.05.43	86
25	HURJUI Vasile Grigore	1899	Subloc.	23.05.44	90
26	COJAICIA Constantin Ion	1915	Sold.	12.04.44	92
27	RĂMNIANU Vladimir Mihail	1897	Colonel	10.10.44	97
28	CRISTE Ion Adam	1915	Locot. maj.	16.10.44	99
29	DRUZINSCHI Gheorghe Ion	1911	Locot.	21.10.44	100
30	ARDELEAN Nicolai Nicolai	1905	Căpitan	10.11.44	5/1
31	COANDĂ Gheorghe Gheorghe	1895	Colonel	14.11.44	6/1
32	MUȘETESCU Constantin Alexandru	1919	Locot.	08.05.45	9/1
33	DREZINĂ Ion Dumitru	1917	Locot.	13.03.45	12/1
34	COLFESCU Vasile Ion	1915	Locot. maj.	12.05.45	14/1
35	CARANFIL Mircea Ștefan	1916	Locot.	13.05.45	15/1
36	BERBESCU Petre Dumitru	1919	Locot.	28.05.45	16/1
37	SASU Cariolan Ioan	1913	Locot.	08.03.46	23/1
38	LUPESCU Nicolai Iosif	1908	Căpitan	11.08.46	25/1
39	PAȘEV (?) Vasile Dobre	1898	Maior	18.06.47	8/2
40	ȘTEFANIU Nicolai Octav	1907	Căpitan	02.09.47	12/2

Sursa: RGVA, fond 1/P, opis 05e, dosar 964, f. 54-59; dosar 965, f. 7-8.

Revista *România Eroică* publică lista prizonierilor români morți în Lagărul NKVD nr. 74 de la Oranki, Federația Rusă. Cei interesați (ne referim îndeosebi la urmașii prizonierilor, beneficiari ai Legii nr. 232 din 5 noiembrie 2020) o pot consulta integral pe site-ul ANCE (cultuleroilor.ro) sau pe facebook, la pagina: *Revista Romania eroica*. Lista completă cuprinde 476 de morți, ale căror nume au fost identificate de autorul acestui articol, colonelul dr. Ilie Schipor. Se poate observa că în dreptul unor nume sunt semne de întrebare, ceea ce înseamnă că rubricile respective fie nu au fost completate, fie nu au putut fi descifrate. Cititorii care cunosc datele respective sunt rugați să le comunice redacției.

Fotografii de la cititori

Notițe din campania în Caucaz

Sergentul C. Ursu,
septembrie 1941

Versurile alăturate au fost scrise în vreme de război, pe frontul de Est, de sergentul Constantin Ursu, din Regimentul 3 Roșiori „Alba Iulia”. Ele au fost transcrise dintr-un carnet de „notițe pentru campania din Caucaz” și ne-au fost trimise, pe adresa redacției, de feciorul sergentului de altădată, ing. Neculai Ursu, din Ploiești.

Le facem loc în paginile revistei noastre, însoțite de o scurtă evocare a autorului lor și de două fotografii de pe front..

Tatăl meu, Constantin Ursu, s-a născut la 16 mai 1917, în Bogdănița, județul Tutova (azi Vaslui). După absolvirea a patru clase primare, în satul natal, a lucrat în gospodăria familiei, cot la cot cu părinții săi.

În 1937 a fost încorporat în Regimentul 3 Roșiori „Alba Iulia”, din Bârlad, unde s-a remarcat prin seriozitate și disciplină, străduindu-se să fie printre primii ostași.

Avansat la gradul de sergent, în anul 1940, și numit furier de unitate și comandant de grupă, Constantin Ursu a participat la luptele pentru eliberarea Odesei. La 12 august 1941, Regimentul 3 Roșiori „Alba Iulia” a traversat Nistrul, în avangarda Brigăzii 9 Cavalerie Lugoj, și s-a angajat în lupte crâncene la Grigoriopol, Mihailovka, Catargi, Bogdanovka, Semiatovschi, Pavlinka, limanul Pavlinka, limanul Adjalik și Budinovka. În aceste mari înclăștări, unitatea a pierdut toți comandanții de divizioane și un mare număr de soldați, împreună

Aici

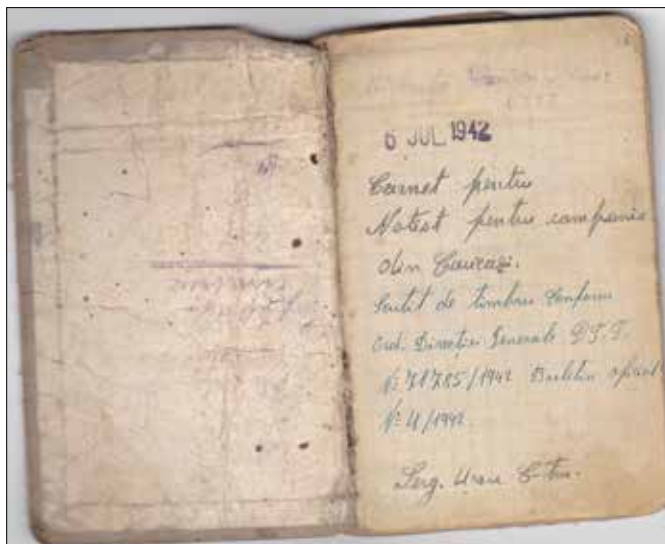
Aici se îngână avântul cu jertfa
Și-un cântec războinic cu-al rănii suspin
Aici, pe pământ desfundat de noroaie,
Rezistă și luptă ostașul român.

Aici se călește din fier și înclăștare
În pocnet de arme cu același ecou.
Ostașul român, din dârză încordare,
Preferă scaviei, o moarte de erou.

De pieptu-i se sfarmă puhoiul dușman,
Ce atacă năvalnic cu tancuri o mie,
Clădindu-și din trupuri mormane în van
Se oprește... și fuge îngrozit pe vecie.

Și gândul de-l fură la cei de acasă
Și dorul de viață în el se adună,
El știe, de moare, în urma lui lasă,
O țară unită în vatra străbună.

Copiilor lui, Neamul grija să poarte
Că știut e de totii, aici, peste mare
În strigăt războinic și în cântec de moare,
Păstorul român zidește hotare.

Prima pagină din carnetul de însemnări
al sergentului Constantin Ursu

cu caii lor, ceea ce a determinat evacuarea unității în țară, la 31 august 1941, încredințându-i-se misiunea de supraveghere a litoralului Mării Negre.

După eliberarea Odesei, Regimentul 3 Roșiori „Alba Iulia” a primit misiuni de supraveghere, ordine și pază în județele Balta, Râbnița, Moghilev și Ianpol, pentru ca, în iulie 1942, sub comanda colonelului Grigore Negoiescu, să intre în bivouac la ferma de pe limanul Bugului, în apropiere de Vorosilovka și, după scurt timp, să se deplaseze la Mariopol și Marea de Azov, unde a executat misiuni de pază, apoi a fost angajat în luptele din munții Caucaz. La sfârșitul lunii aprilie 1944 a început retragerea din Crimeea, pe frontul din Basarabia. La 22 august 1944 a trecut Prutul și s-a deplasat, prin sudul țării, spre Banat, unde a ajuns la 5 septembrie 1944.

5 octombrie 1943. După un drum, pe jos și cu trenul, cale de 735 km, un moment de repaus în localitatea Perțefel, Crimeea.

Reîncadrat în Divizia 9 Cavalerie Lugoj, a participat la eliberarea Ungariei. La 1 ianuarie 1945 a intrat în Budapesta, după care a continuat luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei. La încheierea războiului, se găsea la 80 km de Praga.

În august 1945, regimentul s-a înapoiat în țară și a fost instalat definitiv în garnizoana Arad, unde a luat denumirea de Regimentul Centrului de Instrucție al Cavaleriei.

În luna octombrie 1945, sergentul Constantin Ursu a fost lăsat la vatră. S-a întors acasă, la Bogdănița, cu trei decorații, pe care le-a păstrat cu sfințenie:

Medalia „Bărbăție și Credință”, clasa a II-a (în numele Majestății sale, Regele Mihai I, și a Ordinului conducătorului statului, mareșalul Ion Antonescu, nr. 10.005, din 2 aprilie 1943); Medalia „Bărbăție și Credință”, clasa I (în numele Majestății sale, Regele Mihai I, și a Ordinului conducătorului statului, mareșalul Ion Antonescu, nr. 18.106, din 18 februarie 1944), pentru devotamentul și curajul de care a dat dovadă în războiul contra Uniunii Sovietice; Medalia „Serviciul Credincios”, clasa a III-a, cu spade (prin Înaltul Decret Regal, nr. 2.256, din 20 iulie 1945).

Și-a găsit familia slăbită și dezorientată, cu o mamă văduvă, înconjurată de frații și surorile lui mai mici. Tatăl său murise. Și-a reînceput munca în gospodăria părintească. A îndurat cu dârzenie necazurile provocate de seceta din 1946-1947,

când a fost nevoit să plece în Oltenia, în căutarea de cereale, în schimbul diverselor obiecte și bunuri din gospodărie. A urmat, apoi, înscrierea forțată în așa-zisa „întovărire agricolă”, o formă de organizare agricolă asemănătoare colhozurilor din URSS, care i-a lăsat fără niciun petec de pământ.

La 23 ianuarie 1948 s-a căsătorit cu Elena, născută Munteanu, împreună având trei copii: Neculai (născut la 19 ianuarie 1950, absolvent al Facultății de Electrotehnică din Iași, are doi copii: Iulian-Nicolae și Cristian-Costin), Niculina (căsătorită Dragomir, inginer textilist, are doi copii:

Irina-Mihaela și Silvia-Andreea) și Constantin (inginer mecanic, are doi copii: Alexandru-Constantin și Dragoș-Daniel).

După o viață de muncă, a fost trecut la pensie în anul 1983. Un moment important în biografia lui sunt cei zece ani de serviciu (1973-1983) în calitate de cantonier la Direcția Județeană Drumuri și Poduri Vaslui, unde a muncit la extinderea și întreținerea drumului Bogdănița-Băcani, spre orașul Bârlad.

A fost avansat până la gradul de plutonier-major în rezervă. ■

ing. Neculai URSU

Și a plecat fiecare pe cărarea lui!...

Era în luna iulie a anului 1950. Într-una din zile, tata mi-a spus: „Măine să te pregătești, că mergem să prășim popușoii din Dealul Țiganului.” Mama ne-a pregătit decuseară de-ale gurii: borș de fasole, mămliguță cu brânză și turtițe coapte în rulă, pe frunze de curechi, așa că, dis-de-diminează, eram gata de drum. Tata a scos boii din grajd, i-a înjugat, a verificat dacă a pus bine resteele, s-a uitat la roți, apoi s-a întors către mine. Parcă-l aud și-acum: „Hai, dragul tatii, așază-te în coșul căruții, trage paile lângă tine și pune pătura pe picioare, să te încălzăști.” Deși în toiul verii, diminețile erau răcoroase și câmpul plin de rouă. Apoi și-a făcut semnul crucii, a spus „Hăis!” și boii au pornit.

Era îndemnul obișnuit, pe care îl auziseră de sute de ori, căci tata îi conducea cu vorba bună, nu țipa niciodată, iar de lovit nici nu putea fi vorba. Îi îndemna cu un bici din cânepă, pe care îl rotea deasupra lor.

Curând am ieșit din sat și am luat-o pe drumul care tăia imașul vitelor și se îndrepta spre răsărit. Cam la o oră de mers, am ajuns la casa lui Corlăteanu, o familie care, cine știe din ce motive, se izolase de sat și trăia în câmp, departe de lume. Ca niște sălbatici. Tata a oprit, a adăpat boii la fântâna de la marginea drumului, a schimbat câteva vorbe cu omul care locuia în acea casă și am plecat mai departe.

Vremea era frumoasă, se încălzise de-acum, boii mergeau agale, ca într-un tablou de Grigorescu. Se auzea doar scârțâitul roților și, în jur, cântecul păsărilor.

Am trecut de Ciacâr, ne-am apropiat de altă gospodărie izolată

și mai aveam cam un kilometru până la ogorul nostru. Eu moțaiam sub pătură... când m-a trezit, brusc, răgetul sălbatic al boilor. Cu cozile ridicate în sus, goneau de mâncău pământul, de parcă îi biciuia o mână nevăzută. În urma lor, căruța hurducaia în toate părțile, gata-gata să se răstoarne. „Nu sări, ține-te cât poți de mine!” – mi-a strigat tata, care se apucase cu mâinile amândouă de coșul carului, ca să nu se răstoarne.

Căruța se clătina din toate încheieturile, iar eu, năucit de neașteptatul pericol, căutam să mă țin de tata, pe care-l simțeam în fața mea, cum încerca să-și domolească boii. „Hoo, hoo...”, striga el, dar degeaba, boii zburau de le scăpărau copitele.

Acest moment groaznic n-a durat decât câteva minute, căci, spre norocul nostru, la o distanță mică, pe partea dreaptă, se apropia un lan de floarea soarelui. Când au ajuns în dreptul lui, boii au tras puternic de jug, spre dreapta, căruța a trecut peste un șanț lung și a intrat, zdrăngănind, în floarea soarelui. Părea că s-au mai potolit, dar tot se zvârcoleau și săreau cu picioarele în sus. Glasul tatei i-a făcut să se oprească și, încet, încet, s-au liniștit. Tata a coborât, s-a apropiat, în fața lor, vorbindu-le într-una.

Abia atunci, pe mine m-a cuprins o frică groaznică. Singur în căruță, plângeam de nu mă mai puteam opri. Abia dacă l-am auzit pe tata spunând: „Gata, gata, puișorii lu' tata, stați cuminți!” Boii parcă se liniștiseră, dar încă mai tremurau, cu limbile scoase, iar din gură le ieșea o spumă albă. De pe spatele

lor curgea sudoarea, ca și cum ar fi turnat cineva apă pe ei. Atunci, tata a luat o cârpă și, cu blândețe, ca pentru copii, a început ușor să-i mângâie, ștergându-le pielea. Apoi, a luat bidonul cu apă, umplut de el la fântâna lui Corlăteanu, l-a golit într-o găleată și, pe rând, le-a dat să bea. Abia putea să-i stăpânească, deoarece fiecare se zbătea să ajungă mai repede la găleată.

După ce i-a adăpat, i-a scos, încet, din lanul de floarea soarelui, mergând în fața lor.

Eu, neînțelegând nimic din pățania prin care am trecut, tremuram de spaimă. „Stai liniștit, bine că n-am fost striviți de car și ne-a ajutat Dumnezeu să trăim!” – mi-a spus tata, din mers.

Am mai mers puțin și am ajuns la ogorul din Dealul Țiganului. Aici, înainte de a începe prășitul, prima lui grijă a fost să dea mâncare boilor, să-i adape din nou și să-i adăpostească la umbra câtorva răchiți.

Apoi, cu o mare întristare, ținându-mă de mână, mi-a dezlegat taina acestei cumplite întâmplări. Un roi de tăuni s-a abătut asupra boilor care mergeau liniștiți pe drum, atacându-i fulgerător, înțepându-i și sugându-le sângele. În asemenea împrejurări, animalele n-au scăpare decât cu fuga, căutând să se adăpostească în desigurii de copaci, ori să se tăvălească printre plantele sau buruienile înalte. Tăunii sunt de culoare brună, au cam 35 mm și zboară mult mai repede decât viespile. Ca o curiozitate a naturii, numai femelele înțepă bovinele.

Tata mai trecuse prin așa ceva și știa că prima grijă a căruțașului este

să se țină cât mai bine de marginile carului, ca să nu fie strivit, dacă se răstoarnă.

Până seara, am prășit cât am putut, dar cu gândul numai la acest necaz. La plecarea spre casă, aproape că mi-a venit și mie să plâng, când l-am văzut pe tata, cât de mult își mângâia boii, și-i lua cu blândețe, pentru a-i înjuga.

Odată cu scurgerea anilor, mi-am dat seama că omul, în viață, are parte și de bucurii, dar și de necazuri.

După patru ani de prizonierat într-un lagăr din URSS, tatăl meu (tataia, cum îi spuneam noi când eram copii) s-a întors acasă ca o umbră de om, sleit de puteri și de nerecunoscut. În decembrie 1948, când a intrat în căsuța sărăcăcioasă, dar curată, și și-a văzut copiii și nevasta, ca prin minune ochii și fața lui s-au luminat. Cu timpul, rănilor și durerilor sufletești cumplită din prizonierat au început să se vindece, cât de cât, dar eu știu bine că sufletul lui a rămas pentru toată viața înnegurat. Tata nu ar fi fost în stare, bietul de el, să supere pe

nimeni, nici măcar cu vorba. Fiu de țăran, el nu știa altceva decât să muncească de dimineață până noaptea, să lucreze ogorul și să îngrijească vitele. Pe noi, copiii lui, ne învățase două lucruri. „În viață, spunea el, să trăiești cu frică de Dumnezeu și să vă fie rușine de oameni!”

Alte dureri s-au abătut peste familia noastră. Anii 1960-1962 au adus cu ei necazuri, care i-au întrerupt din nou cursul normal al vieții de țăran harnic și cinstit. Avea grijă de noi ca de ochii din cap, să creștem sănătoși și să nu ducem grija zilei de mâine.

Din cei cinci frați, numai eu, Bostan Constantin, am avut o șansă nemaiîntâlnită în familie, să merg pe un drum pe care nici nu l-am visat. Părinții m-au îndrumat să fiu harnic, respectuos și ascultător, atât față de ei, cât și față de dascălii care mă învățau carte. În 1955, la terminarea celor șapte clase, la școala din Hudești, Botoșani, am fost selecționat, cu încă unul sau doi consăteni, pentru admitere la Liceul Militar „Dimitrie Cantemir”,

din Breaza, pe care l-am absolvit în anul 1959.

După vacanța de vară, m-am prezentat la Școala Militară Sibiu. Aici, în cei trei ani de pregătire, lucrurile au mers normal, atât la învățătură, cât și la respectarea ordinii și disciplinei militare. Ca urmare, în luna august 1962 am fost avansat la gradul de locotenent.

Dar, până să ajung să port acest frumos grad, am trecut printr-o mare cumpănă. În anul trei de studii, prin martie 1962, înaintea examenului de absolvire, m-am pomenit într-o zi că sunt chemat de secretarul de partid. M-am prezentat fără nicio rețineră, deoarece știam că niciodată nu am avut abateri, iar la învățătură aveam rezultate bune. După o scurtă introducere, secretarul de partid m-a întrebat dacă la cursul OPAIS (Organizarea și Planificarea Întreprinderilor Socialiste), pe care îl predă un profesor civil, am înțeles toate temele, printre care și cooperativizarea agriculturii. L-am dat unele explicații, dar am observat că nu era răspunsul pe care și-l dorea. El tot făcea referire

Două imagini dragi lui Constantin Bostan, părinții și casa părintească de la Hudești.

la un obiectiv: trecerea țărânimii la colectivizare. Și m-a întrebat direct: „Părinții tăi s-au înscris în GAC sau întovărășirea agricolă din localitate?”

Habar n-aveam ce să-i spun. Nu discutasem niciodată cu tata și cu mama despre așa ceva. Dar, i-am spus că, în vacanță, mă voi interesa. Discuția s-a încheiat cam în coadă de pește. Simțeam eu că ceva nu era pe placul secretarului. A doua zi, m-a anunțat că voi primi o permisie de câteva zile, pentru a merge la familie, să le spun că a venit timpul să ia legătura cu organele locale în vederea trecerii la întovărășirea agricolă. Am rămas total descumpănit, deoarece știam că ogoarele unde părinții aveau cele 3,5 ha de pământ, printre care și cel din Dealu Țiganului (pământ bun și roditor), făceau parte din viața lor și a celor cinci copii. Acest pământ ne asigură traiul zilnic, viitorul, precum și o stare materială corespunzătoare. Era moștenire de la bunicii noștri, Brumă Gheorghe, din Lupeni, și Bostan Vasile, din Vatra, ambii din Hudești. Pentru o parte din aceste petice de pământ, străbunicii noștri luptaseră în 1907 și 1914, riscându-și viața, asemănător cu momentele cumplite prin care a trecut tata în prizonierat. Ce-o să facă ei, dacă o să rămână fără pământ?

Cu aceste gânduri și întrebări m-am frământat tot drumul, până acasă, la Hudești. Nu aveam nicio scăpare. Secretarul de partid mi-a spus clar: dacă nu veneam cu dovada de la primărie, viitorul meu era sumbru. Cum m-a văzut, mama s-a speriat: „Ce-ai pățit, dragu' mării, ce te-a făcut să vii acasă mai devreme?” Fiindu-mi milă de ea, am încropit o explicație, cum că am primit o permisie, pentru că urmau niște examene.

Ca orice mamă care-și cunoaște puilul, mi-a zis doar atât: „Ești vlăguit,

odorul mării, să stai oleacă pân' mă duc să-ți pregătesc patul în cascemare, ca să dormi”.

Știam că în această odaie mă odihneam când veneam în vacanță, dar de data asta era ceva aparte. Venirea mea s-a potrivit în postul Paștilor, iar mama pregătise totul ca la carte, pereții erau proaspăt văruiți, paiele din salteaua de pe pat erau schimbate, tocurile geamurilor vopsite, totul era curat și îngrijit. În afară de asta, casa fiind acoperită cu stuf, vara ținea răcoare, iar iarna era cald, ca și cum ar fi făcut focul în sobă. Așa că, nici n-am pus bine capul pe pernă și am dormit dus până a doua zi de dimineață.

M-am trezit și, amintindu-mi de ce am venit, am rămas buimac de cap, deoarece nu știam cum să încep și ce să le spun părinților. Tot timpul am stat îngândurat și trist. Mama, săraca, a observat, dar m-a lăsat în pace.

Abia după-amiază m-am hotărât să le spun de ce am venit acasă. La auzul vorbelor mele despre întovărășire, amândoi au rămas încremeniți.

Indiferent de urmări, eu eram decis să le respect hotărârea. Am depus un jurământ militar și eram obligat să mă întorc la școală la timp și acolo să aflu, cum se spune în popor, ori e laie, ori bălaie. Mai speram că va trece timpul, deoarece Congresul III al PMR (Partidul Muncitoresc Român) stabilise încheierea colectivizării până în anul 1965, iar chiaburimea (cei care aveau pământ peste 5 ha) era desființată ca clasă încă din 1959).

A mai urmat o noapte albă, atât pentru mine, cât și pentru sărmanii părinți. Presimțeam că tata va ceda, deoarece tot timpul cât am discutam despre trecerea pământului în întovărășire, el a stat îngândurat, crispat la față, uitându-

se din când în când la mine, fără să spună vreo vorbă. În cele din urmă, mama a rupt tăcerea: „Auzi 'neata, noi trebuie să hotărâm acum ce facem cu bietul copil. El s-a chinuit șapte ani la învățătură, și încă unde, iar în loc ca mâine, poimâine să vie acasă ofițer, noi îl oprim din drumul lui. Neapărat, amu, să vedem ce-i de făcut, altfel cred că nu vrei să-mi iau lumea-n cap!”

A urmat un moment de reculegere, după care tata, cu lacrimi în ochi, s-a uitat la mama, spunându-i doar câteva vorbe. „Poate asta ne-a fost soarta, dar cum o vrea Dumnezeu. L-am scăpat odată de la o mare nenorocire, acum să nu-i distrugem viitorul băietului. Noi om trăi cu ce-om găsi, până ne-o veni sorocul.”

În acel moment mi-am amintit ce-a vrut să spună bietul tata când m-a scăpat de la acea nenorocire prin care am trecut mergând la ogorul nostru din Dealu Țiganului. Aș fi făcut orice pentru ei, care cu deosebită afecțiune m-au crescut, un tată cu patru clase primare și o mamă de o bunătate rară, deși cunoștea doar câteva litere din alfabet.

În ziua următoare, tata a venit cu dovada semnată de el, parafată de primăria Hudești, prin care predase o mare parte din pământul lucrat cu atâta sudoare și vrednicie. La scurt timp, după ce m-au îmbrățișat, mi-am luat rămas bun de la surorile și fratele meu, mi-am luat trăistuța cu bucatele pregătite de mama și am plecat la Dorohoi, de unde am luat trenul spre Sibiu.

Ajuns în școală, am predat dovada, după care au urmat pregătirea pentru examene și avansarea la gradul de locotenent. Și a plecat fiecare pe cărarea lui. ■

Colonel (ret.) Constantin BOSTAN

Martoră a sacrificiului ostașilor români

Lucia-Maria Constantinescu-Cerghizan s-a născut la 18 iunie 1928, în localitatea Calvinii, județul Buzău. Încă din anii de școală primară și-a dorit să urmeze medicina, dar visul i s-a împlinit doar parțial, în anul 1940, când colonelul doctor chirurg Alexandu Gafencu, șeful Spitalului Militar Constanța, i-a aprobat să lucreze alături de sora sa Lucia, șefa infirmierelor spitalului. Lucia fost primită în Secția Chirurgie, ca elevă, pregătindu-se teoretic și practic, iar după un an a fost angajată infirmieră voluntară.

În toamna anului 1941, numărul răniților a început să crească simțitor, urmare a luptelor purtate de români la Odesa (1 august-16 octombrie 1941). După cum se știe, în operațiunea militară Odesa, Armata Română a pierdut 49.000 de luptători (morți, răniți și dispăruți). Doamna Lucia-Maria își amintește că, începând din anul 1942, ca urmare a luptelor duse în Crimeea, Caucaz, Cotul Donului, Stalingrad, răniții erau transportați cu vapoarele pe Marea Neagră, până la fostul castel al Reginei Maria, din Balcic. Aici erau triați și cei grav răniți erau trimiși la Spitalul Militar din Constanța.

În acei ani de război și mari lipsuri materiale, a trebuit să facă eforturi mari pentru a-și continua studiile civile la școala din localitatea Basarabi. Nu voia, cu niciun chip, să renunțe la facultatea de medicină. Dar, după intrarea trupelor sovietice în Constanța, lucrurile au început să se complice. Spitalul Militar a fost supus unui control sever, de către sovietici, care au ocupat clădirile pentru nevoile armatei sovietice.

În cele din urmă, Lucia Constantinescu a fost nevoită să-și caute un alt drum profesie. S-a înscris la Institutul de Științe Economice și Planificare „V.I. Lenin” (ulterior A.S.E.) București, pe care l-a absolvit în 1963.

În anul 1955 s-a căsătorit cu inginerul zootehnist Ioan Cerghizan, originar din județul Mureș, și au avut împreună o fiică, Mihaela, care a devenit medic stomatolog. Mihaela s-a căsătorit cu inginerul Nițu, dându-le bunicilor un nepot. Nepotul i-a dat bunicii o strănepoată, care i-a sporit bucuria.

Pentru activitatea sa la Spitalul Militar din Constanța, Lucia-Maria Constantinescu-Cerghizan

“1943. În curtea spitalului. Primisem Decretul Regal prin care am fost decorați cu „Crucea Meritul Sanitar”. În față lângă mine: dl. maior dr. Avram, în spate sora mea Natalia (Crucea Roșie), în spate dl. lt. dr. Bădărău”

a fost distinsă cu medaliile: Crucea „Meritul Sanitar” clasa a 3-a (1943), Crucea Comemorativă a celui de-al Doilea Război Mondial (1994), Crucea „Serviciul Credincios” cu însemn pentru militari (2003), A 30-a aniversare a eliberării de sub dominația fascistă, 50 de ani de la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, Emblema Ministerului Apărării Naționale.

În anul 1995, s-a înscris în Asociația Națională a Veteranilor de Război și până la vârsta de 88 de ani a făcut parte din conducerea filialei Prahova a A.N.V.R. În prezent, este membru cotizant în filiala A.N.V.R. Prahova.

Anul acesta, la 18 iunie, va împlini vârsta de 96 de ani.

Leatul doamnei Lica Cerghizan, gl. mr. (rtr) Gheorghe Răucea, fost prim-vicepreședinte și președinte a A.N.V.R. Prahova, din 15 octombrie 1990 până la 21 ianuarie 2021, când s-a retras din motive de sănătate, a împlinit 96 de ani pe 13 februarie 2024. Generalul mr. Gheorghe Răucea a trecut în lumea veșnică, vineri, 1 martie 2024. A fost îngrijit după decesul soției sale, Maria, de fiica Eugenia (profesoară de limba română), fiul Paul, (colonel în rezervă) și noră.

"Amintire din spitalul militar Constanța. Las amintire sori de caritate Lica. Șef salon: semnătura. 13 octombrie 1943"

În ce o privește pe doamna maior (ret.) Lucia-Maria Cerghizan, dânsa se gospodărește cu ajutorul fiicei sale, dr. stomatolog Mihaela Nițu. Se bucură foarte mult, când cei care facem parte din conducerea Filialei A.N.V.R. Prahova îi suntem oaspeți. Personal, în calitate de președinte de onoare a Filialei A.N.V.R. Prahova, sunt impresionat de vigoarea pe care o dovedește și de amintirile pe care mi le povestește cu multe amănunte.

"1944. Pe scări la ieșire din spital. Plecam cu dl. Col. dr. Gafencu la Balcic."

"Amintire din spitalul militar Subof. Neculescu Constantin Regimentul 34 Constanța. Amintire sori Lica Constanța 7 noiembrie 1943"

Intrată în luptă cu viața la frageda vârstă de 13 ani, a contribuit în anii 1941-1945 la îngrijirea tinerilor militari răniți în ultimul război mondial. A fost martoră la sacrificiul multor ostași români.

În ziua de 12 iunie 1942, aviația anglo-americană, pornită de pe un aerodrom din Egipt, a bombardat teritoriul Dobrogei noastre, între care și clădirile Spitalului Militar Constanța. Câțiva piloți americani, răniți de aviația și artileria A. A. germană și română, au beneficiat de ajutorul medical al personalului Spitalului Militar Constanța.

Cu acest prilej, sora Lica Constantinescu a fost impresionată de comportamentul răniților, care, după pansarea rănilor, i-au oferit dulciuri și chiar bani. Militarii americani au fost impresionați de gingășia acestei fetițe, care își petrecea timpul, și zi și noapte, în mijlocul răniților. După refacere, piloții americani au fost trimiși la Timișul de Jos, într-un lagăr destinat prizonierilor anglo-americani, unde au fost adăpostiți și cei care ne-au bombardat în ziua de duminică, 1 august 1943, și cei care ne-au bombardat în perioada 4 aprilie-19 august 1944. De menționat că Mareșalul Ion Antonescu le-a asigurat protecția, refuzând cererea ambasadei germane de a-i ceda guvernului Germaniei. Un gest care se uită astăzi cu ușurință.

Doamna maior în rezervă, veteran de război, a fost impresionată când a aflat că Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Sănătății au acordat Spitalului Militar din Constanța numele „Dr. Alexandru Gafencu”.

De asemenea, ține să mulțumească și pe această cale domnului colonel Dumitrașcu, realizatorul emisiunilor Jurnal militar și Pro Patria (care se transmitem sâmbăta, la radio, și duminica, la t.v.r. unu, ora 09:00-10:00), care a vizitat-o acasă, i-a luat interviu și a popularizat eforturile sale pentru ajutarea răniților.

Îi doresc din suflet, acestei Doamne, o eroină a municipiului Ploiești, multă sănătate și urarea tradițională: La mulți ani! ■

Colonel (ret.) Constantin CHIPER

MEDALION

Constantin Strună

Închinare unui prieten, la 75 de ani!

D.D. ROMAN

Constantin Strună împlinește, în prima decadă a acestei veri, 75 de ani!

Sunt bucuros că pot să aduc aici un omagiu și o urare unui om în preajma căruia am trăit mai bine de jumătate din viață, mai întâi ca liceeni militari, apoi ca studenți la jurnalistică și, după obținerea licenței, ca redactori la publicațiile centrale ale armatei, el, la *Viața militară*, eu, la *Apărarea patriei*.

Constantin Strună este unul dintre rarii scriitori români care și-au construit un univers propriu, un tărâm, în timp și spațiu, în care fantasticul și realul se întrepătrund. El a creat, îndeosebi în romanul *Cântecul mierlei albe*, o geografie a ruralului carpatin, a pădurii și a muntelui, unde personajele se comportă, se mișcă, atrase parcă de o forță transcendentală, care leagă ființa, ori transcende ființa și o leagă de spațiul geografic, real sau mitic, sau alegoric, și de timpul istoric sau legendar.

Prietenul adevărat îți știe cel mai bine defectele, și totuși mai are ochi să-ți vadă și calitățile – afirmă scriitorul într-o dedicație pe o carte. Acest enunț, atât de simplu și atât de adevărat, ca un proverb, i se potrivește cum nu se poate mai bine, pentru că a fost, fără să știe, sau mai bine spus, fără să epateze, crezul vieții sale, modul său de a fi. Așa l-am simțit eu, așa l-au perceput, cred, toți cei care i-au fost în preajmă, fie în anii tinereții, fie mai târziu.

Reporterul dăruit, sută la sută, adevărului – adevăr care a format miezul, briliantul reportajelor sale – și oamenilor armatei, pe care i-a descoperit și i-a fixat pentru eternitate în scrierile sale. În redacția *Vieții militare* a fost omul și confratele care a făcut tot ceea ce a putut mai bine, în scrisul său, pentru a da strălucire și personalitate revistei.

Sunt convins că și în profesia de topogeodez militar ar fi strălucit, ca și în reportajele sale, prin rigoare, conștiinciozitate, inventivitate și credința în om. Și aș mai îndrăzni să spun că, încă din tinerețe, chipul lui, ascuns după o pereche de ochelari de dimensiuni impresionante,

împrumutați, probabil, de la adolescentul miop al lui Mircea Eliade, purta pecetea scrisului. Ca dovadă, când încă nici nu intrase în presa militară, un artist al penelului i-a ghicit viitorul într-un mod spectaculos, dacă nu chiar straniu.

Eboșa din această pagină, un pastel violent-monocrom, semnată de Romulus Drăgan, în 1973, când tânărul care-i poza nu era decât locotenentul cu un geamantan plin de proiecte, vise și mori de vânt, pare, în perspectiva timpului, o premoniție! Subliminal, condeiul din mâna locotenentului nu poate fi altceva decât lancia din mâna lui Don Quijote!

Și mai e un lucru extraordinar, greu de observat, în acest portret: pe fruntea locotenentului, artistul vizual a trasat conturul hărții României Mari, cu un mesaj clar: un om dăruit hărții și devotat țării lui.

La crochiul de ieri trebuie adăugate tușe noi, sigure, de măiestrie artistică, de pregnantă interiorizare, dar și de posibil arțag, de curaj și bună-cuviință.

Tale quale – portretul unui prozator de talent din stirpea autentică a povestitorilor moldoveni, așa cum s-a împlinit el în cei 75 de ani de viață. ■

Născut la 10 iunie 1949, în Târzii, Vaslui.

Studii: Liceul „Mihail Kogălniceanu”, Huși, 1963-1965; Liceul Militar „Ștefan cel Mare”, Câmpulung Moldovenesc, 1965-1967; Școala Militară Superioară de Ofițeri Activi, arma topografie, Sibiu, 1967-1970; Facultatea de Ziaristică, București, 1975-1979.

Funcții: ofițer la Biroul lucrări speciale și hărți în relief din Unitatea de Cartografie și Fotogrametrie, București, 1971-1973; redactor și redactor principal la „Viața Militară”, 1973-1996; redactor-șef adjunct al revistei „Viața Armatei”, 1996-2000.

A colaborat la publicațiile: Apărarea patriei/ Observatorul militar; Îndrumătorul cultural-artistic din armată; La datorie; Scutul Patriei; Almanahul Oștirii; România literară; Convorbiri literare; Tribuna; Luceafărul; Ateneu; Astra; Orizont; emisiunile de radio și televiziune „Pentru Patrie (Ora Armatei) și De strajă patriei (Pro Patria).

Bibliografie: *Prima misiune*, schițe și povestiri, Editura Militară, 1978; *Ultima explozie*, roman, Editura Militară, 1989; *Bate clopotu-n Gulag*, Editura Semne, 2000; *Vâlcelele și Floroaica, două sate din inima Bărăganului*, în colaborare cu Teodora Dumitru-Delcă, Editura Semne, 2002; *Cântecul mierlei albe*, roman, Editura Detectiv Literar, București, 2020.

A îngrijit volumul postum de poezii *Amurg suspendat*, de Magda Stanciu, Editura „Vasile Cârlova”, 1999.

A obținut mai multe premii la concursurile literare organizate de publicațiile militare.

Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști și al Societății Scriitorilor Militari.

Colaborator și simpatizant al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Dacă aceste simple înșiruiți de date nu v-au trezit curiozitatea, și nu v-au convins că aveți de-a face cu un om cu har literar, vă invit să-l descoperiți în paginile care urmează. ■

Romancierul [Constantin Strună], realist de factură modernă, echilibrat, ocolind capcanele aventurosului, ale tăierii firului în patru, nu țintește să-și convertească personajele în „eroi”. Deși fiecare, în felul său, este. La scala, însă, a frescului... Oameni ai datoriei cu toții. Aflați în misiune, executând ordinele primite, analizând situația la fața locului, luând decizia, procedând în consecință, întâmpinând dificultăți, operând ca profesioniști de înaltă calificare, experimentați prin rutină sau puși să observe și să dezlege necunoscutele unei ecuații cu întrebări fără răspuns imediat.

Aurel Martin

Scriitorul Constantin Strună s-a apropiat, în cartea sa, cu mijloacele care l-au consacrat și perseverența pe care noi, colegii săi de breaslă, o știm, de adevărul dureros al unui destin absolut incredibil, reușind să ofere cititorilor o impresionantă istorie a ultimilor șaizeci de ani pe care a fost brodată, aproape simbolic, drama locotenent-comandorului Dumitru Marinescu...

Cândva, mi-am spus, fascinat de cărțile unor Cornelius Ryan, Marcel Jullien, Maurice Baumont sau Georges Blond, că acele lucrări de istorie cu care cred că sunt dator pentru tot ceea ce voi fi acumulat la un moment dat, vor trebui să poarte neapărat pecetea acestor autori atât de dragi mie. Acum, va trebui să mai adaug un autor și cartea sa: povestea tulburătoare a locotenent-comandorului Dumitru Marinescu scrisă de Constantin Strună.

Florin Șperlea

Scriitorul Constantin Strună ne-a dăruit o carte excepțională: biografia unui pilot de război excepțional, locotenent-comandorului aviator Dumitru Marinescu, fost prizonier de război și deținut politic. Un om, un militar, un erou, în dreptul căruia posteritatea a reținut două date: 10 ani în lagărele sovietice; 11 ani în temnițele românești. Iată ce s-a ales de viața unui om care a înțeles să-și facă datoria, să-și respecte jurământul de soldat român. Dincolo de cifrele pomenite se ascunde o dramă pe care, cu talentul și meticulozitatea-i bine știute, Constantin Strună a reușit să o aducă la lumină și să o lase, pentru totdeauna, posterității și, de ce nu?, istoriei. Cu întrebări bine ticluite și cu tăceri bine drămuite, a reușit să afle aproape totul despre un erou.

D. D. Roman

Portret de scriitor

Constantin Strună, scriitorul frate cu codrul,
la Târzii, în vara anului 1976

Tânărul acela subțirel, romantic și interiorizat, s-a ridicat din Moldova. Ar fi trebuit să fie, prin părinți, plugar ori pădurar într-o așezare rurală sau într-o margine de codru. Sau poate învățător, să-i învețe a socoti și citi pe strănepoții răzeșilor de altădată.

Nu a devenit nimic din toate acestea. Rânduiala cea nouă revărsată peste Prut, dinspre răsărit, a tras pământul de sub brazda plugului și părinții au rămas fără nimic. Doar cu dragostea de copii, pentru care trebuia să facă ceva și cu speranța în Dumnezeu, cu încrederea că această cumplită încercare se va sfârși totuși. Însă orizontul acela părea că fuge în exterior și că pe măsură ce trec anii este tot mai departe.

Constantin Strună n-a avut decât o opțiune, suportabilă material de familia lui. Să se facă militar. Ca mulți alți copii din Moldova săracă și sărăcită de secetă și de voința străină a diriguitorilor, s-a dus la liceul militar din Câmpulung Moldovenesc.

Vocația lui interioară însă nu era de mare comandant, care să fie aspru, dur, intransigent și nemilos, care-i instruieste pe tinerii țării să lupte ca lupii din confreriile sacre, să-i facă să accepte ideea de a muri pentru pământul țării lor. Care pământ, că îl luase colectiva cu cai cu tot, cu plug și căruță și din recoltă rămăsese mai nimic. A devenit topogeodez militar. În suflet însă încolțea altă dorință, aceea de jurnalist.

A ajuns în locul care credea că i se potrivește, la revista Viața Militară.

Avea în suflet o istorie mitică a neamului său, plină de lupi totemici, de preoți străvechi locuind în peșteri și întunecimi de pădure, de unde dirijau mersul

norilor, de mierle albe prevestitoare de surpări, de personaje fabuloase, care au trăit întotdeauna printre noi, cu misiunea de a păzi comoara subconștientă a neamului.

Tăcerea lui Constantin Strună, aproape ursuză, este o modalitate de a masca o credință ascunsă de lumea profană. El crede în misiunea, chiar insuficient deslușită, pe care o are pe lumea asta și mai ales în protecția divină care se manifestă în diferite moduri asupra acestui neam. Un neam ales, teological, prin ritualuri, credințe, obiceiuri, cântec și poezie, dar nu bigot.

Toți știm cum s-au comportat pe front înaintașii noștri. Au privit moartea pentru apărarea țării, nu ca pe un sfârșit oarecare, ci ca pe un sacrificiu ritualic menit, în esență, să genereze nemurirea. Vechea credință a bătrânilor noștri, care treceau pragul din urmă strângând țărâna sfântă în pumn. Plecau astfel cu amintirea țării, a vetrei pe care crescuse grâul și din care toți suntem făcuți, după ce am fost măcinați în pâinea cea de toate zilele.

Constantin Strună și-a descoperit îndrăzneala de a fi scriitor, prin 1978, când avea gradul de locotenent-major. Cum era firesc, având în vedere domeniul său de activitate și cerințele care se impuneau în epocă, a debutat, ca scriitor, cu schițe inspirate din viața soldaților, adunate într-un volum, apărut la Editura Militară. Desigur, cu caracter pozitiv, exemple de urmat de ceilalți soldați, educați „să apere rădăcina cuvintelor”, cum zice autorul încă de la început. Iată o metaforă frumoasă, sugestivă, care pare a fi rădăcina din care se va dezvolta mai târziu, în plină maturitate și eliberat de rigorile dogmatice ale realismului

socialist, în „Cântecul mierlei albe”, extraordinara construcție metaforic-simbolică, dănuind într-un spațiu tradițional-mitic, cum este satul.

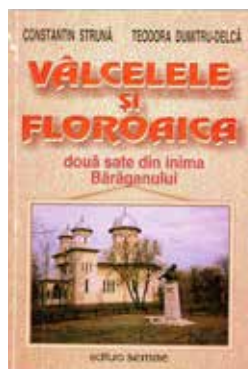
Încă din „Prima misiune” se vedește talentul de scriitor, acea plăcere irezistibilă de a povesti sugestiv o scenă de pescuit la baltă turbure, toamna, când se „brumează apele”. Ce curios că această primă misiune, didacticistă, voit educativă și patriotică, îl duce în 1989, prin primăvară, la „Ultima explozie”, de data asta un roman. Titlul e buclucaș și îi aduce neplăceri, anchete, securiști întrebându-se intrigaiți ce mesaj vrea să transmită acest ofițer, tocmai în gloriosul an al Congresului Partidului Comunist, când toată suflarea românească l-a ales, anticipat și în unanimitate deplină, să ne conducă, pe cel mai iubit fiu al poporului. Că se mișcau apele pe lângă hotarele socialiste ale României și nici în interior liniștea nu era garantată, în ciuda marii unanimități.

Romanul e un salt semnificativ. Descrierea scenei în care trei copii (cifra magică și sacră) pun în foc muniția de război găsită pe câmp și sunt omorâți, mutilați de explozie, este un fel de premoniție a ceea ce avea să fie revoluția română ce va devasta țara și rânduiala peste numai câteva luni. Dar, atunci, autorul nu avea de unde să știe. Niște copii nevinovați, dar curajoși și dornici de libertate, vor pune muniția rămasă din ultimul război – comunismul bolșevic – pe foc, pe un islaz nepregătit pentru asta.

Ei vor muri pe albul zăpezii, dar nemulțumirile dezlanțuite vor rupe zăgazarile.

Depozitul de muniție netrasă, periculos și imprevizibil, este sub miriștea colectivelor, pline de soldați care culeg recolta, sub pavajul piețelor, iar armata chemată să dezamorseze, nu va reuși. Explozia se va produce și militarii vor fi învinuiți. Dar nu era treaba lor, ci a altora, atâta timp cât țara nu era în stare de război.

Dincolo de această speculație premonitoare, Constantin Strună ne propune un roman realist inspirat din viața geniștilor chemați să

anihileze rămășițele războiului. Nu putea fi vorba de altceva, abia în anul 2000 va veni vremea să ne spună de ce „Bate clopotul-n gulag”. O carte tulburătoare, despre un ofițer aviator, care cade prizonier, rezistă programului de exterminare, se întoarce, este arestat, devenind deținut politic. Ca miile de alți ofițeri care și-au făcut datoria și apoi, întorși de pe front ori din prizonierat, sunt sacrificați de canibalii dogmatici din propria țară. Cui să povestească grozăviile din gulag, când nimeni nu-și permite să asculte de frica ambasadei sovietice. Dar victimele nu uită. Ele au trecut prin încercarea teribilă din Siberia cu credința că Dumnezeu îi ține de umeri să nu se prăbușească.

Și iartă sau mai exact nu urăsc, nu doresc să se răzbune. Curios este faptul că după ce Dumitru Marinescu îi povestește scriitorului Constantin Strună grozăviile trăite, împrejurările de dinainte și de după gulag, omul uită tot, după câteva zile. Memoria lui a spart digul tăcerii prin mărturisire și se revarsă tumultuoasă și neutră în uitare. Bine că Strună a avut șansa de a capta această memorie și dibăcia de a o face limba ce bate în dunga clopotului din gulag.

Doi ani mai târziu, într-o monografie a satelor Vâlcelele și Floroaița, din inima Bărăganului, ziaristul-scriitor Constantin Strună descoperă eroii din războaiele semnificative, cel de Independență, cel de Mare și Ultimul, dominat de figura emblematică a lui Constantin Mușat, eroul fără o mână, care luptă aruncând grenade cu cea rămasă întreagă, până când glonțul îl întâlnește și pe el și îl

trimite la odihnă în Cimitirul Eroilor din Oituz. Mușat este fiul satului Floroaița, un sat apărut târziu în istorie și întemeiat, se pare, de păstori ardeleni veniți cu oile la iernat.

Importanța literaturii lui Constantin Strună este sublimată în greutatea întrebărilor pe care le pune, în modul discret în care sunt introduse elementele simbolice și fantastice, care dau un contur misterios, dar pregnant de viu, unei realități ficționale, în care personajele au căi originale de comunicare cu cosmosul, cu viețuitoarele, cu pământul și subpământul. ■

Grigore BUCIU

0 carte ca un bumerang...

Cărțile pe care le-am scris până acum au acționat, într-un anume context, ca un bumerang, care m-a altoit de nu m-am văzut. Un bumerang care poate intimida, poate răni sau poate fi chiar mai rău.

Romanul *Ultima explozie* a apărut în vara anului 1989 la Editura Militară. Prima lansare a fost organizată la Casa Armatei din Vaslui, nu departe de comuna natală, cu participarea mea și a scriitorului Petre Anghel. Din partea Editurii Militare ne-a însoțit Firiță Carp. Succesul lansării m-a bucurat: o prezență onorabilă (printre civili și militari, tineri consăteni, elevi de liceu din Târzii), cuvinte scurte și la obiect, s-au vândut toate cărțile cărate cu geamantanul de la București.

După acest eveniment cultural s-a lăsat tăcerea. Grea, rău prevestitoare, otrăvită, ca stropii de venin împrăștiați de un crotal deranjat.

Sunt necesare câteva precizări. Redactorul de carte, Elena Gronov-Marinescu, care făcea, de fapt, legea la secția beletristică a editurii, a respins manuscrisul romanului. Colonelul Dumitru

Rădulescu, șeful secției beletristică, îmi fusese vreme de opt ani redactor-șef la revista *Viața Militară*. Curios, după acel categoric Nu, Rădulescu a citit manuscrisul și, fără a bate toba, l-a trimis unui critic literar de la revista *Contemporanul*. Într-o bună zi, m-a chemat în biroul său și, ceea ce nu era uzual, mi-a dat să citesc referatul întocmit de Marineasca. După ce am buchisit cu atenție și sudoare cele trei pagini, am zis cu amărăciune, total dezarmat: „Asemenea însăilări de rea-credință nu pot fi comentate. Cariera mea de romancier s-a oprit aici...! „Costică, nu te pripi, m-a făcut atent Rădulescu, ia citește și opiniile unui critic literar de la *Contemporanul*!” Am devorat cele două pagini dintr-o suflare. Nu-mi venea să cred că un profesionist într-ale scrisului, pe care nu-l cunoșteam personal, putea să-mi oblojească, dintr-o dată, rana din suflet. Amintindu-mi de părerile diametral opuse ale Marineascai, mi-a pierit entuziasmul. M-am uitat în ochii șefului de secție, un om drept, de o exigență proverbială. Am spus: „Acum sunteți în rolul rabinului care împarte dreptatea, dar se gândește și la scaunul său...!”. A schițat un zâmbet inexpresiv, care, în genere, nu-l caracteriza. Despre meciul Rădulescu-Marineasca n-am aflat nimic, niciodată. Sub spectrul acestor tribulații a apărut romanul *Ultima explozie* în august 1989.

Eroul principal al cărții, comandantul unui detașament pirotehnic din armata română, reprezintă etalonul de profesionalism, curaj și dăruire până la sacrificiu, așa cum a fost și *omul din realitate* care m-a inspirat. Am scris câteva reportaje despre el și oamenii săi. În jurul lui s-a coagulat o mână de militari deminori ale căror fapte au intrat, în vreme de pace, în legende cu răscolitoare semnificații. *Omul din realitate* a călărit și împlănit bombe de aviație, unele depășind în greutate două tone și jumătate. Cunoștea toate tipurile de muniție din cele două războaie mondiale, știa ca nimeni altul cursele instalate de inamic la dezamorsare, avea o stăpânire de sine supraomenească. Toate acestea l-au salvat de la moarte. A supraviețuit!

Romanul a fost tipărit într-un tiraj de începător: 30 000 de exemplare.

Pe la sfârșitul lui noiembrie 1989, *Ultima explozie* a făcut cu adevărat explozie! Directorul Editurii Militare, colonelul Constantin Zamfir, m-a chemat urgent la biroul său. De față (am realizat ulterior) era și un ofițer de la Contrainformații militare. M-am prezentat. „Ce ne-ai făcut, Strună?”, a tunat Zamfir. Am rămas stană de piatră, nu știam nimic. „Ce-i cu titlul ăsta, *Ultima explozie*? Dumneata ai înnebunit? Sau e o provocare?! Sună telefonul de la Comitetul Central și ni se cer explicații: cine ești, de când lucrezi în presă, ce cărți ai mai publicat, ce grad ai, care-i subiectul cărții...”

În mintea mea era un roi de gânduri. Cartea trecuse prin atâtea mâini, de ce n-a fost suprimat titlul considerat instigator? Ce-a făcut redactorul de carte, ce-a făcut cenzura? Nu era bine să-i întărât, așa că am zis: „Eroii din roman sunt deminori ai armatei române, care și-au pus viața la bătaie cu fiecare misiune primită pe frontul asanării muniției rămase neexplodate din cele două războaie mondiale. Pentru ei, o explozie controlată însemna viață, una accidentală – moarte, adică *ultima explozie!*” „Despre deminori, hm! a făcut Zamfir. De ce n-ai scris despre infanteriști, despre cei care trudes pe șantier? Și de ce tocmai titlul ăsta?” „V-am explicat...” „S-o crezi dumneata, fierb toți șefii noștri, și militari, și civili...” „Titlul conține întreaga filozofie a acestei profesii de risc maxim pe timp de pace.” „Tovarășe maior, nu ne lua pe noi cu filozofii de doi bani, a intervenit ofițerul de contrainformații. Poate ai avut în vedere contextul politic actual, titlul

e dat naibii, e subversiv, e instigator!” „Ce context?”, am făcut-o pe niznaiul. „Ești obraznic. Să știi că am citit cartea cu creionul în mână. Ți voi spune și alte lucruri, dar la mine la Direcție, unde te aștept săptămâna aceasta...”

Directorul editurii a încheiat discuția pe tonul cel mai sumbru: „Am primit ordin să retragem din librării tot tirajul și să-l dăm imediat la topit. Ești liber, deocamdată...”

Anunțul m-a lovit ca un trăsnet. Retragerea tirajului era o lovitură de grație! Asta însemna interzicerea de a tipări o carte la orice editură pentru ani de zile și ridicarea dreptului de semnătură în orice publicație. Altfel zis, încheierea carierei de ziarist militar, de peste 20 de ani! Urma să fiu trecut în rezervă sau să mă întorc la arma de pe epoleți – topogeodezia.

De bunăvoie nu m-am dus la Contrainformații militare. Așteptam ca telefonul să sune la redactorul-șef, colonelul de mare omenie și înțelegere Ion Jianu. N-a mai sunat. Pentru că Revoluția (lovitura de stat) s-a apropiat cu pași repezi. Acel avertisment – „Ești liber, deocamdată...” – mi-a produs multe nopți albe și un monolog interior care m-a secăt de energie: Ce s-ar fi întâmplat, dacă...

În 1990 l-am întrebat pe Mitică Spilcă, subofițerul care gestiona depozitul de carte al Editurii Militare, câte exemplare din *Ultima explozie* s-au mai găsit în librării și unde sunt. Doar 80 din cele 30 000! „Cât mă costă? Vreau să le recuperez.” Pentru dumneavoastră, sunt gratuite!, mi-a spus mucalitul de Mitică. M-au încercat, concomitent, bucuria și regretul. Bucuria că oamenii cumpăraseră întregul tiraj, ațâțați, probabil, de titlu (a acționat oare acesta ca un declanșator, lângă alte condiționări, al exploziei sociale? Este o întrebare!); regretul că, în afara dreptului de autor, m-am căpătuit doar cu 80 de cărți.

Ce s-a întâmplat cu *omul din realitate* (posibil, prototipul eroului Virgil Gliga) care a supraviețuit, față în față cu moartea, în toate misiunile? După pensionare a avut parte de cel mai dramatic și desfigurant destin pentru condiția umană.

Un roman înseamnă ficțiune. Dacă încerci să faci, retrospectiv, analogii cu realitatea din care ai extras substanța subiectului, e posibil, ca autor, să-ți muști mâna care a scris cartea! ■

Cătunul de Lemn

Am bătut în poarta meșterului Costello, omul cu creionul de tâmplărie după ureche zi și noapte, de se mirau oamenii cum poate dormi cu creionul fixat după urechea dreaptă. Avea părul grizonat, dar se ținea drept, era chipeș, multe femei căzuseră în plasa lui. I-am făcut un rezumat al dezastrului din Cătunul de Lemn și l-am rugat să vină cu mine. N-a cerut păsuire, m-a urmat imediat, aflase câte ceva despre lovitura dată de doi *dezvoltatori* străini (ce monștri lexicali poate naște capitalismul oribil, violent!) care doreau binele comunei: lichidarea dărăpănăturilor și construirea unei ministațiuni pe culmea Dealului Poieni! (Minciuni gogonate, șarlatanie, curată escrocherie, obiectivul fiind altul.)

Am urcat anevoie, cărările către vârful dealului erau închise, îmburuienite, dispăruseră, oamenii nu mai coborau și nu mai urcau ca altădată către cătunul vechi, unde casele și curțile gemeau de singurătate, gospodarii de drept fiind oale și ulcele, iar nepoții și strănepoții nemaivând niciun interes în Georgiana, gândul lor fiind să scape cât mai repede de aceste moșteniri care, aparent, n-aveau nicio căutare, accesul către ele fiind imposibil cu automobilele obișnuite, doar cele cu tracțiune dublă având oarece șanse pe drumeagul îngust, cu urme de roți adânc imprimate în clisa muiată, din când în când, de ploile torențiale, străjuit de tufșuri sălbatice. Drumul brăzdat de fâgașe urca și tot urca, șerpuint și gâfâind ca un slăbănog pe panta abruptă.

„Înțeleg și nu înțeleg graba moștenitorilor, stabiliți prin depărtate târguri și orașe, pierduți prin urbele Europei, de a scăpa de o povară, de o grijă mistuitoare, unele construcții fiind deja vandalizate, mai ales că străinii au oferit, de la prima strigare, prețuri la care nici nu visaseră!, se văicărea meșterul Costello. Dacă aveam cheag, licitam și eu o cabană, pe bune!, s-o renovez tematic, să-i dau brand turistic. Știi cum îi căinau nepoții pe cumpărători: Săracii de ei! Vor veni cu elicopterele până pe coama dealului! Rânjeau la gândul că i-au bumbăcit, că le-au tras o contră, nici pe departe nu realizau ce tun dăduseră de fapt *dezvoltatorii!*”

Casele și grajdurile de lemn erau amplasate pe blândeșii ale Dealului Poieni, înconjurate de Codrii Domnilor, fixate chiar în mijlocul pădurilor de fag, de stejar, de carpen și jugastru, de unde oamenii din alt veac au ales, fără restricții, după placul inimii, material lemnos pentru gospodăria și anexe, iar meșterii tâmplari s-au întrecut în făurirea lor. Sătucul din bârne, numit Cătunul de Lemn, părea coborât din stampele de epocă, constituia un muzeu etnografic. Casele, clădite pe șeile și dâmbocșele de pe coama dealului, pe platoul dinspre nord, aveau acoperiș de șindrilă, de draniță. Moștenitorii nu mai știau, sau poate ignorau că orice casă de lemn, orice grajd și fânar putea fi desfăcut și refăcut de meșteri lemnari în orice loc, de mai aproape sau de foarte departe.

Într-o parte a satului din Poieni era liniște, în alta se auzeau lovituri de barde și de topoare. Am urcat în aripa cuprinsă de vacarm. Teslarii desprindeau bârnele de stejar din încheieturi, rindelul lut și tencuiala cu mare grijă, ca lemnul să nu fie vătămat, curățau, șmirghelulau, apoi sortau bârnele, le ordonau, ținând cont de numerotarea originală, le transportau pe umeri și le clădeau în niște furgoane vopsite kaki, trase de cai, staționate la capătul drumeagului. Furgoanele! De unde apăruseră aceste

furgoane? Întărite cu platbandă, închise ca o cutie, pentru a proteja de posibile intemperii încărcătura prețioasă. Bârnela, fățuite cu barda în negura timpului, frecate și lustruite acum cu material fin-abraziv, erau purtate și stivuite ca niște cadavre, pentru că și acesta fusese odată rostul furgoanelor pe câmpul de luptă, să care morți și răniți...

Meșterul Costello m-a tras între pereții de lemn ai casei din apropiere și a început să-mi explice: „Privește, domnule, cum sunt încheiate bârnele de stejar la colțuri în *cheotoare dreaptă*, cum sunt prinse cepurile în sfredelitura burghiilor manuale, cum se sprijină tavanul pe console cioplite în cap de berbec, uite, aici, sau în cap de cal dincoace...”

Am rămas mut de uimire la brăile și funiile de lemn răsucite, la rozetele și ocnițele stilizate, la ferăstrucile îmbrățișate de rame în acoladă. Pe bârnele bătrâne, în care lemnul devenise mai tare ca oțelul, gospodarii încrustaseră istoria familiei, cu ani de naștere și de moarte, cu incizii-hieroglife desemnând scene de nuntă, de botez, de vânatoare. La altă căsuță am descoperit bârne de stejar fasonate din bardă pe patru părți și încheiate, după explicația doctă a meșterului Costello, în *cheotori cu dinte și ureche ascunsă*. Pe alocuri, pereții erau dublați cu pătrați de carpen sau de molid, ciopliți manual, încheiați în *coadă de rândunică*. Peste tot, lemnul, de orice esență, fusese tratat de meșterii cei vechi cu o soluție rămasă secretă, stavilă temeinică în calea carilor, care pot lucra mai abilitat decât umezeala, decât focul și decât timpul...

Cam la trei, patru case fusese construită o fântână cu cumpănă. Adâncă, pietruită, cu ghizduri și oblon de stejar. Apă fusese odată din belșug (acum fântânile erau secate, în semn de răzvrătire a cosmosului față de pustiul din case, sau prevestire a încălzirii globale!), de fiecare fântână era legată o teucă, un jgheab lung și adânc, săpat în trunchiul gros al unui plop, al unui tei, din care se adăpau altădată vitele. Trecusem pe aici și pe timp de vară, și pe timp de iarnă, imediat după revoluția capitalistă (pusă la cale, precum altădată revoluția socialistă) când mai fremăta viața. Lipseau și haitele de câini, care mișunau atunci prin curți, făcând o larmă asurzitoare. Nu exista casă fără doi, trei câini ciobănești, răi și puternici, lupii, vulpile, câteodată urșii dând iama prin șoproane și cotețe după păsări, porci și cornute, prin staule cu oi și capre. Iarna era grea în Poieni și-n Cătunul de Lemn, între popasurile vântului, care bătea cu furie pe muchia dealului, se auzeau mai mereu urlete care înghețau măduva în oase. Nu trebuia să-ți stea gândul prea mult la sălbăticiuni, chiar dacă era timp berechet, nopțile fără sfârșit fiind înădărite cu zilele potopite de neguri. Câinii, stăpâni absoluți, paznici de nădejde fără simbrerie, nu lăsau nicio fiară nepedepsită. Vechii gospodari erau învățați cu greul, erau legați trup și suflet de vatra lor în care ardeau, cu trosnete și flăcări înaripate, lemnele grele de fag, despicate cu toporul, clădite sub șopron de cu toamnă...

Căsuțele, grajdurile, fânarele, magaziiile erau desfăcute bucată cu bucată de meșterii locului, inițiați odinioară în tainele lemnului de oameni ca Iacob cel Pitic. Lătunoaiele, bârnele și tălpoaiele fuseseră numerotate de la început, pentru a fi îndată dezmembrate și reclădite în altă parte, dacă se anunța vreo urgie. Urgia venise deja, iar zilierii livezeni, fiind plătiți, își făceau conștiincios datoria.

Atunci am înțeles că povestea meșterului Costello, cunoscut pentru aura lui de tâmplar cu mâini de aur, meșter de case neîntrecut, dar și pentru limbajul său – jumătate colorat-licențios, jumătate semi-academic – cu savoarea lui, la oamenii din Georgiana neexistând o frână a pudorii, buna-cuviință și moralitatea lui Iacob cel Pitic dând și mai mult în vileag plăcerile vulgare și tot ceea ce se petrecea în răspăr cu pudibonderia, era adevărată-adevărată: „Domnule (nu știu de ce, îmi cădea greu această adresare), în Georgiana s-au instalat, cu un an înainte de revoluția capitalistă, doi străini, un italian și un austriac, așa s-au prezentat ei, nimeni nu i-a auzit însă vorbind în limba natală, că mai cunoaștem și noi, nu suntem neam de constipați, iar eu chiar mă trag din vechii pietrari și meșteri italieni legați pentru totdeauna de Dacia Traiană. Care era chichirezul de nu se deconspirau? M-am întrebat, cum mama-naibii obținuseră ei drept de rezidență?! Doar știi cum erau vremurile... Mă rog, fie și un lup mâncat de oaie, am zis, nu eram pinguini glazurați, am rămas atent la mișcările lor. Gineală pe ei! O rupeau prost românește, dar învățau, neică, nu erau de ăia, cotu' și pișcotu', labele și botu', ne trăgeau de limbă pe la cârciuma lui Leo, așa am înțeles că-i interesa Cătunul de Lemn, aveau parale, în băncile din afară, să cumpere toate casele din Poieni, din Georgiana, de pe Valea Georgiane și din tot Guvernoratul de sud-est. Dar pentru ce să le cumpere?! Din când în când se mai vindea câte o casă, două

în Georgiana, nou-veniții se instalau, se gospodăreau, se străduiau se devină cetățeni onorabili ai comunei. Zi de zi se perindau prin casele din Cătunul de Lemn, iscodeau proprietarii dacă doresc să vândă, intrau prin încăperi, se minunau de aceste construcții din lemn, mai vechi decât veacul și chiar decât veacurile. Zgâriau cu unghia tencuiala, se încredințau de sănătatea lemnului, de frumusețea lucrăturii și încheiau înțelegeri verbale secrete cu gospodarii. Aceștia erau dispuși să vândă imediat, mai ales că marafeții erau convenabili, puteau oricând achiziționa un apartament la Câmpina.

Străinezii tărăgăneau, să mai așteptăm, îndemnau la răbdare, până după anul nou, adică, dragă-domnule, ei știau ceva despre revoluția capitalistă, iar noi aveam ochelari de cal?! Până ce austriacul a prins purceaua de coadă, s-a matolit și a început să dea pe goarnă. Vorbeau despre căderea lui Al Bătrân, despre valoarea neprețuită a lemnului vechi, nu a caselor!, acestea trebuiau demolate după răzmeriță (înainte de a fi declarate monumente de patrimoniu) și transportate hăt-hăt, în ungherele de lux ale Europei. Nu că am fi avut de-aface cu niște iubitori de artă, se fasolea meșterul Costello, șobolanii nu erau impresionați de eleganța și simplitatea decorațiunilor, de sculptura miniaturală, de cioplitura inimitabilă din bardă, pe ei nu-i interesa decât vechimea și noblețea lemnului de stejar românesc, absolut diferit de orice esență de stejar din alte părți ale lumii, după aprecierea lor. Se excitau când explicau (de parcă vorbeau unor ageamii!) că totul se poate dezasambla și asambla după tehnica lego (de care nu auzise nimeni în Georgiana!). Ce lego! Ce fagotul meu! Noi știm din bătrâni cum se leagă bârnele în căței sau în cheutori, cum se fixează în cepuri de corn. Celălalt, italianu', era mai procopsit la vorbă, mai țestos. Avea limbrici la limbă, se rupea în figuri de stil: Casele, zicea cu gravitate comică, prezintă tehnici constructive asemenea celor de la templele dacice încrustate pe Columna lui Traian. Cu stâlpi prinși în tălpoaie și în grinzi de tavan, cu fundătură din blăni de fag bătute pe interior. Lemnul este perfect conservat, deși a stat aproape două veacuri într-o umezeală excesivă. Știu, se chinuia să pronunțe cât mai corect românește, și chiar reușea, că aveți o vorbă: În Georgiana plouă chiar și când nu plouă! Încearcă să ne convingă, de parcă nu știam, că oamenii trăiesc într-o sărăcie lucie, că trag vulpea de coadă (probabil mâța), că n-au fonduri pentru salvarea acestor *bijou-uri*, nu mai pot face nici reparații mărunte, care mai mult ar dăuna, totul poate intra într-o stare continuă și ireversibilă de degradare, și atunci, se bătea cu pumnul în piept, noi devenim adevărați salvatori! Voi, românii, perora el, n-ați înțeles marea importanță istorică și artistică a acestor străvechi căsuțe din lemn. Ce mai tura-vura, ei voiau să tragă o groasă! Aveau în vedere întreaga vale a Georgianeii, asemenea vechi cătune fiind răspândite pe zeci de kilometri în zona de submunte. În acel an confuz, în care toată Europa aștepta să se întâmple ceva, străinezii s-au dovedit foarte harnici: au întocmit documentații fotografice, liste de proprietari (moștenitori), planuri tehnice de transport, memorii cu case care urmau să fie asamblate integral (cu anexe și mobilier) pe terenuri private din vechea Europă, în stațiuni cu renume, cu case demolate pentru bârne și tălpoaie de stejar ca lemn de foc în șemineele unor castele de conți și baroni, sau ca suport pictural, după anumite procedee de prelucrare și asamblare în panouri adecvate, totul comercializat la prețuri astronomice, acolo, în patriile lor..."

Am intrat cu meșterul Costello în câteva case, am înțeles că străinii au adunat toate icoanele pe lemn, icoane decorate prin dăltuire, cu o zugrăveală simplă, în două, trei culori vii, neamestecate, conturul sfinților fiind subliniat cu pigment negru, cum se găseau în gospodăriile țărănești de altădată în toți subcarpații sudici, icoane așezate pe peretele de la răsărit, unde nu mai era bătut niciun alt cui ca suport de lucruri lumești. Mi-a fost dat să cunosc, atunci, pe ultimul iconar din Georgiana. Ținea la piept singura icoană pe care o răscumpărase. Lacrima, picurul de ploaie al sufletului, îi întunecase fața. Aceste icoane, spunea el, se fac numai din lemn tare, stejar sau fag, copacii fiind tăiați doar cu toporul, când se retrage luna și pomul doarme, sau iarna când seva îngheață și numai după ce se spune rugăciunea copacului verde. Iconarul trebuie să fie om curat, nici desfrânat, nici fur, și nici să aibă în neam pe cineva care să fi făcut moarte de om. Meșteșugul se transmite doar fiilor și nepoților lipsiți de betșug, zdraveni și frumoși. Au luat totul, plângea el ca după mort, trăgându-se de barba colilie, au încărcat în furgoane chiar atelierele de fierărie, încremenite ca într-o litografie: butuci de lemn înnegriți, cuptoare cu forje primitive, clești și baroase, nicovale imense, de jumătate de tonă; și tot ce a ieșit din mâinile fierarilor și s-a mai găsit: topoare, potcoave, zăvoare, balamale, pluguri, grape, lanțuri. Aceste ateliere-fierării daco-getice urmează să fie reconstituite în inima rece a Occidentului, oameni buni!

L-am lăsat pe iconar să verse lacrimi de supărare. Am intrat într-o altă căsuță care, credeam, urma la rând să fie despuiată și dezasamblată de livezeni tocmiți cu ziua. Pe două table de stejar, cam de un metru înălțime și jumătate de metru lățime, obținute prin despicare dintr-un trunchi imens, apoi cioplite și netezite, împachetate chiar atunci de un muncitor năimit, am descifrat că erau zugrăvite două sibile, așa scria cu vopsea roșie, decojită pe alocuri, dar încă vie în rest: Sibila Persica și Sibila Libiană. Amândouă prezentau un filacter (pergament) desfășurat, cu textul în limba română, scris cu chirilice, dovadă că aceste icoane zis-păgâne erau de dinainte de 1860. Pe filacterul Sibilei Persica stătea scris: *lată va veni ziua cea prealuminată în care vreme Domnul cel de veci, pentru păcatele tuturor, va fi trimis și va viețui în lume trupește. O domniță îl va avea și-l va hrăni la sânul său, că așa este hotărâtă taina rânduielii dumnezeiești!* La Sibila Libiană am citit: *lată, proorocul cel de hotar, de sus din nori se va naște din curată fecioară, și pe noi ne va împăca cu Dumnezeu Tatăl!* Printr-o întâmplare, aflasem că în iconografia unei mânăstiri din Moldova apare zugrăvită sibila cu denumirea *Împărăteasa Savila*, așezată în același registru cu filozofii antici Platon, Plutarh, Solon, Aristotel etc. Preotese-fecioare ale zeului Apollo, fixate pe plafonul Capelei Sixtine de Michelangelo, aceste femei legendare vor fi fost inspirate și de duhul adevărului, nu doar de duhul răutății. Așa putea fi explicată dreapta proorocie din cele două însemnări. Oameni simpli, locuitorii cătunului au căutat la adevărul profeției, la simetria cu clarviziunile veterotestamentare și au așezat aceste chipuri alături de icoane, numindu-le, cu al șaselea simț, tot icoane, prezicerile din scrierea chirilică fiind indubitabile. „Nu le puteți face pierdute?, l-am pus la încercare pe lucrător, arătând către icoane. Vă pot oferi bani frumoși...” „Nici pomeneală! Aparțin unei doamne din Anini, răspundem cu capul...”

Etapele muncii zilierilor erau înseriate și ordonate: împachetau mobilierul vechi de lemn, decopertau pereții, sortau șindrila și o stivuiău în cutii de lemn, puneau deoparte căpriorii, grinzile, astăreala, scândura de plafon, tocurile de la uși, de la ferestre, apoi treceau la bârne, la tâlpoaie. Cât ai bate din palme, dispărea o căsuță veche de o sută, de două sute de ani. Grija de căpătâi pentru bârne era urmată de atenția pentru scândura de fundătură și de tavan, pentru grinzi și stâlpii de la ceardacuri, după care s-ar fi inspirat însuși Brâncuși. Acestea erau cărate, cu prioritate, la furgoanele modificate, care vor fi transportat odată muniții și provizii, dar și răniți și morți pe câmpul și de pe câmpul de luptă. De pe câmpul de luptă al patriei, lăsate, imediat după revoluția capitalistă (lovitură de stat?) la cheremul giolitorilor, granițele fiind deschise (?!), avuții incomensurabile de patrimoniu au plecat în furgoanele morții către orizonturi misterioase, inaccesibile cunoașterii obișnuite, iar românii nevoiași au rămas să belească belengherul, cum filozofa meșterul Costello...

Am părăsit ultima căsuță, numerotată după codurile noii ordini mondiale, pregătită pentru răstignire, și l-am rugat pe meșter să mă lase o vreme singur, simțeam nevoia să mă reculeg. M-am așezat pe banca primitivă din fața casei care adăpostise sibilele, o bancă având blatul din fascine legate cu curmeie, mi-am cuprins fața cu palmele și am început să murmur încetișor un bocet-cântec-ritual, ca în Poiana Lui, cum descoperisem în Jurnalul profesorului Cernat: Unde ești, Georgiana, Pădureancă de Canton? Vino să vezi, acesta e timpul de luptă, de strădanie, de punere pe jeratic, acum trebuie să trecem prin fier și foc. E de folos omului să răzbată prin încercări, să îndure cumplit, înțelepțindu-se, dar ce folos trage Țara când suportă asediul, batjocura și dinții șacalilor?! De ce trebuie să sufere Țara, deposedată fiind de Comori, de Hărți, de Tradiții?! Cum ar riposta acum Iacob? S-ar pune-n cruciș și-n curmeziș? Dar tu, Georgiană, înzorzonată cu titlul de Pădurar al Marelui Canton (câtă amărăciune scâldea sufletul meu de puteam fi atât de încrâncenat, de o taxam cu atâta ironie?!) de ce ești cuprinsă de o tăcere care sporește mereu? de ce nu ești solidară cu Țara? de ce nu faci pasul dincolo de viața imaginară din Marele Canton, unde ești cu adevărat fericită? (iarăși mă lansam în stigmatizări nepermise, în insulte la orânduiala și idealul Cantonului cel Mare!), de ce n-a cumpărat Cantonul aceste vestigii-monumente-de-artă-țărănească?, de ce n-ați prevăzut, perfecțiunea Cantonului deține și acest atribut, de ce n-ați anticipat pătîmirea, tânguiala Neamului, jefuirea istoriei, de ce nu s-a consacrat Cantonul ca salvator? De ce?!

Nu mai puteam jeli, dar potriveam mai departe cuvinte-acuză, incriminări, afurisenii-insolite, fără adresă, ceva care ține de frivolitate, îmi imaginam cum se poate trage un zăvor nevăzut, ochii devenind izvoare, cum se poate cutremura trupul neputincios, fâlfâire de aripă rănită... ■

(Fragment din romanul *Cântecul mierlei albe*)

Sufletul românesc în război

Radu Voinescu

Drumul bunicului

*Ion Voinea
în 1936*

***În memoria bunicului meu,
sergentul artilerist Ion Voinea,
căzut în septembrie 1944
pe Frontul de Vest.***

Strașnic om mai era bunicul!
Câte în lună și în stele
le știa, unde e pe cer Păstorul, unde Rarița,
Cloșca cu Pui;
el, dacă rămânea pe câmpul nemărginit, noaptea,
ajungea acasă până în zori, după
Drumul Robilor și după rotirea Carelor.
Bunicul știa de toate, când trebuie gonite ielepe,
când vacile vor făta,
cum să învețe mânjii tineri cu șaua sau la ham,
când e de pus sămânța în ogor,
unde trag peștii cel mai bine,
mersul norilor îl descâlcea ca nimeni altul,
fără greș prevestea ploile, secetele,
anii de belșug sau de sărăcie.
Și multe alte lucruri de la faraoni rămase,
de la babilonieni, de la regii iudeilor
ori de la hinduși
îi erau cunoscute,
Bunicul le spunea oamenilor din sat,
lăsându-i cu gura căscată,
că lumea e făcută din atomi,
că orice – apa, fierul tare și cărbunele – se
transformă
în altceva, la nesfârșit,

în afară de lumina cea veșnică,
le spunea că stelele se nasc și pier,
că toate drumurile duc undeva pe lumea asta,
un drum pe apă sfârșește într-unul pe uscat,
o cărare ajunge până la urmă la un țărm –
nimic nu e fără a fi legat de altceva –,
aduna ierburi de leac, știa glasurile păsărilor
și – ce să vă mai spun!? – albinele trăgeau la el
ca la un pom înflorit
fără să-i facă vreun rău...
Tânăr era bunicul, și chipeș,
dar mulți din sat ziceau
că e foarte bătrân
și că nu se poate să nu fi trăit
alte vieți, la câte știa,
că numai din cărțile pe care le buchisea
nu avea cum să fi deprins toate solomonăriile.

Când a fost chemat la război,
puțini ca el, atât de încrezători,
de curajoși: pe de rost învățase
tabelele de artilerie,
și să pătrundă nevăzut și neștiut
în dispozitivul inamicului,
așa că, în câteva luni, colonelul însuși
îl scoase în fața frontului
și îi puse cu mâna lui, pe umeri,
tresele de sergent, ca să știe regimentul
ce bun ostaș era bunicul.
Veni, semnată cu noul lui grad,
și o carte poștală, acasă,
în care spunea că în armată e bine,
hrana e bună și îndestulătoare,
că vrea să îi găsească pe toți sănătoși.
Nu după mult timp, poștașul aduse

o scrisoare sigilată,
cu stema Ministerului de Război și cu multe
ștampile.

Acolo se spunea că bunicul a dispărut în luptă,
în timpul unui bombardament,
nimeni nu știe nimic de el, nu a căzut mort sau rănit,
nu e luat prizonier la inamic,
doar că nu i se dă de urmă.

*

Mulți ani bunica l-a așteptat,
i-a păstrat locul la masă,
și patul curat i l-a ținut, și primenelile,
să se poată spăla de praful drumurilor
și să reintre în casa lui, să-și ia din nou în stăpânire
vitele și ogoarele.

Și cei din sat se așteptau ca să se întoarcă,
să le spună când să pună sămânța, când să taie
viile,

cum să combată omizile și gândacii de Colorado,
cum să se apere de grindină,
convinși că a găsit el o cale
cum îl știau toți din sat, năstrușnic,
să iasă de sub acel

bombardament,
să se ferească de schije, de
mitralii,
să nu fie acoperit de un val de
țărână,
să nu fie găsit de cercetașii
inamicului,
că era meșter la astea,
după cum v-am spus și după cum
camarazii lui au depus după aceea
mărturie,
și nu puteau pricepe
cum de nu se arată,

călăuzit de Drumul Robilor, și de Păstor,
să apară într-o zi la marginea satului...

Dar eu cred altceva.

Eu cred că bunicul,
pe când bombele cădeau puzderie,
de rupeau felii din pământ și din aer,
va fi zărit,
dintr-o dată,

o ruptură, ca o perdea ce se dă la o parte pentru o
clipă,

n-a zăbovit,
fără șovăire,

a trecut prin spărtură,
curios, cum era el din firea lui cea adâncă,
să vadă ce e dincolo, în celălalt univers,
iar acum, precis rătăcește pe acolo,
până va nimeri într-un alt război, un alt
bombardament,
căutând un loc de o clipă unde
spațiul și timpul se sfâșie ca un giulgi,
ca să vină înapoi. ■

Sergentul Ion Voinea (X), alături de subofițeri și camarazi din baterie, pe frontul din Transilvania, 1944. Personajul civil care apare pe platformă este probabil un localnic.

Lada de campanie

Se auzea în noapte copita calului bătând pământul de sub prunul bătrân, de care era priponit. Hățurile, legate strâns, îl făceau să miște mereu capul obosit. Din cauza camuflajului, întunericul era greu, de nepătruns, dând o stare de nesiguranță.

Camera mică, dar plăcut mobilată, lăsa să se vadă, la lumina palidă a unei veioze, prin ușa deschisă spre antreu, o ladă cenușie și grea. Era o ladă de campanie, care ascundea lucruri aspre, bărbătești, strânse cu durere, spre a fi duse acolo unde o chema războiul.

Prin ușa care dădea în curte, înfiorând pentru o clipă întunericul de afară, a intrat Anca, o femeie tânără, aproape un copil, urmată de Dan, avansat de curând sublocotenent. S-au așezat sfios pe ladă, privindu-se mereu, încercând să vorbească, negăsindu-și cuvintele care să le strige gândurile, să sfărâme stăvilarul durerii.

Erau căsătoriți de câteva luni, în toiul războiului nemilos. Iubirea depășise rațiunea. Viața își cerea dreptul ei în fața morții. Știa că-i așteaptă clipa despărțirii, dar în minte o amânau mereu. Credeau într-o minune? Poate. Tinerețea lor zglobie privea viitorul cu ochii înfloriți de primăvara vieții și refuza să vadă noroiul pe care călcau.

Dar clipa, clipa aceasta grozavă a sosit. E aici, o trăiesc, o simt, îi apasă pe amândoi. Cuvintele nu se leagă. Cât a trecut? O veșnicie? Nu, doar câteva minute.

Sublocotenentul Dan și-a desprins ochii de pe chipul frumos, palid și obosit al soției sale și, îngrijorat, a privit ceasul de la mână. „Mai am cel mult o jumătate de oră”, constată el.

Vorbele grele cădeau ca niște lovituri de topor.

„Da, doar o jumătate de oră. Să-ți dau ceva de mâncare. Uite, ai aici...” – răspunse Anca, întinzându-i pachetul cu mâncare gata pregătit. Dan a desfăcut punga de hârtie și a scos câteva ouă, o felie de pâine și bucată de brânză, pe care le-a împărțit în două. A spart un ou și i l-a dat soției, apoi a curățat și pentru el unul. Acolo, pe ladă, în semiîntuneric, au mâncat ultima lor masă, în tăcere, ascultându-și durerea.

După ce au terminat, s-au ridicat amândoi deodată și un singur geamăt a fost îmbrățișarea lor.

„De ce trebuie să pleci, de ce?...” Lacrimile curgeau împletindu-se cu vorbele abia rostite, tremurate. „Mai stai... nu pleca!...” – își implora femeia bărbatul. „Nu se poate. Trebuie să plec!... Să ajung la timp. Va veni un soldat cu căruța să ia lada de campanie... Ne vedem la gară. Te aștept!”

S-au desprins din îmbrățișare. El a prins-o de umeri și a privit-o în ochii plini de lacrimi, cuprinzând-o în adâncul finței lui. Au ieșit în curte. Frigul i-a lovit brusc peste obraji aprinși.

Calul stătea liniștit, lovind cu copita, din când în când, pământul înghețat, ca și cum ar fi vrut să plece la drum. Sublocotenentul a desfăcut hățurile și, brusc, a sărit în șa. La o ușoară smucitură a hățurilor, calul a zvâcnit înainte și, în câteva clipe, s-a pierdut ca o nălucă în noapte. Anca a rămas singură, amețită, încercând să pătrundă cu privirea întunericul care îi înghițise iubirea și tot rostul vieții ei. Într-un târziu, frigul și întunericul au trimis-o în casă. Când a văzut lada, a lovit-o cu piciorul, cuprinsă de un sentiment de ură. Îi era ciudă că acest lemn neînsuflețit îl va urma, va fi alături de el, îi va fi de ajutor, pe când ea va rămâne singură, mereu singură. S-a așezat, obosită și tristă, pe ladă și a adormit fără vise.

S-a trezit la bătăile insistente în ușă. A sărit speriată, deslușind cu greu în întunericul de afară două siluete. Soldații... veniseră să ridice lada. Le-a deschis. Cei doi au salutat și fără prea multe explicații s-au apropiat de ladă, au înfășurat-o cu două frânghii și au pornit, încet, spre căruță. Ana mergea în urma lor. O viziune cumplită o făcu să se înfioare: i se părea că lada aceea era un sicriu. Acest gând straniu avea s-o însoțească multe zile și nopți de-a rândul. Speriată, se întoarse brusc și o luă la fugă. În urma ei, abia mai auzi zgomotul îndepărtat al căruței. Intră în cameră, își luă în grabă cele necesare și plecă la gară.

Era întuneric și ger. Străzile erau pustii, doar din câte o curte ieșeau umbre care se îndreptau, ca și ea, spre gară. Mergea repede, zgribulită. Nu-i era teamă de moarte, de oameni, de nimeni. Aștepta doar clipa revederii. A ajuns. Peronul era înțesat de lume, multă lume, mai ales oameni de la țară, veniți probabil să-și însoțească feciorii, ostași în Regimentul 30 Dorobanți,

Ostaș căzut, desen

care plecau pe front. Trenul era tras la prima linie. Strigăte amestecate cu plânsete și înjurături se auzeau clar din vagoanele deschise, unde stăteau soldații strânși unii în anștii. Se auzeau nume strigate ca suspinele crucilor însuflețite de pe morminte.

Anca alerga pe lângă vagoane, strigându-l pe Dan. Se opri în dreptul unui vagon acoperit de clasa a doua. În ramele ferestrelor abia se deslușeau chipurile militarilor. Continua să alerge și să strige. S-a oprit din nou, speriată, când cineva i-a atins umărul. S-a întors brusc. „Dane!” Era în fața ei. Înalt, cu o tresă subăire pe umeri, cu ochii aceia căprui, ce băteau în verde, bărbia puternică, pronunțată, și tenul măsliniu. I se părea că este cel mai frumos bărbat din lume. S-a aruncat în brațele lui. „Anca, iubirea mea, stai liniștită. Sunt sigur că mă întorc. Ai încredere!” O sorbea din priviri. Cât era de frumoasă, cu părul negru în vânt, cu ochii plini de lacrimi. O strângea lângă el și-i șoptea cuvinte de îmbărbătare, să aibă grijă de ea, să nu-i fie teamă. Anca s-a făcut mică de tot în brațele lui. Nici n-au simțit când trenul s-a pus în mișcare. Dan a mai sărutat-o o dată și a sărit pe prima treaptă a scării

vagonului, făcându-i semn cu mâna dreaptă.

Anca a început să alerge ușor pe lângă trenul care lua viteză. Auzi, ca un țipăt de durere, cântecul soldaților.

.....

Foaie verde foi de nuc
Uite, mamă, eu mă duc.
Foaie verde de trifoi,
Mândro, eu plec la război.
Dacă tot o fi să mor
Să nu plângi a vieți-mi dor.
Mă fac vânt, ori mă fac nor,
Lângă tine o să zbor.
Foaie verde de trifoi,
Poate nu mor în război...

Sublocotenentul Dan nu s-a mai întors niciodată. Într-o bună zi, doi soldați au adus pe umeri o ladă din lemn, întunecată și grea. Era lada de campanie a sublocotenentului Dan Comănescu din Regimentul 30 Dorobanți. ■

Elena NEDELCU

Str. Ciprian Porumbescu nr. 44, Sc. A, ap. 14, Brașov

„Veneticii”, o carte a necontenitei adaptări

Un român născut pe malul Nistrului, în apropiere de Tighina, ne propune un roman scris în maniera realismului clasic, în care se simte peste tot plăcerea irezistibilă de a povesti. Orice și despre oricine, într-un torent continuu ca un fluviu care curge liniștit și care, din când în când, face vârtejuri periculoase. Pasiunea autorului pentru amănunt și plăcerea de a-l reda expresiv creează această impresie de apă curgătoare.

Ion Lazu este acest scriitor, basarabean prin părinți și loc de naștere, dar și, în foarte mare măsură, oltean de pe lângă Slatina, prin adopție și formare. Surprinderea specificului graiului oltenesc, a psihologiei aparte a acestor oameni, în mijlocul cărora crește și se formează, îl definește foarte bine ca oltean. Însă darul povestirii și modul de a o face îl încadrează între moldovenii povestitori care au intrat în istoria literaturii române.

Criticul literar Radu Voinescu e de părere că „cele mai bune pagini din *Veneticii* pot concura cu pagini memorabile din *Donul liniștit*, pentru că bănuiește peste tot acel suflu de mare proză realistă.” Și mai crede el, că „titlul acestui roman ar trebui să intre în manualele de literatură”, părere împărtășită și de Ana Blandiana, care spune: „Nu cunosc în literatura română un mai frumos omagiu adus mamei...”

Amândoi au dreptate și am adăuga că această carte ar trebui, din mai multe motive, să fie în bibliografia obligatorie, dacă mai există așa ceva în sistemul de învățământ al dezastruoasei României educate. Nu este doar un omagiu adus mamei, ci și, în egală măsură, tatălui și bunicului cunoscut, realizat însă, acesta din urmă, în culorile mai aspre, dar atât de adevărate ale bărbatului definit în caracteristicile de masculinitate mai mult sau mai puțin strunită.

Narațiunea acestui roman se construiește în jurul familiei basarabene refugiate în România, odată cu reocuparea acelei Moldove răsăritene de rușii sovietici, în anul 1944. Însă depășește cu mult limitele acesteia, reușind să fie o călătorie diacronică prin mediul sătesc românesc de dincoace și de dincolo de Prut, cu accent major, desigur, pe primii ani postbelici.

Povestioarele din partea a doua a cărții, definite mai degrabă ca proză scurtă, fiecare dintre ele având o anumită autonomie, alcătuiesc partea a doua a romanului.

Personajele principale din prima parte sunt astfel regăsite, evaluate în timp, îmbătrânite, până după revoluție, dar ele nu trăiesc evenimentele mediului actual, ci amintirile din trecut, care lămuresc episoade neclare din tinerețea lor, din lumea în care au venit cândva, ori din cea de adopție. Sunt un fel de declarații de martor, prin care se confirmă, peste timp cele relatate în prima parte a cărții – viața trăită la prezent.

„Veneticii” este un titlu curajos și destul de aspru pentru o scriere cu caracter autobiografic. Însă el definește sugestiv și tradițional statutul refugiatului, al străinului, în mediul sătesc tradițional și relativ închis. Orice om care nu este din sat este un venetic, iar o familie cu atât mai mult, indiferent de natura lui etnică. Ba, țărani din Valea Jiului, care-și zic momărlani, adică localnici vechi, le zic ungurilor și orășenilor „barabe”, ceea ce aduce o nuanță de diferențiere religioasă.

Baraba este străinul vinovat în locul căruia a fost răstignit Isus.

Viața familiei lui Grigore Nanu este o continuă adaptare, el fiind un personaj interesant, complex, extrovertit și cu o exemplară capacitate de comunicare și putere de a o lua de la capăt, în orice situație s-ar afla. Soția lui, Vera, o femeie îndemânică, harnică și nespuse de frumoasă, este opusul lui. Introvertită și mereu în mișcare în obositoare și neterminată niciodată trudă pentru întreținerea familiei, stă retrasă în gospodăria ei și pare a ieși la poartă doar ca să-l întâmpine pe el, Grigore, soțul iubit, întreprinzător și într-o neostenită mișcare. E o femeie model, prototipul ideal de mamă și soție. Jelania ei după copilul mort e un poem dramatic în care se concentrează marea durere a iubirii pierdute.

Copiii, patru la număr, cresc în mediul românesc și sunt, firește, perfect adaptați, fără grijă și fără să-și pună niciun fel de probleme, protejați de mamă cum nu se poate mai bine și iubiți de tată fără nicio rețineră. O familie unită, fericită în interiorul ei, care își acceptă soarta, o iau ca atare și încearcă

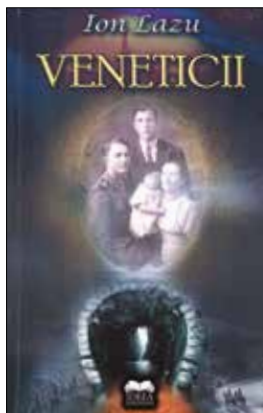
în permanență să facă față greutăților, nelăsându-se copleșiți de necazuri.

Viața de refugiat este dificilă. Tot timpul ai sentimentul deznădăcinării, te macină dorul frustrant după locul originar, fără a cădea în depresie, ca și cum Dumnezeu ar fi dat o viitură mare și ți-ar fi luat agoniseala întreagă, toată munca și tinerețea, lăsându-ți însă speranța și încrederea că trebuie să trăiești, învingând în fiecare zi un obstacol. Mai mare sau mai mic.

Sunt cumplite acele permanente schimbări de locuință, din cauza proprietarilor care par binevoitori, dar și presați de rezolvarea propriilor probleme. Această familie are capacitatea extraordinară de a se mobiliza și a se muta imediat în altă parte. Vera, mama cea harnică a familiei, cea înțeleaptă, blândă și iertătoare, o ia mereu de la capăt cu amenajarea noii locuințe, pentru a încăpea toți și a se simți bine toți în ea. Și toate aceste peregrinări îi leagă și mai mult.

Grigore, Vera, bunicul și copiii lor, unchi și mătușile, toți în refugiu, par a defini prototipul românilor puși mereu pe fugă de invadatorii care pun focul și calcă totul sub copite, și pe reconstrucția casei, satului. Este celula imună care refuză să se lase afectată, se revigorează și rezistă prin istorie.

Vera este idealizată într-un fel, dar autorul o face doar din marea lui dragoste pentru mamă. Până la urmă, pentru noi toți, chipul mamei atinge acea sacralitate blândă care îl suprapune peste cel al Fecioarei Maria, care știe durerea deznădăcinării tragice, dar nu lasă să se vadă și nu lasă să slăbească voința de a merge cu iubirea până la capăt. Vera este în același timp și prototipul soției ideale. Ea știe că familia este totul pe lumea asta și dacă îți iubești cu sinceritate partenerul poți ierta totul, căci acel „totul” nici nu contează dacă și el te iubește. Și Grigore, bărbatul înalt, ciolănos chiar, dar frumos și cald, delicat și optimist, dar alt fel decât ea, o iubește fără rezerve, o dragoste care nu se deteriorează, ci curge înainte neîmbolnăvită de suspiciuni și bănuieli. Vera știe că bărbății sunt altfel, că până la urmă aventurile lui, discrete și nescandaloase, nu sunt decât fațete ale orgoliului masculin. Iar acest orgoliu odată satisfăcut, partenera de aventură nu

mai înseamnă nimic. Rămâne doar în amintire și e relatată uneori, dar ca un amuzament oarecare ce trece și după el nu rămâne decât respirația sănătoasă. O afectează trădările lui? Poate că da, însă ea are o structură interioară puternică, care nu se lasă îmbolnăvită de efemer. Nu lasă să se vadă că știe. Are atât de multă treabă și atât de mult de iubit, pe el, copiii, pe tatăl ei, pe fratele ei, pe Dona, sora lui, încât nu are timp să se oprească în loc să-și plângă de milă. Nu are de ce!

Sunt pagini admirabile în carte. Furtul cailor, frumoșii armăsari cu care Grigore a venit din Basarabia, aducând în căruță ce s-a putut încărcă, de la Nistru până la Olt, doamne, câtă cale, este redat de autor în stil alert, într-o succesiune ne bună de căutări, de alergături, de speranțe și deziluzii. Cailor erau toată nădejdea lor, ei asigurau supraviețuirea economică a familiei, dar generau și marea invidie pentru frumusețea, vigoarea și blândețea lor. Nu i-au găsit niciodată. E prea târziu când înțelege Vera că au fost furați de vecinul lor cu ginerele țigan-hoț de cai versat

și nu mai are nicio valoare descoperirea. Vera iartă, ea care merge la biserici, ea care a ținut în brațe duzini de copii la botez, poate ierta furtul cailor fără pereche. A fost greu după aceea, dar Grigore s-a descurcat, așa cum s-a descurcat singur de pe la 14 ani încoace, când a vrut să arate că e în stare să stea singur în picioare.

Există o propoziție foarte frumoasă, lirică de-a dreptul, despre caii furați. Este gândul Verei, făptura tăcută, cu auzul ascuțit, care și-a dat seama prima de întâmplare, deși dormea: Cailor noștri au fost furați când am ieșit din corlată și lumina felinarului s-a prelins pe crupele lor (citat din memorie). Ea mai are și un „decalog” pentru educarea copiilor în respect față de pâine și lapte – alimentele de bază și sacre ale țaranului român.

Sunt și referiri la război, puține, ce-i drept, dar sugestive: retragerea armatei din '40 și comportamentul agresiv al rușilor și evreilor față de militarii români, întoarcerea armatei peste Prut și scene de răzbunare pe evrei. Fiecare schimbare, indiferent de unde vine,

înseamnă și anchetarea pentru a se stabili trădările.

Trece prin carte din când în când și imaginea ofițerului Mihail, fratele Verei, alias Mihai Ciobanu, care a luptat pe cele două fronturi, prizonier la germani, după întoarcerea armelor, întors, judecat, condamnat pentru „trădare”. Cinci ani!

Cartea este o frescă a destinului românesc dislocat de dincolo de Prut, reșezat în mediul românesc și integrat în el, abia prin copii și nepoți, urmașii care nu au amintiri despre Basarabia. Cei refugiați mor cu ea în suflet.

Într-o vreme modernă a migrațiilor masive de refugiați de război, cartea aceasta pare a fi o premoniție – anunțând parcă marele exod al ucrainenilor refugiați din cauza atacului rusesc. O carte târzie despre consecințele nefericite ale războiului întărește ideea că starea de beligeranță și nefericirea dezrădăcinării sunt o permanență a omului dintotdeauna. ■

GRIGORE BUCIU

Pentru iubirea de neam nu există trecere în rezervă!

Demersul elaborării cărții despre care scriu aici mi-a amintit de o legendă a mitologiei nordice, care a fost transcrisă, de altfel, și filmic, sub titlul Al treisprezecelea războinic. Legenda spune că, undeva, exista un regat sub munți, care stătea sub amenințarea unor hoarde care coborau ca o ceață a răului și distrugeau sistematic viața din regat, conduse de un spirit al răului, care sălășluia în peșterile din adâncul muntelui. Vrăjitoarea cea înțeleaptă a prezis că pentru îngingerea acestui mare rău este nevoie să plece în misiune treisprezece războinici. Doisprezece războinici s-aă găsit, voinici și buni mânăuitori ai armelor, dar al treisprezecelea întârzie. Apariția acestuia a fost o surpriză, pentru că era stăpânitor al artei scrisului. Eroul principal, conducătorul expediției de salvare a regatului, i-a recunoscut cu înțelepciune meritele, spunând că povestirea faptelor și nbașterea legendei sunt la fel de importante ca și faptele vitejești în sine.

În istorie, acest adevăr comunicat de mitologia nordică rezistă și astăzi. Fără Homer, nu ar fi existat nici Ahile, nici Ulisse. Omenirea a trecut din generație în generație povestirea faptelor, constituindu-și istoria și hrănindu-și cultura.

Volumul *Un secol de prezență militară în garnizoana Bistrița, 1918-1940*, apărut în 2021 la Editura Prosexi, din Dorohoi, este primul dintr-o serie de patru, care se angajează să prezinte, complex și complet, istoria militară a județului Bistrița, de la înființarea Garnizoanei până în zilele noastre.

De această dată, trei războinici-scriitori, dovedind că pentru iubirea de neam nu există trecere în rezervă, s-au încumetat să pornească pe drumul anevoios de recompunere a istoriei garnizoanei Bistrița, operă de istorie militară care conexează Bistrița la evenimentele istoriei contemporane pe plan național și mondial.

Ioan Cordovan, Gheorghe Tanco, Marian Dospina – toți ofițeri în rezervă, cu gradul de colonel, o rezervă activă, așa cum spuneam – sunt merituozii autori ai acestei lucrări care, aplicând metodologia monografiei asupra vieții militare din ultimul secol din Bistrița, au reușit să fixeze toate aspectele acesteia, începând de la contextul vieții românești din Ardeal, dinainte și de după 1918, până la faftele militare ale românilor ardeleni și constituirea garnizoanei Bistrița.

Cei trei războinici-scriitori au depus un efort considerabil de documentare și elaborare, dovedind că respectul pentru trecut și cinstirea înaintașilor fac parte din trăsăturile esențiale ale caracterului militarilor. Cercetând arhivele, ei au descoperit și au adus la lumină documente inedite despre fapte de arme, destine umane și evenimente care vin să întregescă istoria garnizoanei Bistrița. Aici țin să remarc relațiile despre vizitele familiei Regale a României în garnizoana de reședință și în județul Bistrița-Năsăud, semn că unitatea militară era una de elită încă de la înființare și era onorată de la cel mai înalt nivel al statului român cu prilejuri cuvenite.

Monografia Garnizoanei Bistrița este o lucrare de istorie militară locală, dar se conexează, prin evenimentele relatate, la istoria militară națională și universală, constituindu-se într-un document cu valoare istorică pentru specialiști, dar și cu valoare educativă pentru tânăra generație, care află de aici că, în vremuri de răstriește pentru Țară, nu se face coadă la biroul de pașapoarte, ci la poarta Garnizoanei Bistrița, o unitate fanion în istoria și prezentul apărării țării. ■

Alexandru UIUIU

Constantin Ionescu, *Prizonier în Germania. Însemnările unui căpitan de artilerie, 1916-1917*, ediție de Adrian-Silvan Ionescu, Humanitas, București, 2021.

Autorul acestor memorii din prizonierat este bunicul matern al cunoscutului și prolificului istoric de artă Adrian-Silvan Ionescu. Era avocat și apoi procuror, înainte de a intra România în Marele Război, avansat la gradul de căpitan în rezervă, în 1919.

Pleacă pe front, imediat ce sună mobilizarea, dar doar după trei luni, în seara de 27 noiembrie 1916, cade prizonier, în satul Ciorani, în timpul dureroasei retrageri. Satul a fost înconjurat de germani și i-a prins pe militarii români ca într-o cursă, dar, scrie autorul, „netrebnicul de maior pe noi ne-a lăsat în voia Domnului și el a fugit.” Există o ostilitate vădită față de acest ofițer pe tot parcursul scrierii, autorul creionându-l ca dur, obtuz și laș, în cele din urmă. În orice caz, pare a fi un ofițer de carieră fără calități de lider, a cărui autoritate se bazează doar pe litera regulamentului.

Tânărul avocat, căpitan în rezervă, pare foarte îndrăgostit de soția sa și foarte atașat și de cele două fete mici, pe care le au împreună, lucru care transpare de la un capăt la altul al însemnărilor. Din acest motiv îi este deosebit de greu pe front și profită de orice ocazie pentru a da fuga la Craiova, pentru a le vedea.

Oricât ar părea de ciudat, accentul însemnărilor, scrise sub un copac din parcul lagărului de prizonieri din Dănhalm, o insulă în Marea Baltică, cade nu pe viața în captivitate, ci pe devenirea lui personală până la plecarea pe front, apoi drumul cu bateria sa de tunuri, pe timpul retragerii armatei române, și

călătoria sa ca prizonier până la ieșirea din țară.

Ca să înțelegem totuși viața din lagăr și evenimentele de acolo, nepotul căpitanului rezervist Constantin Ionescu, istoricul Adrian-Silvan Ionescu, îi întinde o mână de ajutor, într-o prefață lămuritoare, de vreo treizeci de pagini.

Inițial, am parcurs cartea fără prefață, ca să nu mă las influențat de păreri și opiniile prefațatorului, și la un moment dar, când a fost vorba de încetarea prizonieratului și întoarcerea în țară, în noiembrie 1917, n-am mai înțeles nimic. Autorul consemnează vizita colonelului Sturdza – un ofițer care dezertase din armata română, de pe front și părea a fi în slujba germanilor. Personajul făcea propagandă printre ofițerii români din lagăr pentru a-i convinge să accepte condițiile cerute de ocupanții civilizații și să se întoarcă în țară.

Clarificările vin din partea prefațatorului, care-și pune mai presus de sentimente probitatea profesională și lămurește situația. În lagăr erau cam 300 de ofițeri români deținuți, de la gradul cel mai mic până la cel de general, care fac obiectul propagandei. Însă 60 dintre ei nu acceptă ideea de a-și trăda jurământul, regele și drapelul național și rămân prizonieri până după pacea de la București. Constantin Ionescu nu este printre aceștia. Din context reiese că motivul acestei decizii nu este neapărat starea de umilință trăită ca prizonier de război, ci dorul insuportabil de cei dragi și depărtarea de casă.

Cei ce acceptaseră condițiile germane sunt mutați urgent în alt lagăr, la Krefeld, unde se bucură de alte condiții și de o relativă libertate de mișcare. Acolo sunt împărțiți pe grupe profesionale și intră într-un sistem de pregătire intensivă, pentru a ocupa, odată întorși în România, funcții corespunzătoare, păstrând relația de loialitate față de germani.

Patentul acestei politici va fi preluat și de sovietici în al doilea război mondial, când ofițerii ai armatei regale sunt convingși de politrucii ruși să-și trădeze regele și să formeze unități militare noi, care integrate în Armata Roșie, să lupte împotriva germanilor, respectiv a aliaților acestora, printre care se număra și România.

Nepotul prizonierului de război nu știe ce a făcut căpitanul de artilerie Constantin Ionescu întors în țară, până la Pacea de la București și apoi până la a doua mobilizare a armatei și obligarea

germanilor lui Mackensen să părăsească țara. Știm doar că și-a reluat meseria de avocat și că nu-i plăcea să vorbească despre război și despre prizonierat, cu atât mai puțin. Însemnările și albumul de fotografii din prizonieratul german le-a păstrat ascunse și a dat peste ele, din întâmplare, nepotul Silvan.

Situația este cât se poate de explicabilă. După Marea Unire și atmosfera generală de cinstire a eroilor, a celor care s-au jertfit pentru țară, care au suferit în prizonierat umilințele cele mai dure, cum li s-a întâmplat nenorocoșilor luați prizonieri de bulgari, situația artileristului C. Ionescu era destul de complicată. Iar tăcerea asupra acestui episod era cea mai bună soluție de vindecare și de parcurgere a drumului printr-o societate care ieșise grav traumatizată din război. Dar cu imensa bucurie a idealului împlinit, cu bucuria implicării dureroase, dar aproape mistice, în acest sacrificiu. Spre deosebire de Bulgaria, tratarea ofițerilor prizonieri de către germani este civilizată, deși ea se manifestă pe fondul neajunsurilor generate de război.

Despre viața și atmosfera din insula baltică aflăm câteva date utile, dar sumare, care se completează cu includerea în manuscris a câtorva poezii care sugerează starea de spirit specială de acolo.

Ce mi se pare a fi foarte valoros, în această carte de memorii, nu e un jurnal propriu-zis ținut pe zile – ci descrierea retragerii dramatice a populației din fața înaintării frontului german. Descrierea convoaielor, a încercărilor bateriei de tunuri de a sprijini apărarea, alergând de colo-colo, prin noroi cumplit, ger, ploaie, cu hrană puțină, cu animale epuizate de efort și nemâncare, este extrem de sugestivă.

Este istoria văzută de la nivelul pământului, drama adevărată a românilor, care din entuziasmul de eliberatori ai fraților de peste Carpați s-au văzut pradă de război.

În concluzie, este o carte interesantă, care completează memorialistica de război și de lagăr, implicit, cu lucruri pe care le cunoaștem târziu, dar pe care trebuie să le luăm ca atare, ca făcând parte din istoria noastră vie. Toți au iubit România, chiar dacă au avut o privire diferită și gesturi care nu se încadrau în canoele prefabricate! ■

Grigore BUCIU

O carte mai mult decât necesară

Istoria și cultura ies câteodată la lumina zilei prin Fântâna lui Manole. Este, desigur, o metaforă legată de numele legendarului constructor al mănăstirii de zid din Țara Românească. Dar este și o altfel de realitate. Prin Editura „Fântâna lui Manole” a văzut lumina tiparului, pe parcursul a câtorva ani, *Enciclopedia Județului Vâlcea*, o lucrare monumentală ca prezentare grafică, volum și muncă investită.

A apărut sub egida și cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Vâlcea – ca rod al gândirii, documentării și elaborării Forumului Cultural al Râmnicului. Această structură multiculturală organizată după criterii cărturărești, după cum sugerează titlul său – „al Râmnicului”, strânge în rândurile sale intelectualitatea de elită activă din județ, dar și personalitățile din întreaga țară și de peste hotare ce-și au obârșia în satele și orașele județului Vâlcea. Ca urmare a efortului intelectual conjugat, Forumul duce la îndeplinire o multitudine de proiecte din varii domenii, acțiuni, scrieri și ceremonii etc. menite să păstreze la nivel înalt spiritualitatea acestui ținut, ca o prelungire firească a istoriei vechiului centru cultural și spiritual, de unitate, românitate și credință, pe care Râmnicul l-a jucat din Evul Mediu încoace.

În argumentul său la volumul al III-lea al Enciclopediei – „Așezările rurale”, economistul Constantin Rădulescu, președintele Consiliului Județean Vâlcea, apreciază că „este cea mai mare și mai complexă lucrare editorială, elaborată și publicată în județ”, ca urmare a avansării unui proiect în 2007, menit a marca cum se cuvine împlinirea, în 2022, a 630 de ani de atestare documentară a Râmnicului Vâlcea.

S-a vrut o încununare fastuoasă, de mare greutate științifică, a tuturor încercărilor monografice, de toate tipurile care au fost publicate și au un caracter generalizator, începând cu „Tabula Valachiae Cis-Alutanae”, din 1723, a austriacului Friedrich Schwartz, o hartă documentată în stil nemțesc, ce se constituie și face parte dintr-o veritabilă descriere a Olteniei, ocupată de austrieci. Documentul cartografic este o evidență completă a așezărilor omenești – târguri și sate, făcută din rațiuni economice de către puterea ocupantă, ce se vedea înstăpănită aici pentru totdeauna. Cu alte cuvinte, Oltenia sub austrieci trebuia stoarsă de toate resursele pe care le putea da, în mod metodic și sistematic, pentru o Vienă orgolioasă, luxoasă și plină de ambiții europene.

Pe atunci, județul Vâlcea era menționat cu 128 de localități, dintre care 125 erau așezări rurale. Se vede clar caracterul rural general al județului, care nu este altceva decât un eșantion reprezentativ pentru întreaga Românie de atunci. Astăzi, situația aparent nu s-a modificat prea mult, deși ponderea economică s-a schimbat fundamental, enciclopedia de față inventariind 78 de comune. Acest număr nu înseamnă dispariția unor localități sătești, ci evoluția spre urbanism a unora dintre ele și comasarea satelor și cătunelor în comune, unități administrative mai mari, rezultate în urma reformelor administrative ce au avut loc de-a lungul timpului.

Enciclopedia este structurată pe trei volume: „Prezentare generală”, „Localități urbane” și „Așezări rurale”.

La baza acestui uriaș demers de documentare, verificare și descriere a stat efortul mobilizator și organizatoric al președintelui Forumului Cultural al Râmnicului, neobositul și eminentul om de

cultură Ion Soare. Unii dintre autori avansează ideea că lucrarea va intra în conștiința publică drept „Enciclopedia lui Soare”.

Este cea mai generoasă apreciere pe care un coordonator și îngrijitor de ediție o poate avea, în urma unei lucrări ce s-a finalizat cu succes și a văzut lumina soarelui.

Cum este și firesc, în cazul unei lucrări științifice de acest fel, la baza elaborării acestui proiect a stat o uriașă documentare – lucrări publicate anterior, arhivă, lucru în teren aproape în fiecare localitate – ceea ce a făcut ca fiecare să fie scanată, cu mijloace unitare și pertinente de la primul ciob de oală, ce-i atestă existența în scurgerea timpului, până la zi. O evoluție prin istorie a comunităților omenești care au fost prezente în codrii Vâlcii, pe tot parcursul existenței umane în acest spațiu. Atestarea documentară este doar o dovadă la un moment dat, dar mai niciodată nu înseamnă și piatra de început a temeliei. Nici măcar la biserici și așezări monahale, deoarece mai înaintea lui acolo a fost un loc de rugăciune, o troiță ce ținea locul lăcașului de cult timpuriu, ori o bisericuță de lemn.

Ion Soare, în Introducere, îl citează în acest sens pe Eugen Petrescu, unul din redactorii respectabili ai Enciclopediei, cu lucrarea sa „Vâlcea-țara lupilor getici sau ținutul vâlcilor” – cu subtitlul „Călător prin istoria milenară a plaiurilor vâlcene” (2007). „Vâlcea este ținutul cu cea mai mare încărcătură istorică din tot spațiul românesc, locul unde omul a parcurs, fără întrerupere, toate etapele istoriei, de la începuturile umanității (...) până în prezent.”

Acesta este un mare adevăr, atestat arheologic, documentat în timp prin scrierile monografice generale și locale, prin monografiile ecleziastice și studiile pe domenii – artă, cultură, tradiții, port, muzică etc. ce stau toate la un loc, drept sursă bibliografică pentru fiecare localitate descrisă.

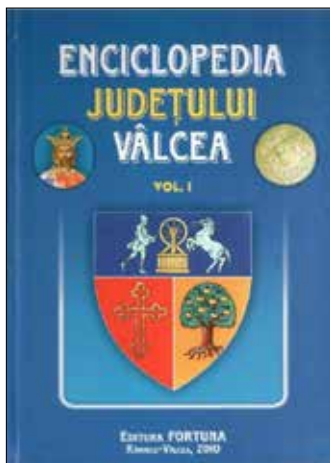
În concluzie, beneficiem de o importantă sursă de informare-documentare în legătură cu un ținut atât de bogat în mănăstiri emblematice și biserici, în case fortificate devenite simbol național, în localități ce mai păstrează autenticitatea de altădată ce se opune tăvălugului globalist. Un județ ce a jucat un rol fundamental în menținerea unității de spirit și credință românești în Ardealul cel hăituit timp de o mie de ani, pentru credința și identitatea sa, prin cărțile trecute munții în desăgii călătorilor.

Apariția acestei lucrări de excepție se înscrie în mișcarea monografică generală, de care începem să ne dăm seama că există și e prolifică, acum când atâtea forțe și interese încearcă să ne șteargă din minte istoria, identitatea națională, mândria și demnitatea, în numele unui europenism generalizator și desuet, într-o Europă a națiunilor.

Peste tot în județe apar monografii, într-o încercare a contemporanilor noștri de a se opune nivelării, uitării autenticului care ne face diferiți.

Cât timp în mănăstiri călugării se roagă pentru noi, pentru țară, conducători și armată, cât timp oamenii ce se simt în stare relevă prin scrieri și confirmă prin acțiuni istoria identitară, mai există speranță că neamul acesta nu va pieri. Va rezista și va vorbi românește, va avea obiceiuri, dansuri și veșminte specifice, așa cum, în America Centrală, mayașii continuă să existe, așa cum au moștenit, într-o civilizație spaniolă catolică. ■

Grigore BUCIU

Colonelul Vasile S. Popa

La 29 aprilie 2024 s-a stins din viață, la vârsta de 76 de ani, colonelul Vasile S. Popa, scriitorul și publicistul, poetul și cercetătorul științific pornit în lume de pe tărâmul fabulos al "costișei cu mierle" din geana pădurii Merenilor și hotarul magic al Bahnarilor, satul sprijinit pe dealurile ale căror poale se revarsă până-n prispa Vasluiului, târgul domnesc de altădată.

S-a născut la 21 septembrie 1948. A absolvit școala primară în satul natal. A reușit la Liceul "Mihail Kogălniceanu" din Vaslui și, după primii doi ani de studiu, se hotărăște să plece la Liceul militar "Ștefan cel Mare", din Câmpulung Moldovenesc. Trece cu brio probele dificile la care erau supuși miile de candidați, regăsindu-se printre primii pe lista admișilor.

În 1966 este admis la Școala militară de ofițeri activi de artilerie, rachete antiaeriene și radiolocație, Brașov. Locotenent de artilerie antiaeriană, în 1969. Student la Facultatea de ziariștii, din București, obține licența în jurnalism, în 1976, fiind repartizat la "Apărarea patriei", săptămânalul central al Armatei. Academia de Înalte Studii Militare (1983), cursuri postuniversitare. Debut la "Apărarea patriei" (1972).

Scrieri: *Cotele efortului*, proză scurtă (1979); *Ultima noapte la Tanais*, roman (2012); *Îngerul de seară*, versuri (2013); *Divina tragicomedie*, proză satirică, 2014; *Cartea sentimentelor*, versuri, 2015; *Ars vivendi*, reflecții, 2016; *Stepa cu oase*, roman, 2017; *Luna roșie*, roman, 2018; *Costișa cu mierle*, amintiri, 2019.

Prezent în monografii, lucrări colective și antologii de proză, jurnalistică și epigrame. Autor și coautor de volume de studii, analize și prognoze pe teme de securitate și strategie militară.

Premiul Ligii Scriitorilor din România, 2012.

A fost redactor-șef al ziarului *Observatorul militar* și șeful Grupului de Presă al Armatei. Redactor-șef al revistei "Impact strategic" a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate.

Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști; membru al Societății Scriitorilor Militari; membru al Ligii Scriitorilor din România.

A fost un susținător constant al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria", precum și un colaborator apropiat al revistei *România Eroică*.

L-am cunoscut pentru prima oară în anii de studenție la jurnalism și am aflat, cu surprindere și încântare, că este "vărul nostru" din Bahnari – și așa a rămas pe vecie –, căci neamurile lui răzășești își aveau rădăcinile în Tanacu, satul meu natal, aflat la o aruncătură de băț de "costișa cu mierle" a talentatului scriitor și publicist.

A fost înmormântat cu onoruri militare în Cimitirul Ghencea Militar III, condus pe ultimul drum de cei mai apropiați prieteni și colegi, precum și de frații, verii și nepoții săi, și de fiul său Andi, ultimul – și singurul vlăstar – rămas în viață, să ducă mai departe memoria și spiritul familiei, bunătatea, hărnicia, bonomia și inteligența celui ce a fost Vasile S. Popa.

Prin dispariția colonelului Vasile S. Popa, armata și presa militară au pierdut un cercetător militar de excepție și un condei plin de har.

A fost, în viața literară și în presa militară, scriitorul, poetul și jurnalistul inconfundabil prin tot ceea ce a scris, o voce singulară și puternică prin noblețea ei. Vasile S. Popa rămâne scriitorul care a adus, pentru prima dată, prin cele două romane ale sale, dedicate războiului – am numit *Ultima noapte la Tanais* și *Stepa cu oase* – ziaristul militar ca personaj literar.

D.D. ROMAN

Ioana Elena Alexandra Dragalina-Tudoriu (18 martie 1941, București – 31 august 2023, New York)

O veste tristă ne-a sosit din America: Ioana, nepoata generalului Ioan Dragalina, a plecat în veșnicie.

A fost o ființă inteligentă, întreprinzătoare, optimistă, care a acceptat greutățile vieții cu recunoștință, considerându-le un dar Dumnezeuiesc. A fost binecuvântată cu bogăția curiozității intelectuale. Cunoștea bine limbile română, franceză, germană și rusă.

A absolvit Facultatea de Limba și Literatura Rusă și a adorat creația literară clasică a acestui popor.

A călătorit prin toată lumea: de la culmile înzăpezite ale Norvegiei la tundra sălbatică a Rusiei; de la fascinante locuri în Orient până în sudul Africii; din Europa de vest, bogată în istorie și artă, până în America de Sud și Antarctica.

În Antarctica, la cel mai sudic punct al globului, Ioana, suflet de român patriot, a înfipt steagul nostru tricolor în incinta Bisericii Ortodoxe "Sfânta Treime", cea mai sudică biserică ortodoxă din lume.

S-a reîntors de mai multe ori în România ei dragă, vizitând locuri sfinte, îndeosebi cele legate de memoria înaintașilor săi: s-a închinat acolo unde au luptat Generalul Ioan Dragalina, bunicul ei, generalul Corneliu Dragalina, unchiul ei, și comandorul Virgil Dragalina, tatăl ei.

În 1971, după ce a emigrat în Statele Unite, Ioana a lucrat la Spitalul Montefiore din New York, alături de soțul ei, Dr. Constantin Florin Tudoriu, microbiolog. A muncit cu dedicație și pasiune și a regretat imens atunci când a trebuit să se pensioneze.

A avut trei copii: Ioan, Ioana și Opritsa, pe care i-a adorat și i-a crescut cu dragoste de Dumnezeu și de patrie.

A fost o prietenă apropiată a Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria". Suntem cu sufletul îndurerat. (D.D.R.)

ARMATA ROMÂNIEI

FORȚĂ ȘI PROFESIONALISM

**! înteste sus,
FII CEL MAI BUN!**

**MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
STATUL MAJOR AL APĂRĂRII**

NICOLAE
BALCESCU
MDCCCLII

CEL DIN URMA AL MEU
CIVANT VA FI INCA UN
BUN TI. TARA MEA MULT
DRAGA.

NELLA FOSSA COMUNE N.15
GIACE NICOLA BALCESCU
STORICO E PATRIOTTA ROMENO
MORTO IN ESILIO A PALEPPO.
IL 29 NOVEMBRE MDCCCLII